теле 9-10 програм
ТВ

ПУЛĂ МАР, ХĂЙСЕМ ÇАКЛАННĂ

10-мĕш стр.

«Культура сцена çинче кăна ан пултăр»

ШупашкART 8-мĕш стр.

www.tavan-en.ru
шупашкар
Тăван Ен
№ 29 (57-58) 10169-10170
АВГУСТ 2-8 2013
ЭРНЕ КУНСЕРЕН ТУХАТЬ
Хаçат 1932-мĕш çулхи июлĕн 27-мĕшĕнче тухма пуçланă

РЕСПУБЛИКĂРА

Нумаях пулмасть ЧР Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев Мускавра РФ Правительство Председателĕн çумĕпе Ольга Голодецпа тĕл пулнă. Чăваш Ен Пуçлăхĕ амăшлăхне, ачалăха хӳтĕлес, нумай ачаллă çемьесене тата тăлăх ачасене пулăшас тесе республика хăйĕн тивĕçне пурнăçланине каласа панă. Сăмахран, Канашри ачасен çурчĕн воспитанникĕсене пурне те усрав çемьесене вырнаçтарнă, çавна май нумаях пулмасть учрежденийе хупнă.

Ольга Голодец республикăра ачасем çулталăка çитиччен вилнĕ тĕслĕх сахал пулнине, вĕрентӳ тытăмне модернизациленинче çитĕнӳсем пуррине палăртнă. Чăваш Ене ача сачĕсем тума уйăрнă хушма укçа-тенке пĕтĕмĕшле тăкакласан тата уйăрасси пирки те палăртнă. Çавăн пекех Шупашкарта онкологи диспансерĕнче хирурги корпусне тăвас тата «Лесная сказка» ача-пăча санаторине реконструкцилес ыйтăва сӳтсе явнă. Чăваш автономи облаçне йĕркеленĕренпе 100 çул, Шупашкар хули никĕсленнĕренпе 550 çул çитнине халалласа ирттерекен инвестици программине кĕртмелли культура объекчĕсен списокне пăхса тухнă.

Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев РФ экономика аталанăвĕн министрĕпе Алексей Улюкаевпа тĕл пулнă. Республикăн социаллă пурнăçне тата экономикине аталантарасси пирки калаçнă. «Этническая Чувашия» проект тăвасси пирки ыйту хускатнă. Унта 2 инвестици проектне кĕртнĕ: Шупашкар районĕнче – «Ясна» (хакĕ – 232,11 млн тенкĕ), «Шупашкар: 500 çул» паркра «Амазония» комплекссем (7245,02 млн тенкĕ) тăвассине.

Михаил Игнатьев Федерацин Ĕç тата ĕçлĕх службин ертӳçин çумĕпе Иван Шкловцовпа тĕл пулнă. Вĕсем Раççей Президенчĕн «Патшалăхăн социаллă политикине пурнăçламалли мероприятисем çинчен» Хушуне епле пурнăçлани пирки калаçнă. Михаил Игнатьев республикăра ĕçсĕрлĕхе пĕтерессипе, инвалидсене ĕçе вырнаçтарассипе, шалăва ӳстерессипе çыхăннă тĕллевсем пурнăçланнине палăртнă. Республикăри ĕçлĕх программине пурнăçа кĕртме тĕрлĕ бюджетран 544 млн тенкĕ уйăрнă.

Раççей Президенчĕ Владимир Путин 2018 çул тĕлне культура учрежденийĕсен ĕçченĕсен вăтам ĕç укçине регионти вăтам шалăвăн виçи таран çитерме тĕллев лартнă. ЧР Культура, национальноç тата архив ĕçĕсен министерствинче РФ Президенчĕн 2012 çулхи майăн 7-мĕшĕнче йышăннă бюджет сферинче ĕçлекенсен ĕç укçине ӳстересси пирки калакан хушупа килĕшӳллĕн кăçалхи çур çулăн пĕтĕмлетĕвĕсене тунă. 1-мĕш çур çулта культура учрежденийĕсен ĕçченĕсен вăтам ĕç укçи 10786,0 тенкĕпе танлашнă (пĕлтĕрхи çак тапхăрпа танлаштарсан 13,2% ӳснĕ). Çавăн пекех патшалăх учрежденийĕсенче вăтам ĕç укçи – 14543,0 тенкĕ (пĕлтĕрхи çак тапхăрпа танлаштарсан 11,4% ӳснĕ), муниципаллă учрежденисенче – 9157,3 тенкĕ (пĕлтĕрхи çак тапхăрпа танлаштарсан 14,9% ӳснĕ).

ÇУРТ-ЙĔР

Савăнăç куççулĕ ахальтен юхмасть

Ишлейри Спутник урамĕнчи 14-мĕш çуртра пурăнакан Валентина Харитонова халĕ хăйĕн пурнăçне çăтмахпах танлаштарать. Мĕншĕн? Мĕншĕн тесен вăл пĕлтĕр октябрь уйăхĕнче çĕнĕ хваттере пурăнма куçнă.

Ĕмĕт пурнăçланнă

Красноармейски район хĕрĕ иртнĕ ĕмĕрĕн 80-мĕш çулĕн вĕçĕнче Ишлее килсе тĕпленнĕ, çавăнтах ĕçе вырнаçнă. Салари пĕр общежитире 18 тăваткал метрлă пӳлĕмре пурăнма пуçланă, анчах хăмаран тунăскер çултан-çул юхăнса пынă: пăрăхсем кивелнĕ, çурăла-çурăла кайнă, ăшă çитмен... «Курткăпа е икĕ хут утиялпа витĕнсе выртса каç ирттерни пĕрре кăна мар пулнă», – аса илет паян иртнине Валентина. Май пур таран унтан çынсем куçа-куçа кайнă: кам яла, кам хулана. Валентинăн вара общежитирен тухса кайса урăх çĕрте тĕпленме, калăпăр, çурт туянма, май пулман. Çитменнине тата хĕрне пĕччен ӳстернĕ. 2007 çулта вара пурнăç тамăка çаврăнма пуçласан хĕрарăм хăйне йывăр пулнине пăхмасăр хулара пӳлĕм тара тытса пурăнма пуçлать, анчах çĕнĕ хваттере куçас шанăç пур-пĕрех пĕтмест. Шаннă кайăк йăвара тенĕ пек кайăкĕ чăннипех те йăвара пулнă иккен. Асăннă общежитирен, кивĕ тата авариллĕ тесе йышăннăскертен, район тата Ишлей ял тăрăх администрацийĕсем çемьесене çĕнĕ хваттерсене куçарассипе çине тăрса ĕçлеме тытăннă.

Редакци сăн ӳкерчĕкĕсем

«Çак вырăнта нумай хваттерлĕ çурт хăпартма пуçласан унта пирĕн пеккисене куçарасси пирки калаçма пуçларĕç çынсем. Сас-хура илтсен кĕçех пирĕн те кĕтес пуласса тата ытларах ĕнентĕм», – каласа кăтартать Валентина Харитонова. Çурта туса пĕтерсен (унта Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев та пырса курнă) савăнăçлă лару-тăрура çынсене çăра уççисене панă. Валентина ăна ЧР Патшалăх Канашĕн Председателĕнчен Юрий Поповран илме тивĕçлĕ пулнă.

– Çăра уççи илтĕм те унти хваттер номерне курса çурт патне утрăм, иккĕленӳллĕн хваттере кĕтĕм. Пĕчченехчĕ çав ун чухне, хĕр çумра марччĕ. Ĕмĕтĕм пурнăçланнине куçпа курса ĕненсе макăрса ятăм, – иртнине паян та хумхануллă кăмăлпа каласа парать кил хуçи. – Çавăнтах хисеплĕ хăнасем кĕрсе тăчĕç, Ишлей ял тăрăхĕн пуçлăхĕ Яков Кушев эпĕ мĕншĕн куççуль юхтарнине ыйтрĕ...

Валентина Харитоновăн пĕр пӳлĕмлĕ хваттерĕнче (пурĕ 33 тăваткал метр) çутă та таса. Кил хуçи ăш-чиккине темех лартма ĕлкĕреймен пулин те унта хăтлă. Шыв кĕрет, тухать, газ пур. «Иртнĕ хĕлле питĕ ăшă пулчĕ», – калаçать Валентина. Обой, линолеум туянса тăкакланман, унта отделка туса панă пулнă. «Ерипен ал-ура çавăркаласа сĕтелпукан, ытти хатĕр-хĕтĕр туянкалатăп...» – савăнăçне пайлать вăл манпа.

Çурта куçни чылай вăхăт иртнĕ пулин те Валентина çăра уççи илнĕ кунри хавхаланупа паянхи кун та пурăнать. Çак хваттер уншăн питĕ паха. Ун пирки каласа панă чух унăн пĕрре кăна мар куçĕ шывланчĕ. Çук, халĕ кулянса мар ĕнтĕ – савăнса. Çапла çав, савăнăç куççулĕ ахальтен юхмасть...

Телейлисем татах та пур

Валентина çак хваттере Чăваш Республикинчи «Гражданcене кивĕ тата авариллĕ çуртсенчен куçарасси» тĕллевлĕ программăпа илнине вулакан чухларĕ пуль ĕнтĕ. Ун пек телейлисем Шупашкар районĕнче татах та пур. Сăмахран, пĕлтĕрхи июнь уйăхĕнче кăна Кӳкеçре – 12, Ишлейре 27 çемьене çĕнĕ хваттерсем панă. Район администрацийĕн капиталлă строительство тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх пайĕн пуçлăхĕн çумĕ Геннадий Ефимов пĕлтернĕ тăрăх, 2011-2012 çулсенче районта нумай хваттерлĕ 12 çуртран 49 çемьене (113 çынна) куçарнă. Çакăн валли 42,6 млн тенкĕ уйăрнă, çав шутра пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăхăн реформировани тата содействи фондĕнчен – 25,9, республика бюджетĕнчен – 14, вырăнти бюджетран 2,5 млн тенкĕ. Кивĕ тата авариллĕ тесе йышăннă нумай хваттерлĕ тата 27 çуртран çынсене куçарма палăртнă. Сăмахран, кăçал 15 çуртран куçармалла.

ЛЮБОВЬ ГОРОДИЩЕНСКАЯ

ЦИФРĂСЕН ЧĔЛХИПЕ

Паян Чăваш Енре кивĕ тата авариллĕ

800 ытла çурт

Эрне мĕнпе асра юлчĕ?

Иван СЕМЕНОВ,
61 çулта, Кӳкеç:

– Ĕçре вăхăт епле иртнине çак эрнере сиссе те юлаймарăм. Асра юлнă самант чылай: сывлăха çирĕплетме велосипедпа ярăнма тухрăм, пулла та кайса килме ĕлкĕртĕм. Çырма пуллинчен хатĕрленĕ шӳрпе питĕ тутлă пулчĕ. Халĕ Шупашкар хулин кунне уявлама хатĕрленетĕп.

Аякра вырнаçнă ялсенче те пирĕн хаçата çырăнса илме пулать
2013 çулхи II çур çулти çырăнтару хакĕсем.

ПОЧТА УЙРĂМĔСЕНЧЕ Шупашкар, Çĕнĕ Шупашкар хулисенче, Шупашкар районĕнче çырăнтараççĕ	228,66
«ЧĂВАШПИЧЕТ» КИОСКĔСЕНЧЕ Республикăн «Чăвашпичет» киоскĕсем вырнаçнă райцентрĕсемпе ялсенче, саласенче çырăнтараççĕ	180,00
РЕДАКЦИН АЛЬТЕРНАТИВА ÇЫРĂНТАРĂВĔ	180,00

Тăванăрсене САЛАМЛАМА ВАСКĂР!
ХУШМА СКИДКĂСЕМ ПУР:
пĕр çын 2 çынна саламлать пулсан 3% йӳнĕрех,
3 çынна пулсан – 5%,
ытларах пулсан – 7%.
«Тăван Енре» тухнă саламран хакли çук.

ÇАНТАЛĂК

Chuvashia.com тата yandex.ru сайтсем пĕлтернĕ тăрăх

Эрне кун	Авг. 2	+24° каç +17°
Шăмат кун	Авг. 3	+22° каç +16°
Вырсарни кун	Авг. 4	+23° каç +17°

Пĕлĕтлĕ çанталăк. Çумăр çукалать.
Пĕлĕтлĕ çанталăк. Аслатиллĕ çумăр.
Улшăнса тăракан пĕлĕтлĕ çанталăк. Çумăр çукалать.

Август, 5	Тунти кун	+26°
Август, 6	Ытлари кун	+24°
Август, 7	Юн кун	+24°
Август, 8	Кĕçнерни кун	+24°

валюта курсĕ
Август, 2-мĕшĕ
$ 32,97
€ 43,73

Кун йĕркинче

ÇĔРШЫВРА

Кодексри тӳрлетӳсем

Сентябрĕн 1-мĕшĕнчен çул-йĕр хăрушсăрлăхĕн патшалăх инспекторĕсем водительсенчен йĕркене пăснишĕн, сăмахран, руль умне ӳсĕрлеларнăшăн правана туртса илеймеççĕ. Транспорт хатĕрĕпе çӳреме вăхăтлăх ирĕк панине çирĕплетекен документ та пăрахăçа тухĕ. Çакăн пирки РФ КоАПри çĕнĕ тӳрлетӳсенче палăртнă. Водителĕн хăйĕн правине виçĕ талăк хушшинче çул-йĕр хăрушсăрлăхĕн патшалăх инспекцийĕн уйрăмне пырса памалла. ■

ШУПАШКАР РАЙОНĔНЧЕ

Çӳп-çап та выртать

Райадминистраци пуçлăхĕ Георгий Егоров районти çулсене пăхса тухнă. Шел пулин те, хăш-пĕр вырăнта çулсене питĕ лайăх тесе калаймăн. Âçта çул хĕррисене курăк пусса илнĕ, хăшĕсене тĕплĕ юсав тумалла е шăтăк-путăксене юсамалла. Çынсен çăмăлттайлăхне пула çул хĕрринче çӳп-çап выртать. Çакă транспорта çӳреме чăрмантарать тата тăван тавралăха илемсĕрлетет. Георгий Егоров муниципалитет çулĕсене йĕркене кĕртес ĕçе активлăрах пурнăçламаллине палăртнă.

Тĕрĕслев иртнĕ

Райадминистраци пуçлăхĕн июлĕн 1-мĕшĕнчи йышăнăвĕпе килĕшӳллĕн июлĕн 22-26-мĕшĕсенче ятарлă комисси районти ял хуçалăх предприятийĕсем вырмана хатĕррине тата тырă склачĕсене, токĕсене, тасатакан-типĕтекен комплексĕсене тата комбайнсене тĕрĕсленĕ. Районти ял хуçалăх предприятийĕсенче тырă пуçтаракан 50 комбайна регистрациленĕ. Тĕрĕслеве тăратнă 20 комбайнран пурне те юсавлă тесе палăртнă. Тĕрĕслев ирттернĕ пĕтĕмлетӳсем тăрăх, кăçал вырмана тепĕр хуçалăхсенчен чĕннĕ техникăсăр пуçне тырă пуçтаракан 27 комбайн хутшăнĕ.

Çурт, дача лартма...

«Чăваш Республикинчи нумай ачаллă çемьесене çĕр лаптăкĕсем парасси» закона пурнăçа кĕртес тĕллевпе 400 çемьене çĕр лаптăкĕ илмешкĕн учета тăратнă. Вĕсенчен 139 çемьене – çурт-йĕр хăпартма, 260-не – хушма хуçалăх тытма тата 1 çемьене - дача хăпартма. Кăçалхи июлĕн 25-мĕшĕ тĕлне 136 çемьене тӳлевсĕр çĕр лаптăкĕсем панă. Çакă районта учетра тăракан нумай ачаллă çемьесен 34% пулать. Вĕсенчен 52 çемьене çĕр лаптăкĕсене çурт-йĕр хăпартма уйăрса панă, 84 çемьене – хушма хуçалăх тытма. Районти нумай ачаллă çемьесене панă çĕр лаптăкĕсен пĕтĕмĕшле лаптăкĕ – 15,3918 га. Нумай ачаллă çемьесене уйăрса парас ĕç малалла пырать. ■

ПУЛĂШУ

Ваттисем те вĕренеççĕ

Чăваш Енри пенсионерсене Патшалăх пулăшăвĕсен пĕрлехи порталĕнче регистрациленме тата унти электрон мелсемпе усă курма вĕрентĕç. Асаннесемпе асаттесене компьютерпа ĕçлеме хăнăхтарас тесе ĕнер Наци библиотекинче урок ирттернĕ.

Аса илтеретпĕр: çак вĕрентӳ программине ятарласа ваттисем валли хатĕрленĕ. Кăçалхи 6 уйăхра пурĕ 122 çын компьютер ĕçне вĕренме çӳренĕ. Наци библиотеки пĕлтернĕ тăрăх, вĕренекенсем вăтамран 62 çулта, апла пулин те 70-тен иртнисем, 80-на çывхаракансем те пур. ■

ВĔРЕНТӲ

Редакци сăнтăрĕнче

Çитменлĕхсене пĕтермелле

Шкул ачисем кĕнекесемпе тетрадьсене айккине илсе хурса çуллахи ăшă кунсемпе киленнĕ вăхăт сисĕнмесĕрех вĕçленсе пырать. Кĕçех 2013-2014 вĕренӳ çулĕ пуçланать. Районти пур вĕрентӳ учрежденийĕ те сентябрь 1-мĕшĕнче ачасене йышăнма хатĕр-и?

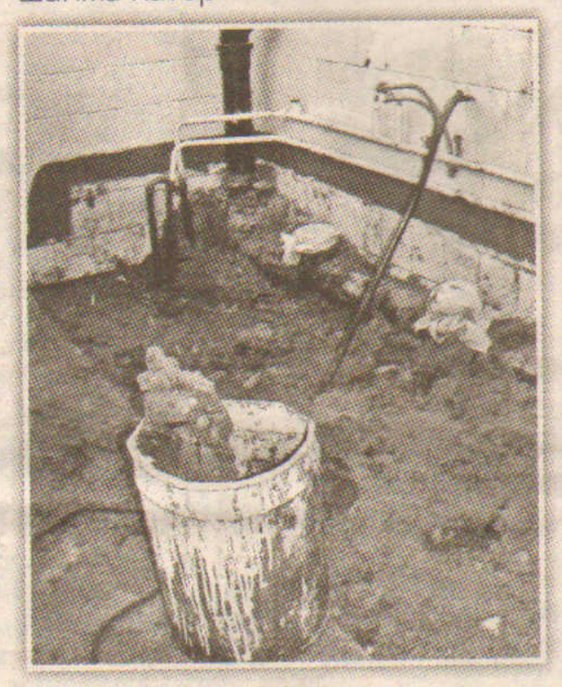

Кӳкеçри «Ягодка» ача садĕнче çĕнĕ вĕренӳ çулне хатĕрленес ĕç хĕрӳ пырать. Çурт патне çывăхарах пынă май мăлатук сасси илтĕнчĕ. Çурт тăрринче çынсем ĕçлеççĕ. Шкул çулне çитменнисен учрежденийĕн заведующийĕ Наталия Дмитриева мĕнле юсав ĕçĕсем пынипе паллаштарчĕ. Çурт тăрри темиçе вырăнта шывланса тăни ăна улăштарма хистенĕ. Вырăнти бюджетран ача сачĕн тăрринне тĕплĕ юсав ирттерме кăçал 1 млн тенкĕ уйăрнă. Ĕçсем июлĕн 22-мĕшĕнче пуçланнă. Вĕсене Шупашкарти строительство компанийĕ пурнăçлать. Пурĕ 5-ĕн тăрăшаççĕ. Пĕр эрнере тăрăн пĕр енне юсаса ĕлкĕрнĕ. Çавăн пекех рабочисем вентиляци каналне, шахтăна та юсама палăртнă.

Çурт тăррине юсакансем ирхи 5 сехетре тытăнса тĕттĕмленсен çеç унтан анаççĕ. Анчах юсава çумăрлă çанталăкра тăваймастăн. Акă иртнĕ кунсенче çунă çумăр хыççăн çурт стенисем шывпа йĕпеннĕ. Халĕ вĕсене те, кăштах типсе çитсен, юсама тивет. Хăш-пĕр вырăнта виçĕм кун та мачча тăрринчен шыв юхни пирки каларĕ техперсонал ĕçченĕ.

«Ягодкăна» 1989 çулта хута янă. Унтанпа çурт кивелнĕ те. Çавăнпа унăн тăррине улăштарнипе пĕрлех ытти юсав ĕçĕсем те пыраççĕ. Наталия Николаевна палăртнă тăрăх, ача-пăча верандисене те юсанă. Кунсăр пуçне Кӳкеçри монтажпа строительство организацийĕн ĕçченĕсем çуртри 2 хутри виçĕ ушкăнри пӳлĕмри сантехникăна улăштараççĕ. Туалетри санузела, канализацине шыв пăрăхĕсене çĕнетеççĕ. Çакăнпа пĕрлех тĕп юсав ĕçĕсене вĕçленĕ май çуртри маччана, стенасене юсамаллине те палăртать Наталия Дмитриева. Хăйпăннă сăрăна тасатмалла, шпатлевка хурса çĕнĕрен сăрламалла... Çĕнĕ вĕренӳ çулĕнче 12 ушкăна çӳрекен 292 ачана хăтлă та ăшă пӳлĕмсем кĕтсе илессе шанас килет. Вĕрентӳ учрежденийĕсем çĕнĕ вĕренӳ çулне пахалăхлă тата вăхăтра хатĕрленсе çитчĕр тата райадминистрацин кăçал июнĕн 28-мĕшĕнчи хушăвне пурнăçа кĕртес тесе ятарлă комисси районти шкулсене тата ача сачĕсене тĕрĕсленĕ. Унта Роспотребнадзор, райадминистрацин специалисчĕсем, РФ Чрезвычайлă лару-тăру министерствин Чăваш Республикин тĕп управленийĕн надзор ĕçĕ-хĕлĕн Шупашкар районĕнчи уйрăмĕн инспекторĕсем пулнă. Тĕрĕслев июлĕн 15-26-мĕшĕсенче иртнĕ. Çакăн пирки иртнĕ планеркăра райадминистрацин вĕрентӳ управленийĕн пуçлăхĕ Б.Г. Романов доклад турĕ.

Борис Григорьевич тĕрĕслев вăхăтĕнче пушар тата терроризм хăрушсăрлăхĕн, районти вĕрентӳ учрежденийĕсенчи санитари тата транспорт законодательствин требованийĕсене пурнăçа кĕртессипе çыхăннă ыйтусене тишкернине пĕлтерчĕ. Çуртсен, вĕрентӳ кабинечĕсен, коридорсен тата канмалли пӳлĕмсен кулленхи юсав ĕçĕсене пурнăçланă, анчах пĕтĕмпех мар. Çĕнĕ вĕренӳ çулне вĕрентӳ учрежденийĕсем 57% хатĕр.

Тĕрĕслев пĕтĕмлетĕвĕсем тăрăх, комисси 26 пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан учрежденинчен 10-шне (38%), шкул çулне çитменнисен 18 учрежденийĕсенчен 15-шне (83%) йышăннă. Çак эрне пуçламăшĕ тĕлне çĕнĕ вĕренӳ çулне районта 16 шкул, Кӳкеçри «Ягодка», Çĕньялти «Пепке», Çатра-Хочехматри «Дружба» ача сачĕсем хатĕр мар. Асăннă учрежденисенче тĕплĕ тата кулленхи юсав, санитари тата пушар хăрушсăрлăхĕ тĕлĕшĕнчи çитменлĕхсене пĕтерес ĕçсем малалла пыраççĕ.

■ МАРИЯ ВИТАЛЬЕВА

ÇУЛ-ЙĔР

Асфальт пахалăхне тĕрĕслерĕç

Паянхи кун çын хăй пурнăçне çăмăллатмалли мелсене анлăлатса, çĕнетсе пырать. Асфальт сарасси те çак шутах кĕрет. Кăçал пуçăннă «Вятка» автоçултан пуçласа Мăн Пӳкасси ялĕ таран (тăршшĕ – 2870 м) çул-йĕре йĕркелес ĕçе вĕçленĕ. Ĕнер кунта асфальт пахалăхне тĕпчеме экспертсем пухăнчĕç.

Редакци сăнтăрĕнче

Çанталăк çумăрлине пăхмасăрах палăртнă вырăна çитрĕмĕр. Малтанах кунти лару-тăрупа ЧР Автомобиль çулĕсен управленийĕн техника пайĕн пуçлăхĕ Виталий Николаев паллаштарчĕ: «Трассăна юсас ĕçе 3 лаптăка пайланă. Эпир халĕ 2-мĕш участокра асфальтобетон тытăмне тĕрĕслесшĕн: çăралăхне, хăйăр, шыв тата ытти хутăшсен виçине. Çак лаптăк 4-мĕш категориллĕ çул шутланать. Тĕрĕссипе, çулсене 5 категорине пайлаççĕ: транспорт сахалрах çӳренине кура категорийĕ те пĕчĕк пулать. Асфальтлă çул сарлакăшĕ – 6 метр, айккисене вак чул сарса тăсрăмăр. Çĕнĕ знаксем те лартрăмăр».

Çул çинче паян ытти ĕç епле пурнăçланни çинчен Шупашкарти ТПУн (подряд организацийĕн филиалĕ) тĕп инженерĕ Николай Арденков каласа кăтартрĕ: «Иккĕмĕш лаптăка пĕтĕмпех вĕçленĕ, халĕ виççĕмĕш лаптăкра хĕрӳ ĕç пырать. Трасса çинче машинăсем нумай пулнăран малтан пĕр енчине вĕçлеме тĕллев лартнă. Сулахай енчине вĕçлерĕмĕр. Пĕтĕмĕшле кунта тата 2 км тăршшĕ çул сармалли юлать. Кĕпере сарас ĕçе те пурнăçа кĕртес тесе тăрăшатпăр. 1-мĕш лаптăкра субподрядчик ĕçлет».

Патшалăх стандарчĕн виçисене пăхăнмасан бетонлă асфальта çĕнĕрен юсама тивет. Ахальтен мар ĕнтĕ ăна малтанах темиçе хут та лабораторире тĕрĕслеççĕ. «Кашни продуктне – хăйăрне, чулне тата ыттине те – пирвай заводра тĕпчеççĕ...» – ăнлантарчĕ Виталий Николаев.

Асфальт касмалли ятарлă техника хатĕрĕпе лаборатори контроль секторĕн заведующийĕ Сергей Степанов ĕçлерĕ. Вăл федеральнăй стандартпа килĕшӳллĕн çул хĕрринчен 1 метр виссе касма пикенчĕ. Унпа пĕрле палăртнă секторĕн эксперчĕ Александр Игнатьев та тăрмашрĕ, ăна пулăшрĕ. «Виçĕ-тăватă кунран результатсем паллă пулĕç. Куçпа пăхсан çак асфальт стандарт виçисене пăхăнать пек туйăнать», – шухăшне пайларĕ Сергей Степанов.

Лаборатори валли касса илнĕ лаптăк вырăнне экспертсем вăхăтлăха пĕр сий вакланă бетонлă хутăша хучĕç, çитес вăхăтрах ăна хупламаллине ăнлантарчĕç.

■ КАТЯ НИКОЛАЕВА

ЦИФРĂСЕН ЧĔЛХИПЕ
Иккĕмĕш лаптăка юсас ĕç
13 139 604
тенкĕне
кайса ларнă.

Таса кӳлĕсемлĕ ытарайми уй-хирĕм

ТĂВАН ТАВРАЛĂХ

Канмалла кăна мар, упрамалла та

Республикăра çут çанталăк палăкĕсем темиçе, вĕсенчен пĕри Шупашкар районĕнче – Изъяр кӳлĕ. Асăннă ят вырăсла та мар, чăвашла та мар, ют чĕлхепе илтĕннĕн туйăнать. Мĕне пĕлтерет-ха вăл?

Кӳлĕ ячĕ мари чĕлхинчи сăмахсенчен пулса кайнă: изи ер – «пĕчĕк кӳлĕ» тенине пĕлтерет. Вăл Атăл леш енче, Северный поселокран кăнтăр-хĕвел тухăçĕ еннелле 2 километрта вырнаçнă. Унăн лаптăкĕ – 4 га, чи вăрăм тарăнăш – 3,5 м, варринелле тарăнланса пырать. Шыв таса, тăрăлăх – 2 м. Кӳлĕ – тăрăхла çаврака. Вăл пулса кайнине мĕнле ăнлантараççĕ-ха специалистсем. Çав вырăнта шывра ирĕлекен ту породисем пулнă-мĕн, вĕсем ерипен шывпа çăвăнса шăтăк-путăк йĕркеленнĕ. Вĕсене майĕпен шыв тула-тула вара кӳлĕ пулса тăнă.

Çумĕнчех вăрман: хыр, хурăн, ăвăс. Йĕри-тавра хăйăрлă çыран, уçă вырăнсем пулни кӳлле тата та илĕртӳллĕрех тăвать, çавăнпа та унта çынсем канма çӳреççĕ, туристсем киле-киле каяççĕ. Хитре те таса кӳлĕ патĕнче канса киленме çеç юрать, мĕншĕн тесен 1981 çулхи апрель уйăхĕнче Чăваш АССР Министрсен Канашĕн «Чăваш АССРĕн çут çанталăк палăкĕсене уйрăмах сыхласси çинчен» йышăнăвĕпе ăна регион шайĕнчи çут çанталăк палăкĕ тесе палăртнă. Хăйне евĕрлĕхне упрас тĕллевпе унта чару лартнă. Сăмахран, кӳлĕ экосистемине пăсакан е шыва варалакан тĕрлĕ

www.fotki.yandex.ru

ĕç тумалла мар. Унăн йĕри-таврашĕнче вара ирĕк памасăр çĕр сухалама, йывăççене тата тĕмсене кассa юрамасть. Çавăн пекех унта автомобильсене тата ытти машинăна çума, юсама чарнă. Стоянка тума та хушман. Çавăнпа та канма килекенсен çаксене пĕтĕмпех шута илмелле, анчах пур чухне те çапла пулса тухмасть иккен. Уйрăм упранакан çут çанталăк территорийĕсен дирекцийĕнчен пĕлтернĕ тăрăх, канма килекенсенчен хăшĕ-пĕри хăй хыççăн тасатса хăвармасть. Мĕншĕн канма пĕлеççĕ, анчах тирпей-илем тума пĕлмеççĕ-ши çавăн пек çынсем? Çут çанталăк вĕсене киленме питĕ хитре вырăн туса панă вĕт!

Кӳлĕ территорийĕнчи сыхлакан зонăра пурĕ сосудлă ӳсен-тăранăн 110 тĕсне палăртнă, вĕсенчен 11-шне Чăваш Республикин Хĕрлĕ кĕнекине кĕртнĕ. Çавăнпа та асăннă территори сайра тĕл пулакан ӳсен-тăрана упрама май парать.

ЛЮБОВЬ МАН

ТАТСА ПАМАЛЛИ ЫЙТУ

Çуран та каçса çӳрейми пулнă

Кăçал çуркунне çурхи шыв вăйлă аннипе, тĕпĕнче юшкăн нумайипе Атăлъял ялĕнчи пĕвене татса кайма патнех çитнĕччĕ. Çак инкеке сирмеллине, эрозие хирĕç кĕрешмеллине пурте ăнланса илчĕç.

Н. Смирнов архивĕнчи сăн ӳкерчĕк

Пĕвере шыв çукки лайăх мар паллах. Унччен кӳлĕ çĕнĕ культура çурчĕн чӳречисенченех курăнатчĕ. Унăн сылтăм енчи çĕр аялалла, çырма еннелле, анса пырать. Кунсăр пуçне шыв юхнине пула Рыбацкая урамран Крестьянская урама каçса çӳремелли çул вырăнĕнче пысăк шăтăк пулса ларнă. Çавна пула çынсем машинăпа та, çуран та каçса çӳрейми пулнă. Унта выльăхчĕрлĕх ан сиктер тесе апрель уйăхĕнче субботникра ял çыннисем карта та тытрĕç.

Пирĕн ял çыннисем пухура пĕвене юсаса çĕнетмелле тесе йышăнчĕç. Çакна пурнăçлама клуб заведующийĕ Леонид Фадеев поэт та тăрăшрĕ. Вăрман-Çĕктер ял тăрăх пуçлăхĕ Николай Хорасев халăх ыйтнине тивĕçтерчĕ. Тендер иртернĕ хыççăн пĕр предприяти мала тухрĕ. Июлĕн 3-мĕшĕнче Николай Хорасев тата ĕçсене пурнăçлакан предприяти директорĕ «Атăлъял пĕви çинче эрозие хирĕç ĕçсем туса ирттересси çинчен» муниципаллă контракт çине алă пусрĕç. Вăрман-Çĕктер ял тăрăх бюджетĕнчен çак ĕçсене туса ирттерме 486 100 тенкĕ уйăрчĕç.

Июлĕн 12-мĕшĕнче пирĕн урамра хăватлă бульдозер килни курăнса кайрĕ. Кабинăра трактористпа юнашар ларакан Леонид Фадеев çул кăтартса пырать. Тинех пуçланчĕç ĕçсем тесе çынсем туха-туха пăхрĕç. Çанталăк çумăрлă тăнине пула çĕр типсе çитессе кĕтрĕç. Пĕве çинчи ĕçсем июлĕн 24-мĕшĕнче эскаваторпа самосвал килсессĕн пуçланчĕç. Эскаваторпа Вăрнар район каччи Федор Алексеев тăрăшать. Паянхи кун тĕлне пĕвери кивĕ тимĕр бетон пăрăхĕсене чавса кăларчĕç, пĕвене пухăнакан шыва юхса кайма вăрăм канав чавса уçрĕç, тăпрана купаласа вырнаçтарчĕç. Ĕçсем мĕнле пынине маларах асăннă пуçлăхсем килсе тĕрĕслесех тăраççĕ.

Çитес кунсенче пĕве типсен ун тĕпĕнчи юшкăна тасатмалла, пĕве пуçне сармалла тата самосвалпа тăм турттарса, хăпартса йĕркене кĕртмелле. Ĕç вăраха тăсăлнин сăлтавĕ çанталăк çумăра кайнипе çыхăннă. Атăлъял çыннисем ĕçе вĕçне çитиччен туса пĕтересссе, тулли шывлă пĕве пуласса чăтăмсăрăн кĕтеççĕ.

НИКОЛАЙ СМИРНОВ,
АТĂЛЪЯЛ

ЭКОЛОГИ ХЫПАРĔ

Чĕрĕ çут çанталăк палăкĕ

Кăçал Тăван тавралăха упрамалли çулталăкпа килĕшӳллĕн ватă йывăçсене сыхласа хăварас, халăха çут çанталăк илемне курма, çамрăк ăрăва тăван тавралăха упрама вĕрентес тесе Чăваш Республикин Экологи тата çут çанталăк ресурсĕсен министерстви Пĕтĕм Раççейри **«Йывăççем – чĕрĕ çут çанталăк палăкĕсем»** эстафетăна хутшăнать. Августăн 5-мĕшĕнче Муркаш районĕнчи «Ильинское» лесничествăри чи ватă чăваш юманне (ун пирки «Тăван Енре» çырнăччĕ) «Йывăç – чĕрĕ çут çанталăк палăкĕ» статусне парĕç. Савăнăçлă лару-тăрура ăна çирĕплетекен сертификатпа тата символла эстафета знакĕпе хавхалантарĕç. Тата информаци хăми вырнаçтарĕç. Мероприятие Чăваш Республикин Пуçлăхĕ М. Игнатьев та хутшăнĕ. ■

ЯТМАН ЯКУРĔН ЯТЛАВĔ

Редакци сăн ӳкерчĕкĕ

Кӳкеçри 50 çул СССР урамĕпе, 41-мĕш çуртран инçех мар, кивĕ масар хушшинче виçĕ контейнер ларать. Нумаях пулмасть унти çӳп-çапа ятарлă машина çине тиесе кайни паллă, вĕсем пушпушах. Апла пулин те айккинче пысăк михĕсемпе пакетсем, пысăк хăма таткисем, çулса пăрахнă çум курăк купи выртни ытла тирпейсĕррĕн курăнать. Мĕншĕн-ха унта каяш йăваланать?

Проект ЧР Информаци политики тата массăллă коммуникаци хатĕрĕсен министерстви пулăшнипе пурнăçланать

Пурнăç тапни

ПУРНĂÇ ŬКЕРЧĔКĔСЕМ

Комбикорм мыскари

Пирĕн яла ирех пĕр машина кăшкăрса хăпарчĕ. Мĕн пулнă тата мĕн амакĕ сиксе тăхнă-ши тесе урама тухса пăхас терĕм. Мана курсан «ГАЗ» автомобиль, фургон тăпах чарăнчĕ. «Комбикорм кирлĕ-и? Пĕр михĕне 180 тенкĕпе сутатăп (кайран кŭршĕ комбикорма 120 тенкĕпе туянни пирки каларĕ), ампарна та хамах кĕртсе паратăп», – терĕ тŭрех чŭрече витĕр 25 çулти арçын.

Кун пек суту-илŭпе унччен арăм аппаланнă, хальхинче хамăн хăтланса пăхас килчĕ. Арçын пĕр михĕ комбикорма чăн та ампар умнех кĕртсе лартрĕ. Эпĕ килтен 200 тенкĕ илсе тухрăм та ăна тыттартăм. «Манăн тавăрса пама вак укçа çук-ха», – тесе михĕ хушшинчен шап-шурă çăнăхпа «вараланнă» «полтарушка» газировка кăларса пачĕ. «Вăт чăн-чăн хальхи усламçă – суту-илŭ тума пĕлет, райпо ĕçченĕсен вĕсенчен чылай вĕренмелле-ха», – тесе шухăшларăм ăшра.

Васкакан сутăç мана хăйĕн машинине тапратма пулăшма ыйтрĕ. Эпĕ хваспах килĕшрĕм. Ăна-кăна чухлатăп, хам та çирĕм çул çăмăл автомашинăпа чупатăп, автошкулра вĕреннĕ чух «КамАЗпа» та чупса курни çинчен усламçăна пĕлтертĕм. Сутуç-водитель тимĕр рукояткăна çавăрма пуçларĕ. Эпĕ кабинăна кĕрсе ларса стартер çине пусса майĕпен пулăшса пытăм. Самай муритленсен аран машина хура тĕтĕм кăларса чĕрĕлчĕ, малалла кусма пуçларĕ. Эпĕ урапа тормоз педалĕ çине пусатăп – чарăнмасть, ручка тормозне вĕçне çити туртса лартрăм – машина малалла каять. Çŭç вирелле тăма пуçларĕ, ара, инкек тума пулать-çке.

Çав вăхăтра усламçă хăй чупса çитрĕ те кабинăна кĕрсе ларчĕ. Ман çине пăхса: «Ан пăшăрхан, техника кивелчĕ, юсама вăхăт çук – укçа ĕçлесе илес пулать», – терĕ те ял тăрăх кăшкăртса малалла суту-илŭ тума васкарĕ. Çак машина мĕнле майпа, кам патĕнче техосмотр витĕр тухнă-ши тесе шутласа тата тарланă çамкана шăлса тăнă май ман пата шурă хурăн пек яштака кĕлеткеллĕ кŭршĕ хĕрарăмĕ пырса тăчĕ те:

– Икĕ эрне каялла паян килнĕ шофера машина чĕртме эпĕ пулăшнăччĕ, – терĕ.

НИКОЛАЙ ПЛАТОНОВ,
ШОРККА

ЯЛ СĂН-СĂПАЧĔ

Пахча урлă – кил картине

Ĕлĕкренех ял çынни пахчара ĕçлессине мала хунă. Кил-çурта тирпей кĕртме ун чух вăхăт ытларах уйăрман та пулас. Чăнах, пŭрт ăш-чикĕ пурин те пĕр пек ансат пулнă: икĕ сĕтел, саксем, кравать, кăмака çывăхĕнче каштасем, сентресем. Атăпушмакпа тумтире чăланта е пăлтăрта усранă, унтах арча ларнă. Шартлама сивĕре пŭртре пăру-путек валли те кĕтес тупăнатчĕ. Асатте-асаннен пурнăçĕ тертлĕ пулнине пурте пĕлетпĕр.

Халĕ пăлтăр выраннe котельнăйсем туса лартрĕç. Пур япала та пŭртре упранать темелле: шифоньерта, комодра, шкапра. Телевизор, компьютер, диванпа креслăсем те чылай вырăн йышăнаççĕ. Хăтлă та капăр пŭлĕмсене пуçтарса-тасатса тăма çăмăл мар.

Кил хуçисем паян шалти пŭлĕмсене пур çынна та кĕртесшĕнех мар çав. Ĕлĕкрех çын пырсан: «Килех, тĕпелелле ирт. Лар-ха, лар», – тенĕ. Кăмăла каякан çынна тата пахчана тухма чĕнетчĕç. Çавăнпа та, çын куçĕ умĕнче тесе, йăрансене тасатсах тăнă. Халĕ те, хăнасем килсен, вĕсене пахча кăтартса çŭретпĕр. Çывăх тăвансем тата хăйсемех: «Картана тухса курам-ха», – теççĕ. Хатăтчĕç, ĕçлекен çынна хур кăтартманшăн сума сăватчĕç, халĕ те ăшшăн аса илеççĕ.

Кил хуçипе сăмах вакланă май мăшăрĕ сĕтел çине пылпа чей пырса лартрĕ. Пыл пулсан, айăп çук, – вĕлтлетрĕ каларăш пуçра.

Ĕçмен-туртманскер, пыл хурчĕсемпе тахçанах интересленет, вĕллесем тытать.

Иккĕшĕ те ĕç ветеранĕсем, çитмĕл çула тахçанах хыçа хăварнă пулин те, картиш тулли выльăх-чĕрлĕх, кайăк-кĕшĕк усраççĕ.

Ефимовсем çĕнĕ кил-çурт çавăрса тăватă ывăл та пĕр хĕр çитĕнтерсе пурнăç çулĕ çине тăратнă. Вĕсем тĕп хуламăрта çемьеленсе тĕпленнĕ. Кашниех хăйне килĕшекен профессине алла илнĕ. Канмалли кунсенче килсех тăраççĕ, хуçалăхра пулăшаççĕ. Пилĕк мăнукĕ – аслисемшĕн куç тулли савăнăç. Çак ал çырăвне хатĕрленĕ хушăра кĕçех улттăмĕш мăнук çут тĕнчене килме хатĕрленнине систерчĕç. Çапла, пĕр-пĕрне итленинчен, хакланинчен, упранинчен килет вăл ту пурнăç.

Çемье вучахне тĕреклĕ тытса тăраççĕ Ефимовсем. Çапла пултăр малашне те!

АНТОНИНА ЕФИМОВА,
ВĂРМАНКАС ТĂРĂН

ÇЕМЬЕ

Алла-аллăн – аллă çул

Кил илемĕ – килĕшŭ теççĕ халăхра. Вĕсене пăхатăн та тĕлĕнетĕн. Шăкăл-шăкăл каласнине, пĕр-пĕринпе шŭтлесе илнине асăрхатăн-и, вăл е ку ĕçе пурнăçланă чух куçран пăхсах ăнланнине туятăн, вара пĕтĕмлетŭ тăватăн: кил-йыш илемлĕ мăшăрпа.

Сăмахăм Вăрманкас Тăрăн ялĕнче пурăнакан Зиновия Петровнăпа Геннадий Ефимович Ефимовсем çинчен.

Иккĕшĕ те Тăрăнти шкулта çичĕ класс пĕтернĕ. Сăпайлă та ĕçчен Зиновине кŭршĕ ялти медпункта санитаркăна ĕçлеме илнĕ. Геннадий Ишекре вăтам шкул пĕтерсен çулталăкран Чита хулинче виçĕ çул салтак тивĕçне çыхăнуçă пулса пурнăçлать. Яла таврăнсан вăрçă ачи, ашшĕнчен пĕртен пĕр ывăл юлнăскер, амăшне пĕччен хăвармасть, «Путь Ильича» колхозра вăй хурать. Илемлĕ саслă, пултаруллă та хастар кавча, таврари ăста купăсçăсенчен пĕрне, клуб заведующине (ертŭçине) лартаççĕ. Кăнтăрла пурте уй-хирте, выльăх-чĕрлĕх патĕнче, каçхине – репетицисенче. Кŭршĕ районсенче кăна мар, республика сцени çинче те янăранă тăрăнсен юрри-кĕвви. Культура ĕçченĕсем ун чух ялан халăхпа пулнă, хăйсен ташшивăййи, шŭт-мыскарипе савăнтарнă, спектакльсем те лартнă.

Анчахрах салтак атти хывнăскер Анаткас пикине, сапсарă çŭçне иккĕлле çивĕтлесе çŭрекен (çивĕчĕсем ал туни евĕр хулăн пулнă) кăн-кăвак куçлăскере, асăрхамасăр ниепле те пултарайман. Хĕр те ун еннеллех туртăннă. Шăп аллă çул каялла, улма-çырла пиçнĕ вăхăтра Вăрманкасра çĕнĕ семье чăмăртанать. Çулталăкран ывăл çуралать. Геннадий Ефимовича тăрăшулăхне кура ял хуçалăх ертŭçисем хатĕрлекен курса вĕренме яраççĕ, Зиновия Петровнăна – медицина сестрисен курсне. Çемьене хĕр пĕрчи те килнĕччĕ ĕнтĕ. Халĕ мăшăр ун чухнехине ăша хывса амăшĕпе асламăшне ачасене пăхма пулăшнăшăн чунтан тав тăвать. Сăмах май, Зиновия Петровна хунямипе вăтăр ултă çул пурăннă, мĕншĕн тесен вăл ырă кăмăлĕпе, çынна пулăшма хатĕрипе, вашаватлăхĕпе уйăрăлса тăрать. Унăн канăççăр ĕçне хисеплесе Тăрăн таврашĕнче: «Пирĕн çемье тухтăрĕ», – тетчĕç. Сывлăх хуралĕнче вăл хĕрĕх çула яхăн тăнă. Мăшăрĕ Вăрнарти ял хуçалăх техникумне пĕтерсен колхозра тĕрлĕ должноçра ĕçленĕ. Пенсие тухиччен вун сакăр çул «Ишлейский» совхозра, «Туруновский» коллективлă предприятинче бригадирта тăрăшнă. Рабочисем ăна çирĕплĕхĕшĕн хисеплетчĕç, тĕрĕслĕхшĕн пулнине палăрмăр та ĕçрен килнĕ-килмен анкартине васкатпăр.

Пирĕн тăрăхри ялсенче «анкарти», «карта» сăмахсем «пахча» тенине пĕлтереççĕ. Чăвашла-вырăсла словарьсене вĕсене диалект тесе палăртнă. Чăваш мăчаварĕ Никифор Наумов хăйĕн «Халăх çŭпçинчен. Этнографи ăнланăвĕсен пуххи» кĕнекинче ĕлĕкхи тата хальхи ял пурнăçĕнче тĕл пулакан пур япала çинчен те çырса кăтартнă: ŭкерчĕк питĕ нумай. «Анкарти» тесе чăвашсем ĕлĕк килти йĕтем çинчи авăн вучахĕпе сарай-лупас, ампар-кĕлет, арпа-улăм куписем тавра тытнă картана каланă. «Карта сăмахăн пĕлтершĕ нумай енлĕ. Кĕнекере пахча картин тĕрлĕ тĕслĕхĕ пур. Вĕрлĕк карта, шăтăрнак карта, çантан карта, сайхах карта, чикме карта. Çак сăмахсемпе усă курма пăрахрăмăр, мĕншĕн тесен пур çĕрте те халь решетке карта е сетка-рабица.

Сăн ŭкерчĕк çинче (1938 çул) пахча хыçĕнче вĕрлĕк картана куратпăр. Шалта çĕр улми лаптăкĕ, улăм витнĕ ŭплепе сарайсем. Тепĕр чух пахчапа пахча хушшине карта тытмастчĕç. Кŭршĕсем пĕр-пĕрин патне ирĕклĕнех каçса çŭренĕ.

Ĕлĕк тата ялти çынсем пахча вĕçĕнчи пĕчĕк алăкран кĕрсе сарай витĕр тŭрех кил хушшине кĕрсе тăни хуçисене пĕртте тĕлĕнтермен. «Картишпе кĕтĕм-ха», – тетчĕç «кĕтмен» хăнасем. Пŭрте те шаккамасăрах, «ман килес» текелесе, кĕретчĕç тепĕр чух. Пурнăç йĕрки урăхла пулнă çав.

ТАМАРА ВЕРЕНДЕЕВА,
ÇĔНЬЯЛ-ПОКРОВСКИ

САВĂ СĔВЕМĔ

Эх, Шупаикарăм!

Эх, хулам, Шупашкарăм!
Ылтăн пуçлă чиркŭсем.
Картуса хывсах сăнарăм,
Вут хыптарчĕç пикŭсем.

Пĕринчен тепри илемлĕ
Хĕвелтен пуль куллисем.
Кашнине савма эп хатĕр
Эх, каçарăр турăсем.

Намăс пулчĕ-ха вăтантăм
Шŭтшĕн акă кăшт кăна.
Савăнатăп Шупашкарăм
Чĕмпĕртен вĕт эп паян.

Асамат кĕперĕ янă
Çивĕтне «Залив» çине.
Атăл тĕтрипе сăрланнă
Парнелет халь хĕлхемне.

Ма савас мар тĕп хулаçăм
Эрешленĕ çуртсене
Йăшрĕ сассăр ман суранăм
Тухъяпа курсан хĕрне.

Эх, тăванăм, Шупашкарăм,
Илĕртŭллĕ каçусем.
Кайăксем юрлаççĕ юрă
Сан çинчен мар-и вĕсем.

НИКОЛАЙ ЕРЕМЕЕВ,
ЧĔМПĔР ХУЛИ-МОШКАССИ

ТВ Эрне

Т ТЕЛЕСЕРИАЛ
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ
Д ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
М Мультфильм

июль 5 понедельник
тунти кун

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15, 4.20 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
13.45 Истина где-то рядом **16+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Т ЖЕНСКИЙ ДОКТОР 16+
16.10 Последний герой **16+**
18.20 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 Т СЕРАФИМА ПРЕКРАСНАЯ 16+
23.30 Городские пижоны Следствие по телу **16+**
0.25, 3.05 **МАЛЕНЬКИЕ СЕКРЕТЫ 16+**
3.30 Т ЭЛЕМЕНТАРНО 16+

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 Кулагин и партнеры.**12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 17.10, 19.40 Местное время
11.50, 14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
13.00 Особый случай **12+**
15.00 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
16.00, 17.30 Т ВСЕГДА ГОВОРИ ВСЕГДА 12+
18.30 Прямой эфир.**12+**
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т МАРЬИНА РОЩА 12+
0.35 Вести+
1.00 Т МОРПЕХИ 12+
2.55 Т ЗАКОН И ПОРЯДОК-17 16+

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале Россия 2
7.20-7.50 Вести-Спорт-Чувашия

РОССИЯ К
7.00 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.40 Новости культуры
10.20 **КУЛЬТПОХОД В ТЕАТР**
11.50 Д Истории замков и королей. Замки Дракулы. Правда, сокрытая в легендах
12.45 ВОЙНА И МИР. НАЧАЛО РОМАНА. Спектакль театра Мастерская П. Фоменко
15.50 **КАРЛ И БЕРТА**
17.20 Мировые сокровища культуры
17.35 С. Рахманинов. Симфония №**2.** Берлинский филармонический оркестр. Дирижер С. Рэттл
18.40 Полиглот
19.45 Д Эпоха Аркадия Райкина
20.30 После Моей жизни в искусстве Константин Станиславский
21.00 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Из чего же все это состоит?
21.45 Д Запечатленное время. На заре воздухоплавания
22.20 Т ДЖИВС И ВУСТЕР
23.10 Толстые. Софья Андреевна-младшая
0.00 Д Зашумит ли клеверное поле... Евгений Евтушенко
0.40 Д Удивительный мир Альбера Кана. История мирного населения
1.35 Д Иероним Босх
1.40 Academia
2.25 Фортепианные пьесы П. И. Чайковского. Исполняет Мирослав Култышев

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
21.25 Т ИКОРНЫЙ БАРОН 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.35 Т РАСПЛАТА 16+
2.35 Дикий мир **0+**
2.50 Т 2,5 ЧЕЛОВЕКА 16+
4.05 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ СИНДБАДА 16+

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 **ТРИ ДНЯ НА ПОБЕГ 16+**
14.00 Т УНИВЕР 16+
14.30, 15.00, 20.30 Т САШАТАНЯ 16+
15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
20.00 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
21.00 **СОКРОВИЩА О.К 12+**
23.15 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.15 Дом-**2.** После заката **16+**
0.45 **ЧУЖИЕ ДЕНЬГИ 12+**
2.40 **УАЙАТТ ЭРП 16+**

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 **ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПРЕСТУПНИК 12+**
10.20 Д Изношенное сердце Александра Демьяненко 12+
11.10, 15.10, 19.45, 1.30 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00, 0.05 События
11.50 **ЖЕЛЕЗНАЯ МАСКА 12+**
14.05 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.30 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
16.55 Доктор И... **16+**
17.50 Операция Жесть **16+**
18.25 Право голоса **16+**
20.00 Т ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ 16+
22.20 Без обмана. Бракованный автомобиль **16+**
23.10 **МЫСЛИТЬ КАК ПРЕСТУПНИК 16+**
0.25 Футбольный центр
0.55 Мозговой штурм. Лечение СПИДа **16+**
1.45 **ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ 12+**
3.50 **МИСС ФИШЕР 16+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Чародейки **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 14.00, 1.00 Т 6 КАДРОВ 16+
9.30, 17.30, 18.30, 19.00 Т ВОРОНИНЫ 16+
11.00, 13.30, 17.00, 23.30, 0.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.20 Шоу Уральских пельменей. На старт! Внимание! Март! **16+**
15.40 Шоу Уральских пельменей. Нано-концерт, на! **16+**
20.30 Т КУХНЯ 16+
21.00 **БОЙ С ТЕНЬЮ 16+**
0.30 Свидание со вкусом **16+**
1.45 **ИЗО ВСЕХ СИЛ 16+**
3.35 **ЗОВ КРОВИ 16+**
5.25 Музыка на СТС **16+**

июль 6 вторник
ытлари кун

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
13.45 Истина где-то рядом **16+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Т ЖЕНСКИЙ ДОКТОР 16+
16.10 Последний герой **16+**
18.20 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 Т СЕРАФИМА ПРЕКРАСНАЯ 16+
23.30 Городские пижоны Следствие по телу **16+**
0.25 **САЙРУС 16+**
2.10, 3.05 **БРАТЬЯ НЬЮТОН 16+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 Кулагин и партнеры.**12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 17.10, 19.40 Местное время
11.50, 14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
13.00 Особый случай **12+**
15.00 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
16.00, 17.30 Т ВСЕГДА ГОВОРИ ВСЕГДА 12+
18.30 Прямой эфир.**12+**
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т МАРЬИНА РОЩА 12+
0.35 Вести+
1.00 Т МОРПЕХИ 12+
2.55 Т ЗАКОН И ПОРЯДОК-17 16+

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
9.00 Утренний гость (на чувашском языке)
9.30-9.45 Родительский день
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.40 Новости культуры
10.20, 22.20 Т ДЖИВС И ВУСТЕР
11.15 Д Культурный отдых. Дачный вопрос. **1900**-е...
11.45 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Из чего же все это состоит?
12.30 ТРИПТИХ. Спектакль театра Мастерская П. Фоменко
14.40 Д Знамя и оркестр, вперед!..
15.10 Неизвестный Петергоф. Мороженое из сирени
15.50 **ДЖЕЙН ЭЙР**
17.35 Д. Шостакович. Симфония №**15.** Королевский оркестр Концертгебау. Дирижер Б. Хайтинк
18.25 Мировые сокровища культуры
18.40 Полиглот
19.45 Д Повелитель гироскопов
20.30 После Моей жизни в искусстве Константин Станиславский
21.00 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Загадка Черных дыр
21.45 Д Запечатленное время. На чудесном празднике
23.10 Толстые. Александра Львовна
0.00 **ЛИССАБОНСКИЕ ТАЙНЫ**
1.50 Д Томас Алва Эдисон
1.55 Academia
2.40 К. Сен-Санс. Муза и поэт

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
21.25 Т ИКОРНЫЙ БАРОН 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.40 Т РАСПЛАТА 16+
2.40 Главная дорога **16+**
3.15 Т 2,5 ЧЕЛОВЕКА 16+
4.05 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ СИНДБАДА 16+

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 **СОКРОВИЩА О.К 12+**
14.00 Т УНИВЕР 16+
14.30, 20.00 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
15.00, 20.30 Т САШАТАНЯ 16+
15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
21.00 **ЗОЛОТО ДУРАКОВ 16+**
23.05 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.05 Дом-**2.** После заката **16+**
0.35 **ДВОЙНАЯ ИГРА 16+**
2.15 Т ХОР СЫРНЫЙ ИИСУС 18+
3.10 Т V-ВИЗИТЕРЫ 16+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.25 **СЛАДКАЯ ЖЕНЩИНА 12+**
10.20 Д Вера Глаголева. Женщину обижать не рекомендуется 12+
11.10, 15.10, 19.45 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00, 0.05 События
11.50 Т ПЕТРОВКА, 38. КОМАНДА СЕМЕНОВА 16+
14.00 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.30 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
16.55 Доктор И... **16+**
17.50 Доказательства вины. Уроки убийцы **16+**
18.25, 4.55 Право голоса **16+**
20.00 Т ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ 16+
22.20 Д Анна Самохина. Одиночество королевы 12+
23.10 **МЫСЛИТЬ КАК ПРЕСТУПНИК 16+**
0.25 **ГРОЗОВЫЕ ВОРОТА 16+**
4.40 Наша Москва **12+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Человек-паук **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 9.30, 17.30, 18.30, 19.00 Т ВОРОНИНЫ 16+
12.00, 20.30 Т КУХНЯ 16+
12.30, 13.30, 17.00, 23.30, 0.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00 Т 6 КАДРОВ 16+
14.10 Шоу Уральских пельменей. Нано-концерт, на! **16+**
15.30 Шоу Уральских пельменей. Красота спасет мымр **16+**
21.00 **БОЙ С ТЕНЬЮ-3. ПОСЛЕДНИЙ РАУНД 16+**
0.30 Свидание со вкусом **16+**
1.00 **ПОДПОЛЬНАЯ ИМПЕРИЯ 18+**
2.05 **АМЕРИКАНСКИЙ НИНДЗЯ. СХВАТКА 16+**

июль 7 среда
юн кун

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
13.45 Истина где-то рядом **16+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Т ЖЕНСКИЙ ДОКТОР 16+
16.10 Последний герой **16+**
18.20 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 Т АНГЕЛ В СЕРДЦЕ 12+
23.30 Городские пижоны Следствие по телу **16+**
0.25 **СКОРОСТЬ 12+**
2.35, 3.05 **КАК РАЗОБРАТЬСЯ С ДЕЛАМИ 12+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 Кулагин и партнеры.**12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 17.10, 19.40 Местное время
11.50, 14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
13.00 Особый случай **12+**
15.00 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
16.00, 17.30 Т ВСЕГДА ГОВОРИ ВСЕГДА 12+
18.30 Прямой эфир.**12+**
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т МАРЬИНА РОЩА 12+
0.35 Вести+
1.00 Т МОРПЕХИ 12+

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.40 Новости культуры
10.20, 22.20 Т ДЖИВС И ВУСТЕР
11.15 Д Культурный отдых. Дозированная ходьба. **1930**-е...
11.45 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Загадка Черных дыр
12.30 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
14.30 Д Вера Холодная. Меня реальной больше нет
15.10 Неизвестный Петергоф. Быт императорской семьи
15.50, 0.00 **ЛИССАБОНСКИЕ ТАЙНЫ**
17.35 И. Стравинский. Сказки. Камерный оркестр и хор Лионской оперы
18.25 Мировые сокровища культуры
18.40 Полиглот
19.45 Д Вера Холодная. Меня реальной больше нет
20.30 После Моей жизни в искусстве. Константин Станиславский
21.00 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Что внутри темноты?
21.45 Д Запечатленное время. Крылатый корабль
23.10 Толстые. Алексей Николаевич
1.50 Д Абулькасим Фирдоуси
1.55 Academia

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
21.25 Т ИКОРНЫЙ БАРОН 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Профессия - репортер **5** лет без войны. К годовщине конфликта в Южной Осетии **16+**
0.00 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
2.00 Т РАСПЛАТА 16+

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 **ЗОЛОТО ДУРАКОВ 16+**
14.00 Т УНИВЕР 16+
14.30, 20.00 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
15.00, 20.30 Т САШАТАНЯ 16+
15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
21.00 **ТАКСИ-2 12+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 **ХОРОШИЙ НЕМЕЦ 16+**
2.35 Т ХОР ДУЭТЫ 18+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 **СТАРИКИ-РАЗБОЙНИКИ 6+**
10.20 Д Фрунзик Мкртчян. Трагедия смешного человека 12+
11.10, 15.10, 19.45 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00, 0.05 События
11.50 Т ПЕТРОВКА, 38. КОМАНДА СЕМЕНОВА 16+
14.00 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.30 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
17.00 Доктор И... **16+**
17.50 Линия защиты **16+**
18.25, 4.55 Право голоса **16+**
20.00 Т ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ 16+
22.20 Хроники московского быта. Очередь за чудом **12+**
23.10 **МЫСЛИТЬ КАК ПРЕСТУПНИК 16+**
0.25 **ПРИШЕЛЬЦЫ : КОРИДОРЫ ВРЕМЕНИ 6+**
2.50 **ИНСПЕКТОР ЛЬЮИС 12+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Человек-паук **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 9.30, 17.30, 18.30, 19.00 Т ВОРОНИНЫ 16+
12.00, 20.30 Т КУХНЯ 16+
12.30, 13.30, 17.00, 23.30, 0.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00, 22.45 Т 6 КАДРОВ 16+
14.05 Шоу Уральских пельменей. Красота спасет мымр **16+**
15.35 Шоу Уральских пельменей. Зэ Бэд **16+**
21.00 **КРОВАВЫЙ СПОРТ 16+**
0.30 Свидание со вкусом **16+**
1.00 **ПОДПОЛЬНАЯ ИМПЕРИЯ 18+**
2.10 **СЕМЕЙКА АДДАМС 12+**

авг 8 четверг
кĕçнерни кун

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Ураза-Байрам Трансляция из Уфимской соборной мечети
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
13.45 Истина где-то рядом **16+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Т ЖЕНСКИЙ ДОКТОР 16+
16.10 Последний герой **16+**
18.20 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 Т АНГЕЛ В СЕРДЦЕ 12+
23.30 Городские пижоны Следствие по телу **16+**
0.25 **РАСПЛАТА 16+**
2.30, 3.05 **АНГЕЛ СМЕРТИ 18+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
8.00 Праздник Ураза-Байрам. Прямая трансляция из Московской Соборной мечети
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 Кулагин и партнеры.**12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 17.10, 19.40 Местное время
11.50, 14.50, 4.45 Вести. Дежурная часть
12.00 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
13.00 Особый случай **12+**
15.00 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
16.00, 17.30 Т ВСЕГДА ГОВОРИ ВСЕГДА 12+
18.30 Прямой эфир.**12+**
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т МАРЬИНА РОЩА 12+
23.40 **ПЫЛАЮЩИЙ АВГУСТ 16+**
0.35 Вести+
1.00 Т МОРПЕХИ 12+
2.55 Т ЗАКОН И ПОРЯДОК-17 16+

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
9.00 Доступное небо
9.15-9.45 Секреты здоровья и красоты
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.40 Новости культуры
10.20, 22.20 Т ДЖИВС И ВУСТЕР
11.15 Д Культурный отдых. Отпуск Москвича **1960**-е...
11.45 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Что внутри темноты?
12.30 ЕГИПЕТСКИЕ НОЧИ. Спектакль театра Мастерская П. Фоменко
14.30 Д Вера Холодная. Меня реальной больше нет
15.10 Неизвестный Петергоф. Охота на Трепова
15.50, 0.00 **ЛИССАБОНСКИЕ ТАЙНЫ**
17.35 Дж. Гершвин. Кубинская увертюра; Американец в Париже Лос-анджелесский филармонический оркестр. Дирижер Г. Дудамель
18.15 Д Война Жозефа Котина
18.40 Полиглот
19.45 Д Авилов
20.30 После Моей жизни в искусстве Константин Станиславский
21.00 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Загадка Черных дыр
21.45 Д Запечатленное время. Ночь в Гаване
23.10 Толстые. Александра Львовна
0.00 **ЛИССАБОНСКИЕ ТАЙНЫ**
1.50 Д Томас Алва Эдисон
1.55 Academia
2.40 К. Сен-Санс. Муза и поэт

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
21.25 Т ИКОРНЫЙ БАРОН 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Профессия - репортер **5** лет без войны. К годовщине конфликта в Южной Осетии **16+**
0.00 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
2.00 Т РАСПЛАТА 16+

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 **ЗОЛОТО ДУРАКОВ 16+**
14.00 Т УНИВЕР 16+
14.30, 20.00 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
15.00, 20.30 Т САШАТАНЯ 16+
15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
21.00 **ТАКСИ-2 12+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 **ХОРОШИЙ НЕМЕЦ 16+**
2.35 Т ХОР ДУЭТЫ 18+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 **СТАРИКИ-РАЗБОЙНИКИ 6+**
10.20 Д Фрунзик Мкртчян. Трагедия смешного человека 12+
11.10, 15.10, 19.45 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00, 0.05 События
11.50 Т ПЕТРОВКА, 38. КОМАНДА СЕМЕНОВА 16+
14.00 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.30 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
17.00 Доктор И... **16+**
17.50 Линия защиты **16+**
18.25, 4.55 Право голоса **16+**
20.00 Т ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ 16+
22.20 Хроники московского быта. Очередь за чудом **12+**
23.10 **МЫСЛИТЬ КАК ПРЕСТУПНИК 16+**
0.25 **ПРИШЕЛЬЦЫ : КОРИДОРЫ ВРЕМЕНИ 6+**
2.50 **ИНСПЕКТОР ЛЬЮИС 12+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Человек-паук **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 9.30, 17.30, 18.30, 19.00 Т ВОРОНИНЫ 16+
12.00, 20.30 Т КУХНЯ 16+
12.30, 13.30, 17.00, 23.30, 0.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00, 22.45 Т 6 КАДРОВ 16+
14.05 Шоу Уральских пельменей. Красота спасет мымр **16+**
15.35 Шоу Уральских пельменей. Зэ Бэд **16+**
21.00 **КРОВАВЫЙ СПОРТ 16+**
0.30 Свидание со вкусом **16+**
1.00 **ПОДПОЛЬНАЯ ИМПЕРИЯ 18+**
2.10 **СЕМЕЙКА АДДАМС 12+**

ТВ Эрне

Т ТЕЛЕСЕРИАЛ
Х ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ
Д ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
М Мультфильм

пятница
эрне кун
авг 9

ном. Сотворение мира
21.45 Д Запечатленное время. Твои книжки
23.10 Толстые. Большая династия
1.50 Д Поль Сезанн
1.55 Academia
2.40 М. Мусоргский. Фантазия Ночь на Лысой горе

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
21.25 Т ИКОРНЫЙ БАРОН 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.35 Т РАСПЛАТА 16+
2.35 Дачный ответ **0+**

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 Т ТАКСИ-2 12+
13.30, 14.00 Т УНИВЕР 16+
14.30, 20.00 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
15.00, 20.30 Т САШАТАНЯ 16+
15.30 Т САШАТАНЯ. ДРУЗЬЯ-СОСЕДИ 16+
16.00 Т САШАТАНЯ. ПАПА - ХОЗЯЙКА 16+
16.30 Т САШАТАНЯ. САША - ПРАВА 16+
17.00 Т САШАТАНЯ. НОВЫЙ ХОЗЯИН 16+
17.30 Т САШАТАНЯ. ДРУЖЕСКАЯ ССОРА 16+
18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
21.00 Х **ТАКСИ-3 16+**
22.35 Страна в Shope **16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **ЭКСКАЛИБУР 16+**
3.15 Т ХОР ХОР УЖАСОВ РОККИ ХОРРОРА 16+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 Х **ИСКАТЕЛИ 12+**
10.25 Д Равняется одному Гафту 12+
11.10, 15.10, 19.45, 4.20 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00, 0.05 События
11.50 Х **ПЯТЬ МИНУТ СТРАХА 16+**
13.40 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.30 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
16.55 Доктор И... **16+**
17.50 Осторожно, мошенники! **16+**
18.25, 4.55 Право голоса **16+**
20.00 Т ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ 16+
22.20 Д Как лечили медицину 12+
23.10 Х **МЫСЛИТЬ КАК ПРЕСТУПНИК 16+**
0.25 Х **ТЫ У МЕНЯ ОДНА 16+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Человек-паук **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 9.30, 17.30, 18.30, 19.00 Т ВОРОНИНЫ 16+
12.00, 20.30 Т КУХНЯ 16+
12.30, 13.30, 16.30, 0.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00, 23.40 Т 6 КАДРОВ 16+
14.05 Шоу Уральских пельменей. Зэ Бэд **16+**
15.30 Шоу Уральских пельменей. Тень знаний **16+**
21.00 Х **ПОЙМАЙ МЕНЯ, ЕСЛИ СМОЖЕШЬ! 12+**
0.30 Свидание со вкусом **16+**
1.00 Х **ПОДПОЛЬНАЯ ИМПЕРИЯ 18+**

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
13.45 Истина где-то рядом **16+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Т ЖЕНСКИЙ ДОКТОР 16+
16.10 Последний герой **16+**
18.20 Т ТРОЕ В КОМИ 16+
18.50 Человек и закон **16+**
19.50 Поле чудес
21.00 Время
21.30 Один в один! На бис!
0.35 Городские пижоны Viva Forever - история группы Spice Girls **12+**
1.55 Х **Я, СНОВА Я И ИРЭН 16+**
4.05 Х **ДНЕВНИК СЛАБАКА 12+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 Кулагин и партнеры.**12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.30, 14.30, 17.10, 19.40 Местное время
11.50, 14.50 Вести. Дежурная часть
12.00 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
13.00 Особый случай **12+**
15.00 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
16.00, 17.30 Т ВСЕГДА ГОВОРИ ВСЕГДА 12+
18.30 Прямой эфир.**12+**
20.45 Спокойной ночи, малыши!
21.00 ПРЕМЬЕРА. Кривое зеркало. Театр Евгения Петросяна.**16+**
22.55 Х **ДЕЛА СЕМЕЙНЫЕ 12+**
0.55 Х **ПОМНИ 16+**
3.20 ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ.**16+**
3.50 Горячая десятка.**12+**
5.00 Комната смеха

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
9.00 Дорога к Храму
9.30-9.45 Пора по домам
11.30 Вести ПФО
14.30 Вести-Чувашия
17.10-17.30 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.55 Новости культуры
10.20 Т ДЖИВС И ВУСТЕР
11.15 Д Культурный отдых. Дикий отпуск. **1980-е...**
11.45 Д Сквозь кротовую нору с Морганом Фрименом. Сотворение мира
12.30 ВОЛКИ И ОВЦЫ. Спектакль театра Мастерская П. Фоменко
15.10 Неизвестный Петергоф. Ноктюрн Антона Рубинштейна
15.50 Х **ЛИССАБОНСКИЕ ТАЙНЫ**
17.35 Феллини, Джаз и компания
18.35 Д Свидание с Олегом Поповым
19.45 Больше, чем любовь
20.30 После Моей жизни в искусстве Константин Станиславский
21.00 Т РАССКАЗЫ О ПАТЕРЕ БРАУНЕ
22.50 Творческий вечер в Доме-музее М. Н. Ермоловой
0.15 Х **17 ДЕВУШЕК**
1.45 Пьесы для двух фортепиано. Исполнители Н. Петров и А. Гиндин
1.55 Academia
2.40 М **Королевский бутерброд**

НТВ
6.00 НТВ утром
8.35, 10.20 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.55 До суда **16+**
11.55 Суд присяжных **16+**
13.30 Т УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА 16+
23.30 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.30 Т РАСПЛАТА 16+
3.20 Т 2,5 ЧЕЛОВЕКА 16+
4.05 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ СИНДБАДА 16+

ТНТ
7.00 М Озорные анимашки **12+**
7.25 Фриказоид! **12+**
7.50, 8.20 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.30 Битва экстрасенсов **16+**
11.30 Т ТАКСИ-3 16+
13.05, 21.00 Комеди Клаб **16+**
13.30, 14.00, 15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30 Т УНИВЕР 16+
14.30 Т ДЕФФЧОНКИ 16+
15.00 Т САШАТАНЯ 16+
18.00, 18.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
19.00, 19.30 Т ИНТЕРНЫ 16+
20.00 Comedy Woman **16+**
22.00 Comedy Баттл. Без границ **16+**
23.00 Страна в Shope **16+**
23.30 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.30 Дом-**2.** После заката **16+**
1.00 Х **ПАРАНОРМАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ 16+**
2.40 Т ХОР НЕЦЕЛОВАННЫЕ 18+
3.35 Т V-ВИЗИТЕРЫ 16+
4.25 Т ДОБЫЧА 16+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.35 Х **КОРОЛЕВСКАЯ РЕГАТА 6+**
10.20 Д Михаил Державин. Мне все еще смешно 12+
11.10, 19.50, 4.05 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 22.00 События
11.50 Х **СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ 12+**
13.40 Д Детство в дикой природе **6+**
14.50, 19.30 Город новостей
15.10 Т ВЕЧНЫЙ ЗОВ 16+
16.35 Без обмана. Птичьи права **16+**
17.50 За витриной универмага **12+**
18.25, 4.25 Право голоса **16+**
20.05 Х **ПОЧТАЛЬОН 16+**
22.20 Приют комедиантов **12+**
0.15 Х **ВЕСЬЕГОНСКАЯ ВОЛЧИЦА 16+**
2.20 Х **ПЯТЬ МИНУТ СТРАХА 16+**

СТС
6.00 М Приключения Джеки Чана **6+**
7.00 М Маленький принц **6+**
7.30 М Человек-паук **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
9.00, 9.30, 17.30, 18.30 Т ВОРОНИНЫ 16+
12.00 Т КУХНЯ 16+
12.30, 13.30, 16.00 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00 Шоу Уральских пельменей. Тень знаний **16+**
15.00 Шоу Уральских пельменей. Назад в булошную! **16+**
19.00 Т 6 КАДРОВ 16+
19.15 Шоу Уральских пельменей. Не вешать хвост, ветеринары! **16+**
20.30 Шоу Уральских пельменей. Очень страшное смешно **16+**
22.00 Шоу Уральских пельменей. Май-на! **16+**
23.00 Нереальная история **16+**
0.00 Х **МОЯ СУПЕРМАМА 16+**
1.55 Х **ПАРК КУЛЬТУРЫ И ОТДЫХА 18+**

суббота
шăмат кун
авг 10

ПЕРВЫЙ
6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
6.10 Х **ГАРАЖ 12+**
8.20 М **Джейк и пираты Нетландии**
8.50 Смешарики. Новые приключения
9.00 Играй, гармонь любимая!
9.45 Слово пастыря
10.15 Смак **12+**
10.55 Юлий Гусман. Человек-оркестр **12+**
12.15 Идеальный ремонт
13.10 Форт Боярд **16+**
14.35 Х **АВГУСТ. ВОСЬМОГО 16+**
16.55 Свадебный переполох **12+**
18.15 Угадай мелодию
18.50 Кто хочет стать миллионером?
19.50 Правда о Последнем герое **16+**
21.00 Время
21.20 Сегодня вечером **16+**
23.00 КВН Премьер-лига **16+**
0.35 Х **ЭВАН ВСЕМОГУЩИЙ 12+**
2.20 Том Хэнкс в лирической комедии Неспящие в Сиэтле **12+**

РОССИЯ 1
5.55 Х **ВЕЧЕРНИЙ ЛАБИРИНТ**
7.30 Сельское утро
8.00, 11.00, 14.00, 20.00 Вести
8.10, 11.10, 14.20 Местное время. Вести-Москва
8.20 Военная программа
8.50 Планета собак
9.20 Субботник
10.05 Погоня
11.20 Вести. Дежурная часть
11.55 ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ.**16+**
12.25, 14.30 Х **ВРЕМЯ ЛЮБИТЬ 12+**
16.55 Субботний вечер
18.50, 20.30 Х **ИЛЛЮЗИЯ СЧАСТЬЯ 12+**
23.15 Х **ДУЭЛЬ 12+**
1.10 Х **ПЛОХОЙ ЛЕЙТЕНАНТ 16+**

ЧУВАШИЯ
8.10 Вести-Чăваш ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50 Солнечный зайчик (на чувашском языке)
14.20-14.30 Вести-Чувашия
На канале Россия 2
8.35-9.00
Вести-Спорт-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 2.25 Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым
10.35 Х **ИЩУ ЧЕЛОВЕКА**
12.05 Большая семья. Светлана Немоляева
13.00 Пряничный домик. Каповый лес
13.30 М **Приключения Буратино, Василиса Микулишна**
14.55 Пешком... Москва классическая
15.20 Гении и злодеи. Владимир Арсеньев
15.50 Большой балет
17.55 Д Истории замков и королей. Дворец Сан-Суси. Место, где Фридрих Великий скрывался от печали
18.50 Х **ГОЙЯ, ИЛИ ТЯЖКИЙ ПУТЬ ПОЗНАНИЯ**
21.00 Романтика романса Анастасии Вяльцевой посвящается
21.55 Больше, чем любовь
22.35 Премьера. Александр Павлов, Владимир Симонов и Виктор Добронравов в спектакле театра им. Евг. Вахтангова ТРОИЛ И КРЕССИДА
1.05 Джем-**5** с Даниилом Крамером. Хосе Фелисиано
1.55 Легенды мирового кино Мария Шелл
2.50 Д Вольтер

НТВ
6.00 Т СТРАХОВЩИКИ 16+
8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Сегодня
8.15 Золотой ключ **0+**
8.45 Их нравы **0+**
9.25 Готовим с Алексеем Зиминым **0+**
10.20 Главная дорога **16+**
10.55 Кулинарный поединок **0+**
12.00 Квартирный вопрос **0+**
13.25 Следствие вели.. **16+**
14.15 Очная ставка **16+**
15.15, 19.20 Т ХМУРОВ 16+
23.10 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.10 Х **ВОПРОС ЧЕСТИ 16+**

ТНТ
7.00, 7.30, 4.15, 4.45 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
8.10, 8.35 М Монсуно **12+**
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.00 Два с половиной повара **12+**
10.30 Про декор **12+**
11.00 Школа ремонта Дачный прованс **12+**
12.00 Дурнушек.net **16+**
12.30 Т САШАТАНЯ. НОВОСЕЛЬЕ 16+
13.00 Т САШАТАНЯ. СЕКС-ГОЛОДОВКА 16+
13.30 Т САШАТАНЯ. АЛЕШКА МИКАЭЛЯН 16+
14.00 Comedy Woman **16+**
15.00, 22.00 Комеди Клаб **16+**
16.00 Comedy Баттл. Без границ **16+**
17.00, 17.30, 18.00, 18.30, 19.00, 19.30 Т САШАТАНЯ 16+
20.00 Х **ЦУНАМИ 3D 16+**
23.00, 2.20 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **МЕХАНИК 16+**
3.15 Школа ремонта Телохранитель, или Как за китайской стеной **12+**
5.15 Т САША + МАША 16+
6.00 М Планета Шина **12+**
6.30 М Пингвины из Мадагаскара **12+**

ТВЦ
5.30 Марш-бросок **12+**
6.05 М **Сказка о попе и о работнике его Балде**
6.30 Д Детство в дикой природе **6+**
7.30 Х **ДЕЛОВЫЕ ЛЮДИ 12+**
9.15 Православная энциклопедия **6+**
9.45 М **Василиса Микулишна**
10.05 Х **НА ЗЛАТОМ КРЫЛЬЦЕ СИДЕЛИ...**
11.20 Петровка, **38 16+**
11.30, 17.30, 21.00 События
11.45 Х **АРНОЛЬД ШВАРЦЕНЕГГЕР. ОН ВЕРНУЛСЯ 12+**
13.00 Х **ТОНКАЯ ШТУЧКА 12+**
14.45 Х **ПРИШЕЛЬЦЫ В АМЕРИКЕ 12+**
16.30, 17.45 Х **ДОМФАНТОМ В ПРИДАНОЕ 12+**
21.20 Х **ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ 12+**
23.20 Временно доступен Наталия Басовская **12+**
0.20 Х **НА КОГО БОГ ПОШЛЕТ 12+**
1.50 Х **ПОЧТАЛЬОН 16+**
3.35 Городское собрание **12+**
4.25 Без обмана. Птичьи права **16+**

СТС
6.00 М **Кот, который гулял сам по себе, Винтик и Шпунтик - веселые мастера, Каникулы Бонифация, Вовка в тридевятом царстве, Необыкновенный матч 0+**
8.00 М Робокар Поли и его друзья **6+**
8.20 Животный смех **0+**
8.30 М Маленький принц **6+**
9.00 М Приключения Вуди и его друзей **6+**
9.45 М Сказки Шрэкова болота **6+**
10.00, 18.35 Шоу Уральских пельменей. Мужхитеры! **16+**
11.00, 16.00 Нереальная история **16+**
16.30 Т 6 КАДРОВ 16+
19.35 М **Не бей копытом! 6+**
21.00 Х **ДВОЕ: Я И МОЯ ТЕНЬ 12+**
22.55 Шоу Уральских пельменей. Не вешать хвост, ветеринары! **16+**
0.10 Х **ГОЛЫЙ ПИСТОЛЕТ 33 И 1/3 12+**
1.40 Х **ИЗО ВСЕХ СИЛ 16+**
3.30 Х **АПОЛЛОН-13 12+**

воскресенье
вырсарни кун
авг 11

ПЕРВЫЙ
6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Х **ЛЮБИТЬ... 12+**
7.40 Армейский магазин **16+**
8.20 М **Аладдин**
8.45 Смешарики. ПИН-код
8.55 Здоровье **16+**
10.15 Непутевые заметки **12+**
10.35 Пока все дома
11.25 Фазенда
12.15 К **40**-летию со дня выхода в эфир легендарного фильма. Семнадцать мгновений весны Последний дубль **12+**
13.20 Х **ХРОНИКИ НАРНИИ: ЛЕВ, КОЛДУНЬЯ И ВОЛШЕБНЫЙ ШКАФ**
15.55 Юбилейный концерт Льва Лещенко
18.45 Клуб Веселых и Находчивых Высшая лига **16+**
21.00 Время
21.15 Универсальный артист **12+**
23.00 Х **ПОД КУПОЛОМ 16+**
23.50 Х **ЗАПАХ ВЕРЕСКА 16+**
2.50 Х **ПРИЗРАК В МАШИНЕ 16+**

РОССИЯ 1
6.30 Х **НАЗНАЧЕНИЕ**
8.25 Сам себе режиссер
9.10 Смехопанорама Евгения Петросяна
9.40 Утренняя почта
10.20 Местное время. Вести-Москва. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ
11.00, 14.00, 20.00 Вести
11.10 Городок Дайджест
11.45, 14.30 Х **ПРАВИЛА ЖИЗНИ 12+**
14.20 Местное время. Вести-Москва
16.00 ПРЕМЬЕРА. Смеяться разрешается
18.00 Х **ЖЕНА ШТИРЛИЦА 12+**
20.30 Х **ПЯТЬ ЛЕТ И ОДИН ДЕНЬ 12+**
22.30 Х **ЛИЧНОЕ ДЕЛО МАЙОРА БАРАНОВА 16+**
0.30 Х **ПАРА ГНЕДЫХ 12+**
2.35 Х **ТЕМНОКОЖИЕ АМЕРИКАНСКИЕ ПРИНЦЕССЫ 16+**

ЧУВАШИЯ
10.20 Вести-Чувашия. События недели

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым
10.35, 23.15 Х **ДВА КАПИТАНА**
12.05 Неистовый лицедей. Евгений Лебедев
12.45 Х **ОГОНЬ, ВОДА И... МЕДНЫЕ ТРУБЫ**
14.05 М **Приключения Васи Куролесова, Путешествие муравья**
14.45 Д Богемия - край прудов
15.40 Гала-концерт с участием Барбары Фриттоли
16.50 Послушайте! Вечер Юлии Рутберг в Московском международном Доме музыки
17.50, 1.55 Искатели Затерянный город шелкового пути
18.35 Д Сорок минут с Дуровым. Лев Дуров
19.15 Х **СТРАННЫЕ ВЗРОСЛЫЕ**
20.35 Золотая коллекция Зима - Лето **2013**
0.50 Джем-**5** с Даниилом Крамером. Рой Айерс. Концерт в клубе Нью Морнинг

НТВ
6.00 Т СТРАХОВЩИКИ 16+
8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Сегодня
8.15 Русское лото плюс **0+**
8.45 Их нравы **0+**
9.25 Едим дома **0+**
10.20 Кулинарные курсы: Италия. Тоскана с Юлией Высоцкой **0+**
10.50 Чудо техники с Сергеем Малоземовым **12+**
11.20 Поедем, поедим! **0+**
12.00 Дачный ответ **0+**
13.25 Следствие вели... **16+**
14.15 Очная ставка **16+**
15.15, 19.20 Т ХМУРОВ 16+
23.10 Т ГЛУХАРЬ. ВОЗВРАЩЕНИЕ 16+
1.10 Х **ДИКАРИ 16+**

ТНТ
7.00, 7.30, 5.25 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ 16+
8.00, 8.25 М Монсуно **12+**
8.50 Спортлото **5** из **49 16+**
8.55 Спортлото + **16+**
9.00 Дом-**2.** Lite **16+**
10.00 Два с половиной повара. Открытая кухня Средиземноморская кухня **12+**
10.30 Фитнес **12+**
11.00 Школа ремонта Свадебный ремонт **12+**
12.00 Т САШАТАНЯ. ДИЕТА 16+
12.30 Т САШАТАНЯ. ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ ТАНИ 16+
13.00 Перезагрузка **16+**
14.00 Comedy Баттл Новый сезон **16+**
15.00 Х **ЦУНАМИ 3D 16+**
17.00 Х **ЗАКЛИНАТЕЛЬНИЦА АКУЛ 16+**
19.30 ТНТ. MIX **16+**
20.00, 21.00, 22.00 Comedy Баттл. Без границ **16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**.
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **СЕМЬ 18+**

ТВЦ
5.20 Х **НА ЗЛАТОМ КРЫЛЬЦЕ СИДЕЛИ...**
6.30 Д Детство в дикой природе **6+**
7.55 Фактор жизни **6+**
8.25 Х **ГЕНИЙ ПУСТОГО МЕСТА 16+**
10.20 Барышня и кулинар **6+**
10.55 Битва за красоту **16+**
11.30, 14.30, 21.00 События
11.45 Х **ТРИ ПЛЮС ДВА 6+**
13.30 Три плюс два **12+**
14.00 Смех с доставкой на дом **12+**
14.45 Сергей Безруков . программе Приглашает Борис Ноткин **12+**
15.15 Х **МИСС ФИШЕР 16+**
17.15 Х **ВОРОЖЕЯ 12+**
21.20 Х **ЖЕНСКАЯ ЛОГИКА-4 12+**
23.30 Х **ИНСПЕКТОР ЛЬЮИС 12+**
1.20 Х **СМЕРТЬ НА ВЗЛЕТЕ 12+**
3.05 Д Арнольд Шварценеггер. Он вернулся 12+

СТС
6.00 М **Рикки Тикки Тави, Фунтик и огурцы, золотое перышко, В стране невыученных уроков, Старые знакомые 0+**
8.00 М Робокар Поли и его друзья **6+**
8.20 Животный смех **0+**
8.30 М Маленький принц **6+**
9.45 М Как приручить дракона. Легенды **6+**
10.05 Х **ДВОЕ: Я И МОЯ ТЕНЬ 12+**
12.00 Снимите это немедленно! **16+**
13.00, 16.00 Т СУПЕРМАКС 16+
16.30 Т ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
19.30 Шоу Уральских пельменей. Очень страшное смешно **16+**
21.00 Х **СУПЕР 8 16+**
23.00 Шоу Уральских пельменей. Май-на! **16+**
0.00 Х **ПРОСТЫЕ СЛОЖНОСТИ 16+**
2.10 Х **КАСПЕР И ВЕНДИ 12+**

АНОНС **ТЕЛЕКАНАЛ РОССИЯ 1**

20.30 Х **«ПЯТЬ ЛЕТ И ОДИН ДЕНЬ...»**

Мирослава приходит в себя после 5 лет комы и узнает, что за эти годы изменился не только мир вокруг, но и ее собственная жизнь. Мирославу похоронили, считая погибшей в пожаре, ее муж живет с лучшей подругой, которую 6-летняя дочь Настя называет мамой. Отдавать Мирославе состояние и ее собственную дочь муж с подругой собираются и начинают делать вид, будто не узнают женщину. Отец погиб, друзей в городе, в который Мирослава переехала за несколько месяцев до страшной аварии, не

АЛ ĂСТИ

Йывăççем те, чечексем те – шăрçаран

Редакци сăн ӳкерчĕкĕ

Хĕрарăм – кил ăшшине упракан. Çавăнпах пулĕ мĕн авалтан амăшĕ хĕр ачана ĕçе хăнăхтарнă: тĕрлеме, чăлха-нуски çыхма, тутлă апат пĕçерме... Паянхи кун килте алă ĕçĕсемпе аппаланакансем чаксах пыраççĕ. Чӳрече каррине, сĕтел çиттине тата ыттине лавккара туянаççĕ. Апла пулин те алă ĕçне чунтан юратакан хĕр-хĕрарăм пĕтмен-ха. Вăрманкассинчи ăшă кăмăллă Надежда Васильевна Дьячкова вара вĕтĕ шăрçаран тĕрлĕ хатĕр ăсталама пĕлет.

Пĕчĕкренех ĕçе юратнă

Çемье ăшшине упракан ĕлĕкренех пĕр япалана та сая яман пулĕ. Пурăнан пурнăçра катăк пуртă та кирлĕ теннĕ вĕсем. Надежда Васильевна та пĕчĕк чухне çакна асра тытнă. Вăл хăй вăхăтĕнче кивелнĕ, тăхăнман кофтăсене сӳтсе кавир çыхнă. Туя каймалли лентасене те эрешленĕ.

Амăшĕ, Вера Терентьевна Григорьева, 76 çулта пулин те крючокпа чĕнтĕрлĕ сĕтел çитти çыхать. Çакă та савăнтарать, мĕншĕн тесен ватăсен сывлăхĕ çирĕп пулни чăннипех те паха. «Хĕр чухне ĕçленине халĕ аса илсе аппаланать вăл. Пахча çимĕç çитĕнтерет...» – пытармарĕ Надежда Васильевна.

«Вĕтĕ шăрçасене пула...»

Надежда Васильевна пĕлтĕр Шупашкарта вĕтĕ шăрçаран хатĕрлеме вĕрентекен ятарлă курса пĕтерсен çакăнпа çине тăрса ĕçлеме тытăннă. Вăл мастикăпа (петтинис – сахăрлă паста) та илемлĕ чечексем тума пĕлет. Халĕ çакă çĕрле вăхăт пур чухне унăн чунне лăплантаракан ĕç шутĕнче. Ахаль лариччен кĕрĕк арки те пулин йăвала тенĕ ваттисем. Вăл та çакна çирĕплетет. «Пĕр йывăçне хатĕрлесе çитерме икĕ эрне иртет, мĕншĕн тесен шăрçасене пушă вăхăтра çеç алла тытатăп. Хăш чухне çĕрле 2-3 сехет çитни те пулать», – пытармарĕ ăстаçă.

Кашни вĕтĕ шăрçана пралук çине тĕллесе чикме тӳсĕмлĕх кирлĕ. Ку çеç те мар... Çак ĕçе пула куç курни япăхланас хăрушлăх пур пек туйăнать, Надежда Васильевнăн вара пачах урăхла пулса тухнă. «Эпĕ малтан хаçат-журнала куçлăхпа вулаттăм, халĕ – унсăрăнах. Тен, юратнă ĕç пулăшать тесе хама хам ĕнентернĕ. Пĕлместĕп...» – хĕпĕртенине манпа пайларĕ вăл.

«Ĕçĕмсем парне пулччăр»

Кăн-кăвакки, симĕсси, хăмăрри, хĕрли... Пур шăрçи те хăй вырăнĕнче. Надежда Васильевна ĕçĕсене савăнсах кăтартрĕ. Пĕр самантлăха çеç шăрçаллă йывăçсене, чечекĕсене, хĕл мучисене, пирĕштисене пăхса, тинкерсе ларатăн та асамлă вăй пурах тейĕн, чуна лăплантараççĕ, куçа илĕртеççĕ, тыткăнлаççĕ.

Кун пек илеме хамăн та туса, ăсталаса пăхас шухăш çуралчĕ. Çавăнпа шăрçасенчен типтерлесе хатĕрленĕ тĕлĕнтермĕш йывăççемпе чечексене мĕнлерех хатĕрлемеллине, вăрттăнлăхсене ыйтса пĕлесех килчĕ. «Бисерсене йӳнĕ лавккасенче туянатăп. Вĕсенчен çинçе пралук çине тирсе кирлĕ фигурăсем (туратсем, çупкамсем) тăватăп, хыççăн хулăнрах пралук çине маляр скочĕпе тыттарса çыпăçтаратăп. Тунине йĕркелес тесе тепĕр хут çиппе явкалатăп, акварель сăрăпа сăрлатăп. Савăта вырнаçтармашкăн, хытарса хума вара гипс пулăшать», – лăпкăн ăнлантарса пачĕ кил хуçи.

Ăсталăха малалла та вĕренсе пыракан типтерлĕ хĕрарăм шăрçаллă тĕлĕнтермĕшсене тĕрлĕ уявра кăтартать, çавăнпа та пур ĕçне те алăпа тытса кураймарăм. «Ку япаласене килте тăратмастăп. Юбилейсенче, акатуйсенче, çуралнă кунсенче... çынсем кăмăллăнăран салататăп. Ĕçĕмсем яланах парне пулччăр!» – тет Надежда Васильевна. Мана та вĕтĕ шăрçаран хатĕрленĕ кăвак чечеклĕ сирень евĕрлĕ йывăç парнелерĕ. Кашни хут пăхмассерен тарават кăмăллă Надежда Васильевнăна аса илĕп ĕнтĕ.

КАТЯ НИКОЛАЕВА

ÇĂЛТĂРСЕНЕ ĔНЕНСЕН

ЭРНЕЛĔХ ГОРОСКОП

АВГУСТ 5-11

21.03–20.04 **СУРĂХСЕН** йывăрлăхсене çĕнтерессишĕн çирĕп тăмалла. Ĕнчен те тимлĕ пулмасан хирĕçӳсем сиксе тухма пултарĕç.

21.04–21.05 **ВĂКĂРСЕН** эрне тухăçлă пулĕ. Мĕн ĕмĕтленни пĕтĕмпех пурнăçа кĕрĕ, çапах та алă усса ларма иртерех.

22.05–21.06 **ЙĔКĔРЕШСЕН** тарăхмалли самантсем тупăнсах тăрĕç. Ыттисем мĕн ыйтни çине тимлĕх уйăрмаççĕ пулин те эрне вĕçĕнче пĕтĕмпех йĕркеленĕ.

22.06–22.07 **РАКСЕН** пурнăçра улшăнусем тăвас тесе ытла тăрăшмалла мар. Эсир шутланă пек яланах пулмасть, апла пулин те питех ан пăшăрханăр.

23.07–22.08 **АРĂСЛАНСЕН** эрне лăпкă иртĕ. Çемьери юратнă çыннăрсем мĕн каланине итлĕр, вĕсене ăнланма тăрăшăр. Кӳлĕ е пĕве хĕрринче канăр.

23.08–22.09 **ХĔРСЕМ** тар тăкса ĕçлемелли пĕлтерĕшлĕ ыйтусене татса парĕç. Ăнăçу мĕнле пуласси пĕтĕмпех хăвăр тăрăшнинчен килет.

23.09–23.10 **ТАРАСАСЕНЕ** çĕнĕ ĕçе пуçăннă пулсан ăна ырана хăварма хушмаççĕ. Сире пулăшас текенсем те тупăнсах тăрĕç.

24.10–22.11 **СКОРПИОНСЕНЕ** тар тăкса ĕçлеме сĕнмеççĕ, мĕншĕн тесен ĕç-пуç унсăрăн та аванах пулать. Сывлăхăра упрассине асра тытăр.

23.11–21.12 **УХĂÇĂСЕМ** лара-тăра пĕлмесĕр çӳрĕç: ĕç хĕрӳ пырĕ. Çапах та çынсене ытлашши е тĕрĕс мар сăмах каласран сыхланăр, унсăрăн нумай çынпа вăрçăнатăр.

22.12–18.01 **ТУ КАЧАКИСЕМ** йывăрлăха лекме пултарĕç. Хăвăр тĕллевĕре пурнăçлас тесен нумай тăрăшма тивĕ. Вăйхăват çитеретĕрех.

19.01–18.02 **ШЫВ ТĂКАНСЕН** ĕçре нумай тар тăкма тивĕ. Пĕлтерĕшлĕ тĕллевсене вăраха ан тăсăр. Сывлăха çирĕплетме уçă сывлăшра çӳрĕр.

19.02–20.03 **ПУЛĂСЕНЕ** укçатенкĕ ыйтăвĕсем канăç памĕç. Чылай тăкакланăр, шалăва ӳстерни çеç савăнтарĕ.

САВĂ СĔВЕМĔ

Çăлтăрлă ачалăх

Çар уран чупма çăмăл тесеччĕ –
Çĕр ăшши витетчĕ. Самантрах!
Пĕчĕк чух тĕнчем те хитререхчĕ,
Тĕттĕм тĕс курман та пуль. Чăнах!

Хĕвеле тытма пулать тесеччĕ,
Шухăшпа эп пулнă айванрах.
Кашнинчех сăпайлăх пур тесеччĕ...
Сутăнчăк – çынсăрлăхпа танах.

Çу çитсен чипер пулас тесеччĕ,
Тем те тунă чечеке явса.
Пуянсен тутри хитре тесеччĕ
Кăшăлпа илемлĕрех çапах!

«Пысăк» çын пулсан аван тесеччĕ,
Ĕмĕтсем чунра çунатлăрах!
Ăслă çын пулатăпах тесеччĕ –
Юнăмра чăвашлăхăм пурах!

Çар уран чупма çăмăл тесеччĕ –
Çĕр ăшши витетчĕ. Самантрах!
Пĕчĕк чух тĕнчем те хитререхчĕ,
Эп унта пулинчĕ. Яланах!

Ырă ят тĕнчем çине кайинччĕ
Куçсенче – хĕлхем. Ялкăштăрах!

ЕКАТЕРИНА ТЕЛЕЙПИ

КОНКУРС

Пултарулăха аталантарма

«Председатель ТСЖ» журнал Раççей шайĕнчи «Мой дом – Моя забота» литература конкурсне 4-мĕш хут ирттерет.

Тĕп тĕллевĕ – туслăх хутшăнăвне çутатакан литературăпа ӳнер пултарулăхне упрасси, пулăшу парасси. Конкурс «Соседи», «Творить, создавать, жить», «Общественный контроль в сфере ЖКХ», «Лифт: качество, комфорт, надежность!» и «Телевидение будущего» номинацисемпе иртет. Кăçал конкурса поэтсем çеç мар, прозаиксем те хутшăнма пултарĕç. Пĕтĕмлетӳсене 2013 çулхи декабрь уйăхĕнче РФ Общество палатинче палăртĕç.

Ĕçсене электрон почтăпа çеç йышăнаççĕ. «Конкурса» тесе палăртса 2013 çулхи декабрĕн 1-мĕшĕччен çак адреспа ямалла: **prtsj@mail.ru.** Конкурса ертсе пыракансемпе çыхăнмалли номер: 8-925-025-28-12 тата 8-926-668-49-57. Конкурс çинчен тĕплĕнрех «Председатель ТСЖ» журнал сайтĕнче те (www.pr-tsj.ru) паллашма пулать.

ÇУЛЛАХИ КУН

«Шăнкасри маттур ача Чупса çӳрет урамра...»

АСРА ТЫТМА

Инкек «аллине» çаклансан

? Пӳлĕмре газ шăрши сарăлсан мĕн тумалла? Шывра инкеке лексен вара хамăра еплерех тытмалла-ши?

Енчен те пӳлĕмре газ шăрши сарăлсан тăхтаса тăмасăрах газ приборĕсене сӳнтерĕр: крана хупăр. Чӳречесене уçăр, «04» телефонпа аварийлă службине пулăшма чĕнĕр (газ шăрши сарăлман пӳлĕмрен çеç шăнкăравлăр). Çулăм чĕртме юраманнине яланах асра тытăр. Электричество лампочкине тата ытти прибора çутма, сӳнтерме юрамасть.

Шыв юхăмне лексен тапăçланма ан хăтланăр. Юхăма май сыран хĕрринелле ишсе тухăр. Ӳсен-тăран ăшне çаклантăр пулсан йăпăрт! туртăнма хушмаççĕ. Хăвăра лăпкăрах тытăр, пушă алăпа ӳсен-тăран «аллисене» вĕçертсе ярăр.

Çак тата ытти усăллă хыпара эсир Раççей МЧСĕн ача-пăча хăрушсăрлăхĕн порталĕнче пĕлме пултаратăр. Унăн Интернет-ри адресĕ: www.spas-extreme.ru

ШупашкART

ПЫТАРМАСĂР

Фольклора аталантаракан вĕрентекен

Шупашкар районĕнчи «Çĕн ял» халăх фольклор ансамблĕ районĕпе кăна мар, республикипех паллă. Халăх юррисене шăрантаракан ушкăн чылай уявсене хутшăнать, кирек мĕнле праçнике те аваллăх сĕмĕ кĕртет, ĕлĕкхи юрăсемпе халăха савăнтарать. 1994 çулта «халăх» ятне çĕнсе илнĕ ансамбле 24 çул ĕнтĕ Чăваш Республикин тава тивĕçлĕ учителĕ Земфира Яковлева ертсе пырать. Шăпах паян вăл ШупашкART хăни.

– Земфира Кузьминична, чăн чăваш хĕрĕ пулин те сирĕн ят чăвашлăхпа çыхăнса тăмасть. Вăл ытларах кама килĕшнĕ-ши? Кам ят хунă?

– Аттен эпир 3 хĕр пулнă. Вăл Александр Пушкинăн хайлавĕсене кăмăллană, çавăнпа та пире виççĕмĕре те унăн произведенийĕсенчи сăнарсен ячĕсене панă: Земфира, Елизавета, Венера.

– Пурнăçа музыкăпа çыхăнтарасса, вĕрентекен пуласса пĕчĕклех ĕмĕтленнĕ-и?

– Музыкăпа ачаранах кăсăкланнă. Шкулти пултарулăх кружокĕсене çӳренĕ, спектакльсенче выляннă. Кунта тата аттепе аннен витĕмĕ пулнă, мĕншĕн тесен вĕсем иккĕшĕ те пултарулăхпа интересленнĕ. Куккасем юрланă, анне те. Ас тăватăп, анне яланах юрласа çӳретчĕ: килте ĕçлет-и, çула тухать-и... Пăшăрханнă чухне те вăл юрласа пăшăрханнă.

Ача чухне тухтăр пулас шухăш пурчĕ, анчах хама музыка енчен аталантарасси вăйлăрах пулнă, çавăнпах çак çула суйласа илнĕ ĕнтĕ. Шкул хыççăн 2 çул колхозра ĕçлесен шухăш тата та çирĕпленчĕ. Шупашкара килтĕм, чăваш халăх хорĕнче 2 çул юрларăм. Кайран вара вĕренме кĕтĕм.

– Мĕншĕн шăпах фольклора кăмăллană? Ытти жанра мар?

– Специальноçпа эпĕ – хоровик-дирижер. Хорпа нумай çул ĕçленĕ. Çулсем иртнĕçемĕн тин фольклор енне туртăнма пуçларăм. Тăван яла кайсан çынсем мĕншĕн пирĕн енчи юрăсене юрламаççĕ тесе ыйтни те витĕм кӳчĕ. Çапла вара Шупашкарта Пионерсен çуртĕнче фольклор кружокĕ йĕркелерĕм. Тăван ялта юрлакан юрăсене çырса илме пуçларăм. Анне 85 çул тултарнă тĕле 100 ытла юрă пухса «Сорăм юррисем» юрăсен пуххи пичетлесе кăлартăм. Унта утăçи, вăрман, салтак, туй юррисем. Утăçи юррисене уйрăмах асăнас килет, мĕншĕн тесен пирĕн тăван ял тăрăхне утă çулма нумайăн килнĕ, пурте тенĕ пекех юрланă.

– Çĕньял ял тăрăхне мĕнле лекнĕ-ха?

– Йыхравланипе 1989 çулта «Çĕн ял» фольклор ансамбльне ертсе пыма пуçларăм. 1994 çулта ăна «халăх» ятне пачĕç.

– Унтанпа 2 теçетке ытла çул иртнĕ. Уйрăмлăх мĕнре палăрать?

– Халăхăн тавра курăмĕ аталанса пынине туятăп. Халь çынсем ушкăна ытларах çӳреççĕ, коллективра – 17 çын. Енчен те малтан ансамбльте аслă пĕлӳллисем сайра çеç пулнă тăк, халĕ вĕреннисем ытларах. Требованисем те ӳссе пыраççĕ. Хуларан килсе çӳрекенсем пур. Халĕ ачасем те юрлама пыраççĕ.

– Ман шухăшпа, çамрăксем фольклора пачах та ăнланмаççĕ, ăнланма та тăрăшмаççĕ. Тен, эп йăнăшатăп. Эсир мĕнле каланă пулăттăр?

– Хальхи çамрăксем фольклора ăнланмаççĕ, анчах çакă вăхăтлăх пулăм. 40 çулалла çитсен вĕсем халăх пултарулăхĕ патне туртăнма пуçлаççĕ, хăйсем ăçтан пулса кайнипе кăсăкланма тытăнаççĕ. Çакна кая юлса ăнланма пуçлаççĕ вĕсем. Çапах та пурне те пĕр виçепе виçеймĕн. Яш-кĕрĕмпе хĕр упраç хушшинче фольклорпа кăсăкланакансем те пур. Халĕ культура институтĕнче «Тивлет» ансамбль ертсе пыратăп. Çамрăксем унта кăмăлпах çӳреççĕ. Çитменнине тата чăвашсем кăна мар, вырăссем те. Хăш-пĕр вырăс лайăхрах та юрлать тата. Акă пĕр тĕслĕх. Ушкăнри пĕр вырăс хĕрĕ чăваш юррисене чунтан, пĕр акцентсăр шăрантарать. Юрласан-юрласан туртăм вăл хăех çуралать.

– Халăх юррисене пухакансем пур-и халь? Е çак ĕç пачах та пăчланнă?

– Паллах, пур. Сăмахран, эпĕ студентсемпе пĕрле 1000 ытла юрă пухнă. Музыка, филологи факультетĕнче вĕренекенсем экспедицисене тухса халăх юррисене çырса илеççĕ.

– Репертуарта миçе юрă?

– 200 ытла.

– Ахăртнех, чи юратни те пур.

– Пĕрне кăна суйласа илме йывăр. Маншăн вĕсем ачасем пекех, пĕри тепринчен паха.

– Кашни халăхăн фольклорĕ хăйне евĕрлĕ. Чăвашăнне ыттисемпе танлаштарсан мĕнле хакланă пулăттăр?

– Ыттисем каланине каласа парам. Пĕррехинче Мускаври фестивале хутшăнсан пирĕн юрăсене итленĕ хыççăн «льющиеся» терĕç жюри членĕсем. Чăваш халăх юррисем илемлĕн те çепĕççĕн янăраççĕ-çке.

– Фольклор вăл юрă кăна мар, тум та. Вĕсем пĕр-пĕринпе килĕшсе тăмалла. XXI ĕмĕрте çак килĕшĕве тытса пыма йывăр мар-и?

– Хăш-пĕр ушкăнăн тăхăнни килĕшсе тăмасть. Тĕрĕссипе, кашнин хăйне евĕрлĕх кăтартмалла. Пирĕн ытларах асанне арчисенчен пăхса çĕлеттернисем. Художниксен кĕнекисенчен пăхса та çĕлеттеретпĕр. XIX ĕмĕр вĕçĕнчи тата XX ĕмĕрти костюмсем ытларах. Маларахрисемпе вара усă курма йывăртарах. Мĕншĕн? Мĕншĕн тесен тĕррисем кăткăсрах, укçа-тенкĕ енчен те тăкак пысăкрах.

– Таçта та тухса çӳретĕр. Ăçта-ăçта пулнă?

– Мускавра, Мари Республикинче... «Çĕн ялпа» Турцири Пĕтĕм тĕнчери тĕрĕк халăхĕсен фестивальне хутшăнтăмăр.

– Чăваш халăхĕн фольклор пуласлăхне мĕнле куратăр?

– Ача садĕнчен, шкултан пуçламалла. Чăвашăн юрри-кĕвви упрама хăнăхтармалла. Ачасене ашшĕ-амăшне кăна мар, аслисене те хисеплеме вĕрентмелле. Культура вăл сцена çинче кăна ан пултăр, ăна пурнăçа кĕртме тăрăшмалла, йăла-йĕркене упрамалла. Калăпăр, акă çемьере вăйăсем вылямалла. Ансамбльпе Шупашкарти ача сачĕсене çӳрекелетпĕр, пĕчĕкскерсем питĕ хастар, юрлаççĕ-ташлаççĕ. Ача-пăчана халăх пултарулăхне юратма вĕрентсен вĕсем ун патне туртăнаççех. Çакă амăшĕнчен нумай килет, амăш чĕлхене хисепленинчен те.

– Семье пирки те пĕлес килет...

– Мăшăрпа 23 çул пĕрле пурăннă, шел, çĕре кĕчĕ вăл. Ывăлпа хĕр çитĕнтернĕ. Надя музыка училищи, консерватори пĕтерчĕ. Дирижер-преподаватель пулса ĕçлет. Андрей 8 çул музыка шкулне çӳрерĕ пулин те пурнăçне юрă-кĕвĕпе çыхăнтармарĕ. Виçĕ мăнук манăн. Иккĕшĕ хамăра хунă, музыкăпа кăсăкланаççĕ.

– Апла чун савăнать пуль ачасемпе мăнуксем сирĕн çула суйласа илнĕшĕн?

– Çапла. Çакă манăн чун пуянлăхĕ.

АНФИСА МАНЯКОВА

ДОСЬЕ:

ЗЕМФИРА КУЗЬМИНИЧНА ЯКОВЛЕВА, педагог, фольклорист

çуралнă: 1939 çулхи октябрĕн 16-мĕшĕнче

ăçта: Хĕрлĕ Чутай районĕнчи Сорăм ялĕнче

ашшĕ-амăшĕ: Фондеркин Кузьма Гаврилович, райхаçат редакторĕ; Корнилова Ксения Павловна, колхозра ĕçленĕ

вĕреннĕ: Канашри педагогика училищинче, Хусанти патшалăх педагогика институтĕнче (куçамсăр майпа)

ĕçленĕ: Канашри педагогика училищинче, И.Н. Ульянов ячĕллĕ ЧПУра... Паянхи кунччен Чăваш патшалăх культура институтĕнче тăрăшать

паллă ĕçĕсем: «Сорăм юррисем», «Кĕркри тĕрленчĕксем», «Чĕресем пулсан вĕри» юрăсен пуххисем, чăваш музыка фольклорĕпе ачасемпе студентсем валли программăсем

ят-сум: Чăваш Республикин тава тивĕçлĕ учителĕ.

КУЛЬТУРА ХЫПАРĔСЕМ

Моряксене халалласа

Июлĕн 28-мĕшĕнче, Тинĕс-Çар Флочĕн кунне, Шупашкарти Çĕнтерӳ паркĕнче Чăваш Республикин морякĕсене халалласа 1-мĕш чул хунă. Мероприятире ЧР культура, национальноç тата архив ĕçĕсен министрĕ Вадим Ефимов хутшăннă. Кунсăр пуçне унта «Чăваш Республикин Тинĕс-Çар Флочĕн ветеранĕсен канашĕ» общество организацийĕн председателĕ Владимир Крюковский, Шупашкар хула администрацин представителĕсем тата Тинĕс-çар Флочĕн представителĕсемпе ветеранĕсем, хула çыннисем пухăннă. Кăçал июнь уйăхĕнче Чăваш Республикин морякĕсене халалланă палăкăн чи лайăх эскизне палăртма уçă конкурс йĕркеленĕ. Пĕремĕш чула Тинĕс-Çар Флочĕн ветеранĕсем тата кадет шкулĕн вĕренекенĕсем хунă. Николай святитель храмĕн настоятелĕ Сергий Протоиерей пулас обелискăн выраннe светит тунă. Чăваш Республикин морякĕсене халалланă палăка 2014 çулта хăпартĕç.

Меценат йăлине тăсса

Чăваш Республикин Наци библиотекинче «Из рук в руки. Нам и потомкам» ыр кăмăллăх акцийĕ малалла пырать. Меценат йăлисене Çеçпĕл Мишши ячĕллĕ Чăваш Республика общество ыр кăмăллăх фончĕ те тăснă. Республикăри библиотекăсене Чăваш халăх поэчĕ Валерий Туркай куçарнă Кайсын Кулиевăн «Тĕнчене курсамăр ырă куçсемпе» тата Керим Отаровăн «Тăрнасем таврăнаççĕ» кăларăмсен 800 экземплярне панă. Пăлхар поэзийĕ вулакансене кăсăклантарма тивĕç.

Францирен – Чăваш Ене

ЧР Культура, национальноç тата архив ĕçĕсен министерствинче Парижран килнĕ хăнапа Ольга Грелонпа тĕл пулу иртнĕ. Ольга Олеговна чăваш чĕлхин «Хавал» çуллахи лагере хутшăннă. Вăл – социолог. Чăваш культурипе тата чĕлхипе кăсăкланать. Юлташла тĕл пулура халăхсен хушшинчи культура çыхăнăвне çирĕплетес, чăваш наци культурине тата чĕлхине, çавăн пекех Франци Республикинчи чăваш диаспорине сыхласа хăварас ыйтусене сӳтсе явнă. Хăна Францире чăвашсем епле пурăнни пирки каласа панă. Ольга Грелон хăй те чăваш, вăл Канаш районĕнче çуралса ӳснĕ. Хăна Францире Чăваш Енрен тухнă ентешсен культура пĕрлешĕвне йĕркелес ĕмĕчĕ пуррине палăртнă. Çавăн пекех чăвашла-французла словарь кăларасси пирки каланă.

Манăça тухман вăрçă

Нумаях пулмасть Чăваш Республикин ача-пăчапа çамрăксен библиотекинче «Манăça тухнă аслă вăрçă» кĕнекепе иллюстраци куравĕ уçăлнă. Ăна 1-мĕш тĕнче вăрçи пуçланнăранпа 99 çул çитнине халалланă. Кăçал августăн 1-мĕшĕнче Раççейре 1-мĕш тĕнче вăрçинче вилнисене асăннине официаллă паллă турĕç. Экспозици тĕллевĕ – I-мĕш тĕнче вăрçи, паллă пулăмсем, паттăрсем, çапăçусем çинчен каласа парасси. Кĕнеке куравĕсен никĕсĕнче – вăрçăн тĕрлĕ фронтĕнче çар операцийĕсене ертсе пынă çынсен биографийĕсем тата аса илĕвĕсем. Вулакансене И. Бабелĕн «Одесские рассказы», М. Булгаковăн «Белая гвардия», А. Солженицынăн «Красное колесо» произведенийĕсем тата ытти авторсен хайлавĕсем кăсăклантарма тивĕç. Илемлĕ литература произведенийĕсене çар техники, униформи, хĕç-пăшалĕ, I-мĕш тĕнче вăрçин наградисемпе паллаштаракан кĕнекесемпе пуянлатнă. Курав августăн 30-мĕшĕччен ĕçлĕ.

ТĔПЕЛ

Рислă салат

5 ЛИТР ВАЛЛИ 2,5 кг помидор, 1 кг кабачки, 1 кг пылак пăрăҫ, 1 кг кишĕр, 0,5 кг сухан, 350 мл тип ҫу, 3 апат кашăкĕ тăвар, 300 г рис, 200 мл 9% уксус, 10 пăрҫа йышши хура пăрăҫ, 10 пăрҫа йышши тĕхĕмлĕ пăрăҫ, 10 чечек папки (бутон) тата 5 лавр ҫулҫи кирлĕ.

Пахча ҫимĕҫсене ҫуса хуппинчен, вăринчен тасатмалла, помидор тунине касмалла. Кабачкисене те хуппипе вăринчен тасатмалла. Сухана ҫаврака тураса тăватта пайласа касмалла, кишĕре шултра терка витĕр кăлармалла. Кабачкине тăваткал, пăрăҫа тăрăхла, помидора пайăн-пайăн турамалла. Ингредиента хутăштармалла (риспа уксуссăр пуҫне!), 1 сехет пăтраштарса ҫулăм ҫинче тытмалла. Хыççăн риса ҫуса ямалла, 30 минут пĕҫермелле. Салата уксус хушсан 20 минут стерилизациленĕ банкăсене ямалла, вĕсене хупмалла.

Лечо

5 кг хĕрлĕ пылак пăрăҫ, 3 л томат сокĕ, 1 кг кишĕр, 1-2 пĕрчĕ йӳҫĕ пăрăҫ, 1 стакан сахăр, 100-150 г 9% уксус, 200 г тип ҫу, 3,5 апат кашăкĕ тăвар, кăшт петрушка тата укроп кирлĕ.

Пăрăҫа 4 пая тăрăхла касăр, кишĕре шултра терка витĕр кăларăр, йӳҫĕ пăрăҫа вĕтĕ турăр. Ингредиентсене (ыхрапа петрушкăсăр, укропсăр пуҫне) кастрюле сийлĕ-сийлĕ хурса томат сокĕ ярăр, вĕреме кĕрсен 20 минут пĕҫерĕр. Хыççăн вĕтетнĕ ыхра хушăр та 10 минутран вĕтетнĕ петрушкăпа укроп ярăр, ҫулăм ҫинчен илĕр. Стерилизациленĕ банкăсене ярса хупăр.

Сырларан «шашлăк»

Ăна хатĕрлеме 1 манго, хăвăра кирлĕ чухлĕ вăрăсăр иҫĕм сырли тата ҫĕр сырли е виктори кирлĕ.

Сырлана ҫуса тасатăр. Пысăккисене ҫурмалла касăр. Манго вăррине кăларса чĕллĕн-чĕллĕн касса пырăр. Хатĕрленĕ сырласене шашлăк валли ятарлă йывăҫ туратсем ҫине черетлесе пĕр-пĕрин хыççăн тирĕр.

УСĂЛЛĂ КАНАШСЕМ

- **Ҫăмарта** пăсăлнине тăварлă шыва (1 л шыв ҫине 100 г) ярса тĕрĕслеме пулать: чĕрĕ ҫăмарта путать, пăсăлни – ҫиелте ишсе ҫӳрет.
- **Купăста** кукăлĕ тутлă пиҫтĕр тесен духовкăна лартнă хыççăн 15 минут алăкне ан уҫăр.
- **Пĕлĕм** пĕҫериччен малтан ҫатмана тăварпа лайăх сăтăрма хушаҫҫĕ.

ИЛЕМ

Йĕкĕр янахран хăтăлма пулать

Хĕр-хĕрарăмăн илемĕ сывлăхĕнчен те, хăйне мĕнле тимлĕх уйăрнинчен те килет. Хамăра хамăр тиркенине, юратманнине пула хитрелĕх «сусăрланма» пултарĕ. Йĕкĕр янахлă ҫынсен те ҫакна шута илмелле. Паянхи сĕнӳсем шăпах сирĕн валли.

Мĕншĕн янах пулать?

Нумай чухне хĕр-хĕрарăмăн иккĕмĕш янах пулни кĕлетке туллипе ҫыхăннă. Ҫинҫе кĕлеткеллисен те кун пек нушапа тĕл пулма тӳр килет. Ҫакна кашни ҫынăн «хавшак вырăнĕсем» пуррипе ĕнентерсе ăнлантараҫҫĕ. Хăшĕ-пĕрин апат ҫăвĕ янах тĕлĕнче пухăнать иккен. Ҫакă йăхран килет е тата организм «ватăлнине» пула та янах палăрать.

Кĕлеткене тӳрĕ тытнинчен те нумай килет. Енчен те пуҫа пĕксе, курпунланса ҫӳресен иккĕмĕш янах «ҫуралĕ». Сехечĕ-сехечĕпе компьютер умĕнче ларакансен е ҫӳллĕ минтер ҫинче ҫывăракансен те иккĕмĕш янах йĕркеленес хăрушлăх пур.

Ҫӳхелес тесе тĕрлĕ диета тытнă чух янах ӳчĕ лĕнчĕртетсе кайма пултарать, ҫавăнпах тепĕр янах пулать.

Иккĕмĕш янахран хăтăлас текенсен мĕн тумалла?

Малтанах – сăлтавне пĕлмелле. Мĕн ҫинине шута илĕр, йывăрăшăра пĕр виҫере тытса пырăр. Пит тата мăй тĕлĕнче крем сĕрнĕ хыççăн алăпа массаж тăвăр. Ҫавăн пекех йĕкĕр янахран хăтăлма ятарлă упражнение туни пулăшать. Вĕсене ирхине тата каҫхине 10 хутран кая мар тумалла:

- *пит мышцисене хытарса «а», «и» тата «у» сасăсем кăларăр;*
- *ҫăвара пысăк карăр та чăмăрпа янахран чышăр;*
- *пуҫа сулахаялла-сылтăмалла пăрăр, мăя малалла-хыҫалалла тăсăр;*
- *шăлпа кăранташа ҫыртăр та янаха малалла тăсса сывлăшра числосем е алфавит ӳкерĕр.*

ПАХЧАҪĂ КĔТЕСĔ

Сухан кăларма вăхăт

Сухан ҫулҫисем ҫĕр ҫине выртсан, типсе хăрсан ăна кăлармалла. Ҫак ĕҫе ытларах чухне август уйăхĕнче тăваҫҫĕ. Пĕчĕкрех сухансем вара маларах ҫитĕнеҫҫĕ. Ҫĕр нӳрĕ пулсан вĕсем, пысăккисен ҫулҫисем шаниччен, тепĕр хут тымарланса каяҫҫĕ. Ун пеккисем нумайччен упранмĕҫ.

Севока чылай пайĕ пулса ҫитсен, хуппи типме тытăнсан, тĕсĕ улшăнсан, ҫулҫисем хăрмасан та кăларма юрать. Пысăк суханăн ҫулҫи ыттисенчен кая юлса ҫĕр ҫине выртать. Ҫеҫкесене ӳсме чарас тесен вĕсене лапчăтмалла, таптамалла. Ĕлĕкренех ăста пахчаҫăсем сухан ани ҫинче ачасене юриех ҫарран ҫӳреттернĕ.

Тепĕр эрнерен пулса ҫитмен сухансем те ҫитĕнеҫҫĕ, кăларма юрăхлă пулаҫҫĕ. Уяр ҫанталăкра пухса кĕртмелле, унсăрăн макăртакан пахча ҫимĕҫ ҫĕрме пултарать. Енчен те август вĕҫĕччен кăлармасан типĕтме кансĕртерех пулĕ.

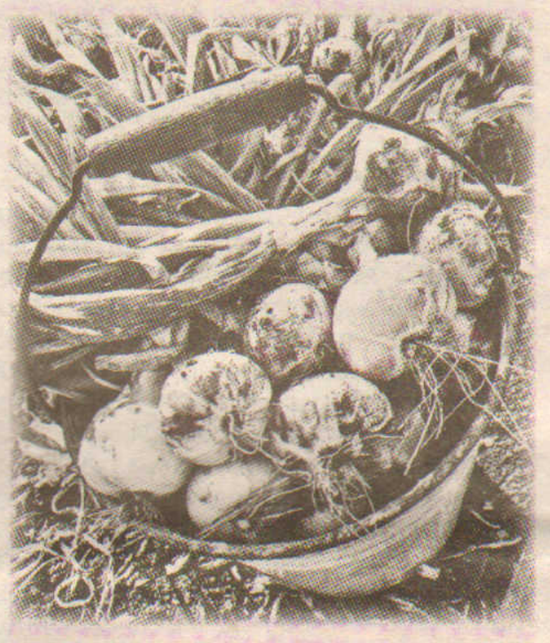

Нумай чухне ҫумăрлă ҫанталăкра сухан чир ҫаклатать. Ҫакна малтанах курма, пĕлме ҫук. Упранă вăхăтра, октябрь-ноябрь уйăхĕсенче, ҫĕрсе кайĕ.

Сухан «майне» чирлеттерекен гриб-возбудителе пысăк температурăра тытса пĕтерме пулать, ҫавăнпа пухнă хыççăн 25-35 градус ăшăра хĕвел ҫинче 12-18 сехет вырттармалла. Унтан сухан пуҫĕнчен 2,5-3 см хăварса ҫулҫисене касмалла. «Майĕ» патĕнченех кассан сухан ҫĕрме пултарать.

СЫВЛĂХ ! СĔНӲСЕМПЕ УСĂ КУРАС УМĔН ТУХТĂРПА КАНАШЛАМА АН МАНĂР.

Пахча ҫимĕҫ те, сырла та мăр

Пылак апата кăмăллакансем дыньăсăр пурăнаймаҫҫех пулĕ. Ăна туяннă чух мĕнле паллăсене шута илмеллине те вĕренсе ҫитнĕ-тĕр. Пиҫсе ҫитнĕ дыньăн шăрши тутлă, ăна алăпа ҫапса пăхсан сасă янăравлă илтĕнмелле. «Хӳри» вара типĕ, тепĕр енчи – ҫемҫерех пулмалла. Дыня мĕнпе усăллă пулнине пĕлетĕр-и-ха эсир?

Дыня – сахал калориллĕ ҫимĕҫ (100 г – 36 ккал). Унта кирлĕ витамин чылай: А, Р, РР, В1, В2, Е, каротин, фоли тата аскорбин йӳҫекĕсем. Минералсем те пур: магни, кальци, фосфор, натрий... Кремнийпе те пуян. Вăл шăмăшăн, ҫӳҫшĕн тата чĕрнешĕн усăллă.

Ҫимĕҫре калипе железо пурри те чĕрешĕн паха. Тĕрлĕ сăлтава пула нумай юн ҫухатнă ҫыннăн е йывăр операци хыççăн «ура ҫине тăма» ҫăмăлтарах пултăр тесен дыня ҫимелле. Унта клетчатка, белок тата ҫу пурри те паха.

Дыньăна хăйне ҫеҫ ҫиме хушаҫҫĕ, апла пулин те унăн виҫине пĕлмелле. Ăна ытлашши ҫисен пыршăлăх тулать, ҫавăнпа асапланма пултаратăр. Унпа пĕрле шыв, уйран, йогурт, кефир тата эрех-сăра ĕҫме хушмаҫҫĕ, мĕншĕн тесен вар виттипе аптăрас хăрушлăх пур. Выҫ хыпăмла та юрамасть, унсăрăн апат ирĕлтерекен тытăмшăн сиенлĕ пулĕ. Дыньăна апатланнă хушăра ҫисен унран сиен сахалрах пулĕ.

Диабетпа, язвăпа чирлисен (камсене сахăр ҫиме хушмаҫҫĕ) дыня сахал ҫимелле е ăна пачах та рациона кĕртмелле мар, мĕншĕн тесен унта сахăр нумай.

Хими элеменчĕсем хушса ҫитĕнтернĕ дыня ҫав тери сиенлĕ пулнине палăртаҫҫĕ. Нитрат таврашлă япаласемпе ӳстернĕ ҫимĕҫĕн организмшăн усси сахал.

Чĕкеҫ шатринчен хăтăлас текенсем дыньăран хатĕрленĕ маскăпа усă курма пултараҫҫĕ, вăл пулăшать. Ҫемҫе ăшне пăтă евĕр ҫăрса пит ҫинче 10-15 минут тытмалла. Ҫӳҫе ҫăра та йăлтăркка тума вара дыня сокне йĕпе ҫӳҫ ҫине 15-20 минутлăха сĕрĕр. Пĕвер чирĕсенчен те дыня сиплет. Иммунитета ҫирĕплетет тата гемоглобин виҫине хăпартать.

Дыня хуппинче хлорофилл пур, ҫавăнпа ăна ҫисен (сок кăларса ĕҫсен) хăшпĕр чиртен сыхланатăр. Вăрри те сиплет: шăнса пăсăлнинчен, геморройран, вар хытнинчен, шăк хăмпи чирĕнчен.

ПĔЛМЕ ИНТЕРЕСЛĔ

Дыня – пахча ҫимĕҫ те, сырла та мар, вăл бахчевая культура шутне кĕрет. Ăна учебниксенче суя сырла тесе паллă туни те тĕл пулать. Хăй тĕллĕн ӳснĕ сорта Индире е Малая Азире (паллах мар) «алла иллентернĕ». Хĕвел Тухăҫ ҫĕршывĕсенче вара дыньăна халалласа одăсем, сăвăсем сырнă. Европăра унпа ытларах монархсем апатланнă. Пĕр легендăна ĕненсен, Клавдий – Рим императорĕ – пĕрре ларсах 10 дыня ҫисе янă.

ВЕТЕРИНАР КАНАШĔ

Сĕт антармасть

Виҫ кун каялла ĕне пăруларĕ. Вăл сĕтне антарманни шиклентерет. Ĕнер паралич ҫапма тытăнсан вăхăтра укол турăмăр, чĕччине те уҫласа илтĕмĕр. Халĕ вăл апат ҫиет, ҫапах та сĕтне памасть. Мĕн тусан лайăх-ши?

■ *Клавдия ИВАНОВА, Тренккасси*

Алексей ХУНДИМИРОВ, ветврач (выльăх тухтăрĕ):

– Пĕрремĕш хут пăрулакан ĕнесен стресс пулма пултарать. Кун пек чухне хăех иртсе каять, хăрушлăх ҫук. Енчен те ĕни иккĕмĕш е ытларах пăрулать пулсан, сĕтне антарма сăвиччен 15 минут маларах чĕччисене массаж, ятарлă укол туни пулăшать.

Ветеринартан ыйтса пĕлмелли пулсан 2-12-59, 8(8352) 45-54-10, 89373841113 номерсемпе 8 сехетрен пуҫласа 17 сехетчен, шăмат кунпа вырсарни кунсăр пуҫне, шăнкăравлама пултаратăр.

ЗАКОН

Раççей Конституцине – 20 çул

2013 çулхи февралĕн 14-мĕшĕнче Раççей Президенчĕ Владимир Путин Раççей Конституцине йышăннăранпа 20 çул çитнине уявласси çинчен калакан хушăва алă пуснă. Мероприятисем кăçалхи июль-декабрь уйăхĕсенче иртмелле. Тĕп закона йышăннă кун, декабрĕн 12-мĕшĕнче, вĕçленмелле.

1993 çулхи Конституци гражданинăн ирĕклĕх тата тĕп прависене çутатса парать. Раççей демократи, тытăм йĕрки – республика патшалăхĕ, влаç çăлкуçĕ пĕрре кăна, вăл – нумай наципллĕ халăх. Çын правине тата ирĕклĕхне – «чи пысăк пахалăх», вĕсене хŭтĕлесси патшалăх тивĕçĕ тесе палăртнă.

Конституцире влаç мĕнле принциппа пайланни паллă: закон кăларакан, ĕç тăвакан, суд влаçĕ. Суд влаçне никама пăхăнманлăхне палăртни те пĕлтерĕшлĕ. Судьясем федераци законне тата Конституцие çеç пăхăнаççĕ. ■

САМАНА ТĔКĔРĔ

Пĕрремĕш прокурора халлланă

Çак эрнере Кŭкеçе Москавран ырă хыпар çитрĕ. Кŭкеçри вăтам шкулта 9 класра вĕренекен Никита Удаловăн «Судьба первого прокурора Чувашии А.П. Лбова в судьбе страны» темăпа çырнă тĕпчев ĕçĕ Хавхалантару грамотине тивĕçнĕ.

Лайăххисен шутне кĕнĕ

Никита Пĕтĕм Раççейре историпе çулсеренех иртекен «Человек в истории. Россия – XX век» XIV конкурса хутшăннă. Пĕтĕм çĕршывран унта пурĕ 1663 ĕç сĕннĕ пулнă, вĕсенчен 42-шĕ призлă вырăнсем йышăннă. «Сирĕн ĕçĕре эксперчсем тĕплĕн вуларĕç, сŭтсе яврĕç. Вăл чи лайăх 700 ĕçсен шутне кĕчĕ. Çитес 2013-2014 вĕренŭ çулĕнче те çак конкурса хутшăнасса шанатпăр», – тесе çырнă грамотăпа пĕрле янă çырура. Грамотăна Раççей Вĕрентŭ академийĕн академикĕ С. Шмидт алă пуснă. Тĕпчев ĕçĕн копине республика прокуратурин музейне панă.

Паллах, çак ĕçе Никита пĕччен кăна хатĕрлемен. Ăна тĕрлĕ материал тупма район прокурорĕн çумĕ Анатолий Иванов пулăшнă. Сăмах май, вăл Лбов пирки пуян материал пухнă. Унсăр пуçне «Бичурин тата паянхи самана» музейăн директорĕ Ирина Удалова пулăшса пынă. Кун пек пĕлтерĕшлĕ ĕçре сĕнŭ пани те паха-çке. Тĕпчев ĕçне вĕсем тата Чăрăшкасшаннă-и?» – ыйтрăм Ирина Удаловăран. «Тĕрĕссипе, шаннă, мĕншĕн тесен ĕçе «Мемориал» обществăн республикăри уйрăмĕ те ырларĕ», – хавхалануллă кăмăлпа пĕлтерчĕ вăл. Çавăнтах пĕр интереслĕ пулăма аса илсе каласа пачĕ. Çак ĕçе хатĕрленĕ чухне Интернет урлă А. Лбовăн мăнукĕпе паллашма тŭр килнĕ унăн. Чылайччен çыру çŭретнĕ вĕсем. Мăнукĕ кукашшĕ çинчен тата нумайрах пĕлесшĕн пулнине пĕлтернĕ.

Никита Удаловăн тĕпчев ĕçĕ Хавхалантару грамотине тивĕçнĕ.

синчи Леонид Павлов учителĕн аса илĕвĕсене çырса илнĕ видеоматериалпа пуянлатнă. «Жюри членĕсем ĕçе палăртасса, грамота илессе

Ăна пурте пĕлеççĕ

Никита Удалов тĕпчев ĕçне кам пирки çырнине пурте чухлаççĕ-тĕр. Чăваш Республикин пĕрремĕш прокурорне Александр Лбова *(сăн ŭкерчĕкре)* çĕршывра пĕлмен çын çук та пулĕ. Ун пирки «Тăван Ен» хаçатра пĕрре мар материал пичетленнĕ. Унăн ячĕпе республикăра прокуратура йĕркеленсе кайнине çыхăнтараççĕ. Шăпах августăн 1-мĕшĕнче çак орган пулса кайнăранпа 91 çул çитрĕ. 1922 çулхи çак кун ăна асăннă должноçа лартаççĕ. Вăл Шупашкар уесĕнчи Чăрăшкассинче (халĕ Шупашкар районне кĕрет) çуралнă. Апашри чиркŭпе прихут шкулне, Шупашкар хула училищине пĕтернĕ. Политикăпа кăсăкланма пуçланă, 1905-1907 çулсенчи революцие хутшăннă.

Унăн чăн хушамачĕ – Петров. 1917 çулта вăл Хусана таврăнсан Юзефа ятлă хĕрпе паллашать. Вĕсем пĕрлешсен мăшăр Лбов хушамата илет. Çак ăнсăртран шухăшласа тупни мар. Вăл пĕрле айăпланнă юлташĕн хушамачĕ иккен. 1922 çулта республикăра прокуратурăра ĕçлеме пĕлекен çынсем пулман. Вырăсла пĕлмен çынсем ĕçленипе вăл документсене чăвашла хатĕрлесси çине куçарать. Шăпах çакăн çинчен 1937 çулта аса илтерсе ăна национализмшăн айăпласçĕ...

■ ЛЮБОВЬ МАН

УСАЛ ХЫПАР

ХĂРАТНĂ ТА... Çак-ĕç пуç «М-7 Волга» çул çинче, Явăшпа Хыркасси хушшинче пулса иртнĕ. Иномарка водителĕ 21 çулти çамрăка хĕнессипе хăратса унăн кĕсье телефонне вăрланă. Çавна май хуçине 5 пин тенкĕлĕх сиен кŭнĕ. Пулса иртни тĕлĕшпе РФ Уголовнăй кодексĕн 161 статйин 1-мĕш пайĕпе ĕç пуçарма пултараççĕ.

ÇАПСА КАЙНĂ. «Кŭкеç-Тутаркасси-Çĕнĕ Шупашкар» çул çинче Çĕнĕ Тренккассинче пурăнакан Р. Кŭкеçрен Çĕнĕ Тутаркасси еннелле кайнă чух çуран пыракан çынна çапса кайнă. Апла пулин те водитель чарăнман, малалла кайса çул хĕрринче ларакан «Газеле» пырса чышнă. Суранланнă çуран çŭрекене районти тĕп больницăна леçнĕ.

Çакăн евĕрлĕ тата тепĕр инкек пулса иртнĕ. Беларуçре пурăнакан Х. çулпа пынă чухне Шупашкарта кун кунлакан 74 çулти ватăна çапса кайнă. Вăл çул урлă «зебрăпа» каçнă пулнă. Йывăр аманнă арçын вырăнтах пурнăçран уйрăлса кайнă.

ТЕКЕХ МУНЧА КĔРЕЙМĔÇ. Çĕрле Кŭкеçри пушар чаçне Оппукасси çывăхĕнчи «Мечта» коллективлă садра вут тухни пирки пĕлтернĕ. Пушарнăйсем хăвăртах вырăна çитнĕ, 2 хутлă дача евĕр çурт тата мунча çунать иккен. Мĕншĕн пушар пулнă? Халĕ çак ыйтăвăн хуравне тупас тесе специалистсем ĕçлеççĕ. Хуçисем мунча хутнă пулнă, каça хирĕç вара килне тухса кайнă.

КУН ПЕККИ ТЕ ПУЛАТЬ. Шупашкарта тĕпленнĕ Н. Самуккассинчи хуçалăхĕнче пысăк савăтран электронасус çухални пирки йĕркеçисене пĕлтернĕ. Пакунлисем вырăна тухса кайса шырав пуçланă. Электронасуса никам та вăрламан иккен. Н. кŭрши хатĕре вăрласа каясран шикленсе хăй патне илсе кайса хунă, çакăн пирки вара хуçине калама маннă... Халĕ уголовнăй ĕç пуçармаççĕ ĕнтĕ.

ДОКУМЕНТ ПУЛМАН. «М-7 Волга» çул çинче Карачура ялĕ çывăхĕнче полицейскисем «ГАЗ» автомашинăна чарнă. Водитель тĕслĕ металл турттарнă иккен, анчах документ ыйтсан вăл нимĕн те кăтартайман. Вăрламан-и? Тĕрĕслев пырать.

ЧИ КИРЛИ – ПРАВИЛĂНА ПĂХĂННИ. «Кŭкеç-Тутаркасси-Çĕнĕ Шупашкар» çулпа пынă чух хĕрарăм-водитель хирĕç килекен транспорт çулĕ çине тухса кайнă та тепĕр иномаркăпа çапăннă. Тепĕр автомобиль рулĕ умĕнче çамрăк пулнă, вăл суранланнă. Ăна Çĕнĕ Шупашкарти больницăна леçнĕ.

МАШИНĂСЕМ ÇАПĂННĂ. Çак авари те маларах асăннă çул çинче пулса иртнĕ. Çĕнĕ Тутаркассинчен Кŭкеç еннелле каякан çул çинче хĕресле вырăнта 4 машина çапăннă. Кам айăплă? Пĕр водитель тĕп çулпа пыракан машинăна çул паман... Аварире пĕр пассажирка суранланнă.

КАЛЛЕХ ВИЛЕ. Çак инкек те «Кŭкеç-Тутаркасси-Çĕнĕ Шупашкар» çул çинче пулса иртнĕ. 21 çулти водитель çав тери пысăк хăвăртлăхпа пынă-ши? Автомобиль çаврăнса çапăннă. Унăн водителĕ авари вырăнĕнчех куçне хупнă. 4 пассажир суранланнă. ■

ЯВАПЛĂХ

Пулă çиес тенĕ те...

Браконьерсем Тăван тавралăха сыхласси пирки калакан закона пăсса сунара, пулла çŭрени никамшăн та вăрттăнлăх мар. Вĕсем чĕр чуна ĕрченĕ вăхăтра тытса тата ытти киревсĕр ĕç туса çут çанталăка пысăк сăтăр кŭреççĕ.

Çĕнĕ Тутаркассинче пурăнакан виçĕ арçын пулла вăлтапа тытса аппаланас темен ахăртнех. Майăн 13-мĕшĕнче вĕсем поселок çывăхĕнчи Çавал юхан шыв варринче сĕреке янă. Çапла майпа пулă тытасси пирки калакан йĕркене пăснă. Унпа килĕшŭллĕн пулă тытнă чухне сĕрекепе усă курма юрамасть. Кăçал апрелĕн 10-мĕшĕнчен пуçласа июнĕн 10-мĕшĕччен Çавал юхан шыв варринчи пур биологи ресурсĕсене те тытма чарнă, мĕншĕн тесен унта пулăсем вăлча сапма каймалли çул выртать тата вĕсен массăллă пухăнакан вырăнĕ шутланать.

Тепĕр кун, майăн 14-мĕшĕнче, ирхине 5 сехет иртсен маларах асăннă виçĕ арçын резина кимĕпе сĕреке вырнаçтарнă вырăна çитнĕ. Браконьерсем пулă лекнĕ сĕрекене пуçтарма пуçланă. Вĕсене «Браконьер-Рынок» операципе килĕшŭллĕн тĕрĕслев ирттерекен РФ ШĔМĕн ведомство тулашĕнчи хуралăн Шупашкар районĕнчи уйрăмĕн сотрудникĕсем тытса чарнă. Йĕрке хуралçисем браконьерсенчен резина кимме, сĕрепене тата пулла конфискациленĕ.

Браконьерсене калаçса татăлса законла мар майпа шыври биологи ресурсĕсене тытнăшăн айăпланă. Судра виççĕшĕ те айăпне йышăннă. Суд патшалăх айăплавçипе, район прокурорĕн аслă пулăшуçипе В. Марковпа килĕшнĕ. Браконьерсене РФ Уголовнăй кодексĕн 256 статьян 3-мĕш пайĕпе айăпланă. Вĕсен çулталăк ĕçлесе шалăвăн 15% патшалăха памалла. ■

карикатура ру

РЕЙД

Ŭсĕр водитель, çула ан тух!

Юлашки вăхăтра ŭсĕр водительсене пула çул çинче пулса иртекен авари шучĕ ŭснĕ. Уйрăмах канмалли кунсенче водительсем хăрушсăрлăх йĕркине пăхăнмаççĕ, çавна май полици ĕçченĕсем ятарлă рейдсем йĕркелеççĕ.

Чăваш Республикинче, çав шутра Шупашкар районĕнче те июлĕн 26-28-мĕшĕсенче «Ŭсĕр водитель» рейд иртнĕ. Çак кунсенче урă мар пуçпа руль умне ларнă 3 водителе тытса чарнă. Çул-йĕр хăрушсăрлăхĕн патшалăх инспекцийĕн сотрудникĕсемсĕр пуçне рейдра халăх дружинничи 3 çын та хутшăннă. РФ ШĔМĕн Шупашкар районĕнчи уйрăмĕнчен 35 сотрудник служба тăнă 4 вырăна тĕрĕсленĕ. Вĕсем урамри çул-йĕр çинчи çитменлĕхсене палăртнă, 1 предписани çырнă. Мероприяти вăхăтĕнче çул-йĕр çинче инкек пулман.

Хĕрхĕнке пуçпа руль умне ларакан водительсен РФ КоАПпе килĕшŭллĕн явап тытма тивет. Вĕсем 1,5-2 çуллăха правасăр юлма пултараççĕ. Енчен те ŭсĕр водителе маларах правасăр хăварнă е транспорт умне ларма юрамасть тесе йышăннă пулсан асăннă йĕркене пăснăшăн ăна 15 талăк таран административлă арест «кĕтет».

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ

Приволжское – в «Клубе «Агро-100»

Чебоксарский район богат трудолюбивыми тружениками сельского хозяйства

На территории района расположено одно из передовых хозяйств, один из флагманов АПК – ОАО «Приволжское», возглавляемое Андреем Макушевым. Это предприятие вошло в список 100 лучших хозяйств республики «Клуб «Агро-100» по итогам работы за 2012 год.

В. Яландаева

В. Павлова

Учебно-опытное хозяйство «Приволжское» создано в 1933 году. Оно служит базой для обучения студентов Чувашского сельскохозяйственного института, ведения научно-исследовательской работы, апробации научных разработок, а также производства и реализации элитных семян, племенного скота, новых технологий и другой наукоемкой продукции. Центральная усадьба хозяйства размещена в деревне Курмыши в 26 км от районного центра Кугеси и 27 км от города Чебоксары.

Сегодня «Приволжское» – одно из передовых в Чувашии, является племенным заводом по разведению крупного рогатого скота черно-пестрой породы, племенным репродуктором по разведению свиней крупной белой породы и элитно-семеноводческим хозяйством. Предприятие работает по цеховой системе управления производством, в составе которой – цех растениеводства, животноводства и переработки сельскохозяйственной продукции.

ОАО «Приволжское» поставляет скот не только предприятиям нашей республики, но и за ее пределы.

Основное богатство хозяйства – это кадры. Именно здесь работают опытные животноводы и растениеводы, являющиеся наставниками учащейся молодежи. С некоторыми из них мы хотим сегодня вас познакомить.

На ферму в вышитой рубашке

Валентина Яландаева родилась 9 декабря 1956 года в деревне Большие Котяки. После окончания Ишлейской школы выучилась на швею-мотористку в профессиональном училище Чувашского п/о «Рассвет». А в 1979 году пришла работать в учхоз дояркой и по сей день трудится не покладая рук на этом поприще. По молодости из деревни не уехала, не захотела, считает, что душа у нее деревенская: чистая и открытая. Сегодня Валентина Васильевна– одна из передовых доярок района. В этом году исполняется 35 лет, как она, по воле судьбы, попала в это хозяйство.

Каждое утро спешит она на Курмышскую ферму к своим рогатым «подопечным», которые уже привыкли к ее ласковым рукам и нежным словам. Ведь их у нее целых 63 головы. Средний удой на одну корову достигает более 4 тонн молока. За дояркой закреплена группа первотелок. В круг ее обязанностей входит раздаивание отеливших коров для получения наилучших показателей удоя молока, распознавание признаков половой охоты и осеменение. «Сила и опыт нужны для ухода за первотелками. К тому же нужно уметь делать массаж вымени, правильно раздаивать коров», – рассказывает Валентина Яландаева.

Предприятие вошло в список 100 лучших хозяйств республики «Клуб «Агро-100» по итогам работы за 2012 год.

Одновременно она является опытным наставником для молодых работников, благодаря ей многие из них также преуспевают на Курмышской молочно-товарной ферме.

Валентина Васильевна оказалась на удивление скромным человеком. Как у любого другого сельского труженика, ее энтузиазм виден в работе, а не на словах. Как рассказали коллеги, эта удивительная женщина увлекается вышивкой и цветоводством. Многие в округе обращаются к ней, чтобы обычная рубашка «ожила» в ее руках, распустившись оригинальными узорами.

Валентина Яландаева принимает участие на районных соревнованиях операторов машинного доения, где удостаивается первых мест, также достойно защищает честь хозяйства и на республиканском уровне. За добросовестную работу она неоднократно награждалась почетными грамотами и подарками, всех их даже не перечесть.

М. Калишов

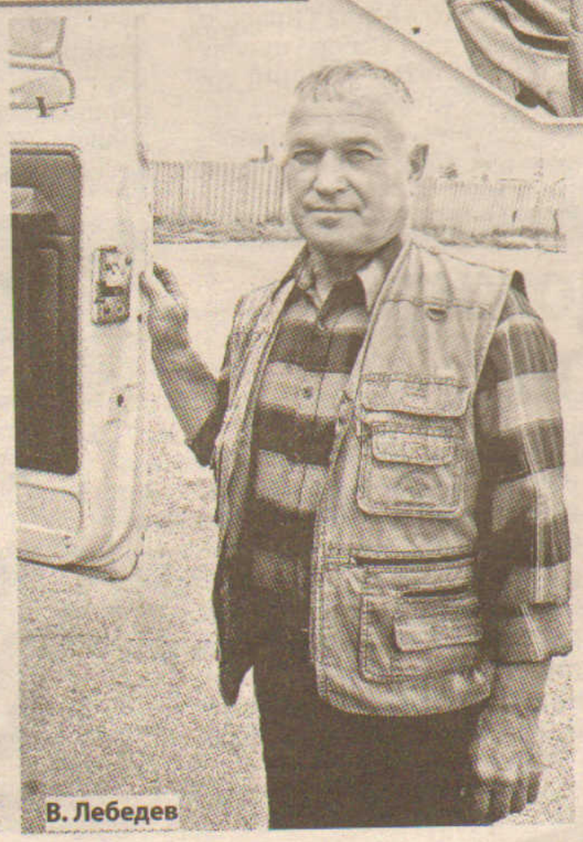

В. Лебедев

Поможет и делом, и советом

Речь идет о Михаиле Калишове, который родился 16 марта 1961 года. В учхоз «Приволжское» он устроился в 1979 году трактористом-машинистом. Сейчас живет в деревне Янгильдино, с женой родили и воспитали шестерых сыновей.

Старший сын Эдуард Калишов работает на данном предприятии инженером по МППЖ (механизации производственных процессов в животноводстве). Работа в этой должности предполагает наличие у специалиста организаторских способностей, высокого профессионализма и обостренного чувства ответственности за бесперебойное функционирование производственных процессов на предприятии. По мнению коллег, Эдуард обладает всеми этими качествами и успешно осуществляет управленческую деятельность по инженерному профилю.

Двое младших пока учатся в школе. Который постарше, Станислав, во время каникул не гоняет собак по улице, а каждый год трудится помощником у отца-комбайнера. Жена Михаила Васильевича приехала в Чувашию из Тюменской области. Светлана Галеевна трудится в хозяйстве с 2001 года животноводом на Янгильдинской ферме направленного выращивания телят. Одним словом, на предприятии трудится целая династия Калишовых.

Как рассказывает Михаил Васильевич, в молодости он мечтал поступить в музыкальное училище, тянулся к разным музыкальным инструментам. И сейчас он после работы берет гитару и напевает любимые песни. В его коллекции много разных видов гитар, даже электронная есть. Недавно на день рождения ему вручили новенькую гитару. Старший сын и коллеги по работе постарались.

«Как бы я не уставал на работе, я спешу домой, ведь там меня ожидают двое внуков. Всегда нахожу силы с ними поиграть, похулиганить», – говорит мужчина. По словам коллег, Михаил Калишов – незаменимый человек на предприятии, который всегда окажет посильную помощь и делом, и советом.

За высокие производственные показатели и многолетний труд Михаил Васильевич награжден многочисленными почетными грамотами, благодарностями, знаками. Весной 2013 года он получил почетное звание «Заслуженный механизатор Чувашской Республики».

«Коня на скаку остановит...»

Вера Павлова родилась 23 августа 1967 года в деревне Большие Котяки. Выучилась на штукатура-плиточника в СПТУ №12, затем два года отработала по профессии. Во времена перестройки с работой было туго, поэтому пошла работать на ферму к матери, помогала ей. С 2001 года устроилась свиноводом на постоянную работу.

На данный момент за Верой Васильевной закреплено 660 голов свиней, а среднесуточный прирост поросят достигает более 740 граммов. Свиновод строго соблюдает технологию ухода и содержания животных. При ее непосредственном участии был внедрен сухой тип кормления, что наглядно повысило производственные показатели свинокомплекса.

Вера Павлова самостоятельно повышает свою квалификацию, читает специальную литературу, что благотворно влияет на уровень ее профессионального мастерства.

Когда мы фотографировали эту женщину, животные так и льнули к ней, как к родной матери. «На работу идем как на праздник, – смеется Вера Васильевна. – Ведь эти живые существа нам – как дети. Бывает и воевать приходится с ними, могут и укусить когда не в духе». Работают они с 8 утра до 16 часов. По ее словам, работа требует очень много сил и терпения. На вопрос, почему же тогда не пошла учиться в университет, ответила, что «не всем же в кабинетах за компьютером сидеть, а в колхозах кто работать будет». Сразу видно, женщина она серьезная, ответственно подходит к своей работе.

С мужем, который также трудится на этом предприятии слесарем-ремонтником, они воспитывают двоих сыновей.

Делу время – потехе час

12 ноября 1950 года в деревне Кшауши родился Владимир Лебедев. В 1968 году он устроился в учхоз «Приволжское» электромонтером. Затем был призван в ряды Советской Армии, а 1971 году после демобилизации вернулся в родное хозяйство. В 1973 году закончил курсы трактористов-машинистов. С тех пор Владимир Прокопьевич работает водителем на грузовой машине. По словам руководителя подразделения, закрепленная за ним техника всегда находится в исправном состоянии.

Встретились мы с веселым, аккуратно одетым и не по годам подтянутым мужчиной на току. Он стоял рядом с машиной, что-то ремонтировал. Оказался человеком дружелюбным и общительным. Особо много рассказать о себе Владимир Прокопьевич не успел, так как ему необходимо было в кратчайшие сроки выполнить производственное задание заведующего автогаражом.

Супруга Владимира Лебедева, Надежда Семеновна, много лет проработала в учхозе бухгалтером, затем – экспедитором. Но и после выхода на пенсию не покинула стены родного предприятия. По сей день она работает в хозяйстве.

Работа-работой, но ведь и отдыхать надо уметь. Вот и Владимир Прокопьевич поддерживает это правило. На деревенских или районных праздниках никогда не стоит в стороне, принимает активное участие во всех общественных мероприятиях. Он с удовольствием поет песни прошлых лет.

ЕЛЕНА САЛИМОВА

Причебоксарье
Новости с пригородным акцентом

ЭТО ИНТЕРЕСНО

Дайте дорогу молоку

С 5 по 8 августа 2013 года производители молока и молочной продукции проводят всероссийскую акцию – автопробег «Дорогу Молоку!».

Он организован Информационным агентством DairyNews при поддержке Министерств сельского хозяйства Московской, Рязанской, Нижегородской областей, Республики Мордовия и Чувашия, Национального союза и Национального кооператива производителей молока. Автопробег призван обратить внимание федеральных и региональных властей на проблемы молочной отрасли России, способствовать отраслевой консолидации, а также стимулировать потребление молока и молочной продукции.

Участники автопробега за 4 дня проедут более 1500 километров через Московскую, Рязанскую, Нижегородскую области, Республики Мордовия и Чувашия, посетят 5 животноводческих хозяйств, а также два крупных перерабатывающих предприятия – Сыродельный завод «Сармич» (г. Инсар, Республика Мордовия) и «Ядринмолоко» (г. Ядрин, Республика Чувашия). ■

СУД ДА ДЕЛО

А попробовать не успел

В последние годы по вине браконьеров в реках рыбы становится все меньше и меньше.

Вот и 56-летний житель Новочебоксарска А. закинул рыболовную сеть в воды реки Цивиль. И участок выбрал удачный: место нереста и массовой концентрации рыбы. Через некоторое время А. проверил сеть, улов получился богатый: попались и караси, и судаки, и сазаны. Да не судьба была браконьеру попробовать вкусной ухи. На месте преступления он был задержан стражами правопорядка.

17 июля А. предстал перед судом. Мировой судья судебного участка №1 Чебоксарского района согласился с государственным обвинителем – прокурором Чебоксарского района А. Моисеевым в части квалификации преступления и наказания А., приговорив его к 60 часам обязательных работ. Согласно ст. 49 УК РФ обязательные работы заключаются в выполнении осужденным в свободное от основной работы или учебы время бесплатных общественно-полезных работ. Ущерб государству А. уже возместил. ■

АКТУАЛЬНО

Не все хотят быть начальниками

Большая половина школьников начинает задумываться о своей будущей профессии еще в школе. Нынешнюю молодежь больше всего привлекают такие профессии, как юрист, врач, менеджер, бухгалтер. Да, несомненно, они нужны в современном мире: юрист – защищает интересы людей, врач – лечит...

Но задумайтесь, а кто будет работать на заводах, кто будет строить жилые дома, магазины, красить стены в вашем подъезде, кто отремонтирует пол в школьном спортзале? Ответ прост – рабочий. Именно он поменяет проводку в вашей квартире, именно благодаря его золотым рукам в ванной и на кухне не будет течь кран.

На производственных предприятиях сейчас очень часто можно увидеть специалистов предпенсионного и пенсионного возраста, еще немного – и места у станков начнут редеть... Выезжая по долгу службы по предприятиям, частенько приходится слышать, что не хватает кадров, а именно молодежи. Директора сельхозпредприятий сетуют на то, что механизаторам, водителям приходится работать с утра до ночи, и все по причине нехватки кадров.

К счастью, в последние годы наблюдается тенденция роста престижа рабочей профессии. Она становится все более востребованной, порой мы становимся свидетелями того, что выпускники училищ и техникумов зарабатывают больше, чем выпускники ВУЗов.

Мы решили пообщаться с молодыми людьми, узнать их мнение при выборе будущей профессии, на что они ориентируются. Максим Петров закончил первый курс училища №27, обучается на тракториста-машиниста. Одновременно и практику проходит на сельхозпредприятии Чебоксарского района. «Меня тянет в поле, думаю, что я сделал правильный шаг при выборе профессии, – делится будущий трудяга. – Учиться пять лет, чтобы получить высшее образование, я не хочу, закончу училище и начну сам зарабатывать себе на жизнь».

Катя Смирнова хочет стать штукатуром-маляром. И на данный момент думает, в какое училище подать заявление. «Очень люблю мастерить все своими руками: красить стены, клеить обои, в будущем хочу научиться класть плитку», – делится девушка. Технические предметы в школе Кате давались с трудом, поэтому о поступлении в институт она пока не думает. «Получу рабочую специальность, возможно, и не одну. Например, в детстве мечтала стать парикмахером, всем куклам волосы обрезала. Любая профессия может в жизни пригодиться», – уверена девушка.

Света Кириллова, вчерашняя выпускница, всю жизнь мечтала стать врачом-терапевтом, но, к сожалению, у нее не хватило баллов для поступления в вуз. В следующем году эта целенаправленная девушка намерена вновь штурмовать двери заветного института. «Быть врачом очень престижно, это вам не в земле копаться. А пока временно устроюсь куда-нибудь на работу», – оптимистично говорит Светлана.

Никита Лавров уже поступил на факультет «Информатика и вычислительная техника». На вопрос, а почему не выбрал рабочую специальность, он ответил, что если бы не поступил, то пошел бы в техникум на строителя.

Пообщавшись с молодыми ребятами, приходим к такому выводу, что иметь диплом о высшем образовании – не главное. Ведь залог личной финансовой стабильности каждого — именно высокая квалификация, которую можно получить не только по окончании вуза, но также и работая на производстве. Возможно, что в рабочих специальностях романтики не так уж и много, но зато – как гордо звучит старое, доброе «передовик производства».

■ ЯНА МАЙСКАЯ

ДЕЛА МЕСТНЫЕ

Непросто дожить до девяноста

29 июля 2013 года в отделении временного проживания деревни Шоркино отметили большой праздник. Зинаиде Евсеевне Евсеевой, ветерану Великой Отечественной войны, исполнилось 90 лет.

С юбилеем долгожительницу приехали поздравить глава Сарабакасинского сельского поселения Павел Амурцев, начальник отдела социальной защиты населения Чебоксарского района Лариса Степанова, директор БУ «ЦСОН Чебоксарского района» Любовь Ананьева и другие. Они вручили имениннице поздравительное письмо от имени Президента РФ Владимира Путина, преподнесли подарки и цветы, пожелали ей крепкого здоровья, благополучия, мира и добра.

По словам Зинаиды Евсеевны, родилась, выросла и всю жизнь прожила она в деревне Тохмеево. По некоторым причинам с июня 2012 года ветеран проживает в ОВП, где все ее устраивает, здесь она приобрела новых друзей, тепло и уют. ■

Профилактика дешевле, чем ликвидация

? Слышала, что вся продукция растительного происхождения, ввозимая или вывозимая из Российской Федерации, подлежит карантинному фитосанитарному контролю. Что такое карантинный фитосанитарный контроль и что относится к карантинным объектам?

■ *Алина Патрикеева, Чебоксары*

Елена ПОКРОВСКАЯ,
старший государственный инспектор Управления Федеральной службы по ветеринарному и фитосанитарному надзору по ЧР:

– Карантинный фитосанитарный контроль – это система мероприятий по выявлению карантинных объектов, установлению карантинного фитосанитарного состояния подкарантинной продукции. К карантинным объектам относятся отдельные виды насекомых, болезней, сорных растений, отсутствующие или ограниченно распространенные на территории РФ, перечень которых установлен приказом Министерства сельского хозяйства РФ. Специалисты Управления Россельхознадзора проводят досмотр и экспертизу ввозимой подкарантинной продукции, которая может быть носителем вредных организмов или способствовать их распространению. К опасным вредителям относятся **капровый жук, восточная плодожорка, калифорнийская щитовка и американская белая бабочка**. Семенной материал и корма проверяются на заражение карантинными сорняками. Такое растение, как **повилика** (стеблевой паразит), может полностью уничтожить урожай, ухудшить качество кормов. А пыльца карантинного сорного растения **амброзии** может вызвать аллергию у людей и животных.

Риск распространения вредных карантинных организмов в республике очень велик и причиной тому – человеческий фактор. Производители сельхозпродукции являются потенциальными распространителями карантинных и других сорных растений, вредителей и болезней, т.к зерно, картофель и др. перевозятся из одного региона в другой, а вместе с этим и семена карантинных сорных растений, вредные организмы.

Ввоз подкарантинной продукции на территорию РФ возможен, если каждая партия подкарантинной продукции сопровождается фитосанитарным сертификатом, выданным в соответствии с международным договором РФ. ■

С 25 ПО 31 ИЮЛЯ В ЧЕБОКСАРСКОМ РАЙОНЕ

РОДИЛОСЬ ДЕТЕЙ

13	мальчиков	4
	девочек	9

УМЕРЛО ЧЕЛОВЕК

15	мужчин	8
	средний возраст	60
	женщин	7
	средний возраст	83

ЗАКЛЮЧЕНО БРАКОВ	СОВЕРШЕНО РАЗВОДОВ
28	2

По данным районного отдела ЗАГС

В ЭТОТ ДЕНЬ

2 августа – ДЕНЬ ВОЗДУШНО-ДЕСАНТНЫХ ВОЙСК (День ВДВ). «Крылатая пехота», «голубые береты» – какими только эпитетами не награждали гвардейцев-десантников, но всегда неизменно оставались сила, мужество и надежность людей, живущих по принципу: «Никто, кроме нас!».

4 августа – ДЕНЬ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИКА. Этот праздник отмечается ежегодно в первое воскресенье августа. Этот профессиональный праздник был учрежден в России еще в 1896 году и был приурочен ко дню рождения императора Николая I, начавшего строительство железных дорог. 6 августа – День железнодорожных войск.

7 августа – ДЕНЬ СПЕЦИАЛЬНОЙ СВЯЗИ И ИНФОРМАЦИИ ФЕДЕРАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ ОХРАНЫ РОССИИ. Служба обеспечивает работу специальных каналов связи, в том числе тех, которыми пользуются президент, члены правительства, сотрудники дипломатических представительств за рубежом.

КОРОТКО

3 августа 2013 года пройдет 5-я Всероссийская акция «Суббота доноров». Приглашаются безвозмездные доноры, все те, кто не может сдать кровь в будние дни.

Акция проводится с целью помощи больным и травмированным людям, а также детям, начиная с периода новорожденности, беременным и женщинам в послеродовой период. Все желающие приглашаются 3 августа по адресу: г. Чебоксары, ул. Пирогова, д. 9, прием с 8.00 до 12.00.

Мобильная станция переливания крови будет ждать желающих и в г. Новочебоксарске, ул. Пионерская, д. 20, прием с 8.00 до 10.00.

ЯЗЫКОМ ЦИФР

На реконструкцию спортивных объектов Чувашия получит более

В МАСШТАБАХ СТРАНЫ

За плохо убранный номер, грязное белье или сломанный кран в российских гостиницах скоро можно будет требовать скидку. Об этом говорится в проекте новых правил предоставления гостиничных услуг. По мнению экспертов, нормы документа помогут повысить качество гостиничного сервиса. Но на ценах это никак не отразится.

Внесены изменения в правовые акты МВД, обязывающие сотрудников быстро и правильно реагировать на жалобы людей. Согласно приказу жалобы на оказание услуг МВД должны рассматриваться за 15 дней. А максимальный срок ожидания в очереди при подаче заявления – 15 минут.

Пачка сигарет через полтора года может подорожать до ста рублей. За курение в неположенном месте рядовых граждан будут штрафовать на полторы тысячи рублей. А продажа сигарет несовершеннолетним обойдется предпринимателям в сто пятьдесят тысяч рублей. Об этом говорится в законопроекте, разработанном Минздравом.

С четвертого августа изменится порядок продажи некоторых психотропных препаратов. Часть из них включили в список третьего перечня наркотиков и психотропов. Значит, аптекам придется хранить эти медикаменты в отдельной укрепленной комнате с металлической дверью и сигнализацией. На пациентах приказ минздрава никак не скажется.

Российские пенсионеры, которые продолжают трудиться после выхода на пенсию, не останутся без одного из источников дохода. Они по-прежнему будут получать пенсию в полном объеме, обещают в Минтруда. «Предложение заморозить индексацию пенсий работающим пенсионерам нарушает их права», – отметил депутат Андрей Исаев.

ТВОИ ЛЮДИ, РАЙОН!

С толстой сумкой на ремне

Профессия почтальона, особенно сельского, никогда не считалась легкой. Солнце ли печет, дождь ли льет, метель ли метет – в любую погоду по дороге и по бездорожью ежедневно спешат они к нам. Не знаю как вы, но в детстве мы с нетерпением ждали серьезную тетеньку в синем костюме, которая приносила любимый журнал «Мурзилка».

Научно-технический прогресс никак не отразился на работе почтальона. Все те же «толстая сумка на ремне» и путь от дома к дому. А каковы же рабочие будни тех, кто радует нас весточками от родных, свежими газетами и журналами.

Утро в Кугесьском почтовом отделении самая горячая пора. Почтальонам надо успеть получить, рассортировать и расписать по адресам всю поступившую корреспонденцию. А это не только газеты, журналы, но и простые и заказные письма, небольшие бандероли, что впоследствии перелягут в сумки к почтальонам. А дальнейшая их задача – доставить почту адресату.

Как рассказывают работники почты, письма люди стали писать меньше, чем в прошлые годы. Зато заказных писем стало очень много, в основном, от организаций. По их мнению, самая читающая категория – пенсионеры. Они уже привыкли получать информацию из газет и журналов, и всегда с нетерпением ждут свежих номеров.

Недавно завершилась подписная кампания на II полугодие на газету «Тăван Ен». Тираж издания постепенно увеличивается и в этом немалая заслуга наших почтальонов. Хочется рассказать немного подробнее о самых трудолюбивых и верных родному изданию сотрудников почты.

Елена Николаева трудится в этой сфере 5 лет. Два раза в неделю она разносит корреспонденцию по деревням Байсубаково, Клычево и Эзеккаси. Родилась она в деревне Клычево, там же вышла замуж и родила четверых детей. Выучилась на бухгалтера, раньше работала по профессии. Сейчас работает по совместительству почтальоном. Муж тоже как истинный патриот трудится на благо района в СХПК им. Ленина, устроившись туда сразу после окончания школы.

«Районную газету на моем участке выписывает практически каждая семья. А как же без новостей, происходящих в районе, говорят жители деревень. Поэтому с подпиской на «Тăван Ен», в отличие от других изданий, проблем никаких нет,– рассказывает Елена Витальевна. – Никого уговаривать не приходится. Да и сама каждый раз читаю газету от корки до корки». Эта хрупкая женщина с таким воодушевлением рассказывала о том, как нравится ей и жителям ее участка районная газета, что нас, как сотрудников издания, захлестнула гордость за работу, которую мы выполняем. Елена Николаева подписала читателей по своему участку на 78 экземпляров «Тăван Ен».

Напомним, кто еще не успел оформить подписку на газету «Тăван Ен», могут это сделать через отделения почтовой связи, в киосках Чувашпечати и в редакции.

Мы попросили рассказать ее о запомнившихся случаях, произошедших в ходе работы. По ее словам, много чего происходит, всего и не упомнить. И собаки следом гонятся, и «злобные» петухи, и люди попадаются самые разные. Кто-то приветливо здоровается, расспрашивает о делах и даже, бывает, зовет на чашечку чая, но попадаются и те, кто начинает ругаться и предъявлять претензии. Правда, хорошего намного больше.

Следующую нашу «героиню» зовут Марина Голованова. Ей 42 года и работает она на почте уже 15 лет. Родилась в деревне Абашево, на данный момент живет в поселке Заовражное, там с семьей построили дом и недавно заселились. Как вспоминает Марина Валерьевна, раздавать газеты ей раньше помогали дочери, их у нее трое. После школы они прибегали домой, хватали приготовленные матерью издания и мигом доставляли адресатам. Сейчас они уже взрослые, учатся, работают. На это полугодие Марина Голованова подписала 63 экземпляра газеты «Тăван Ен». Как поделилась с нами женщина, на ее практике тоже бывали случаи, когда нападали собаки, а одна даже укусила. Но повезло, что в тот момент она была в сапогах.

О Галине Поповой, которая также, как и Марина Голованова, подписала жителей Чебоксарского района на 63 экземпляра, мы писали в прошлом номере газеты.

Действительно, работа почтальона не из легких. Очень много приходится ходить, причем не налегке, а с тяжелой ношей. Но с каким нетерпением ждут почтальона, и очередного, свежего номера газеты, наши благодарные читатели.

ЕЛЕНА САЛИМОВА

НАРОДНЫЕ ПРИМЕТЫ

С Ильина дня вода холодна

2 августа – ИЛЬИН ДЕНЬ. Погода до обеда показывает, каким будет остаток лета, после обеда – какой ожидать осени. Чтобы не навлечь гнев Ильи – святого, управляющего громом и молнией, в этот день никто не работал в поле, не косил и не убирал сено. С Ильина дня убирали горох, а капусту накрывали горшками, чтобы росла белой. «До Ильина дня мужик купается, а с Ильина дня с рекой прощается».

4 августа – МАРИЯ МАГДАЛИНА. В этот день в поле не работали, так как боялись грозы. На Марию можно выкапывать цветочные луковицы. Если в этот день выпала обильная роса, лен уродится серым и косым.

5 августа – ТРОФИМ-БЕССОННИК. Время полевых работ. Страда.

6 августа – БОРИС И ГЛЕБ. В этот день в поле не выезжали: боялись, что гроза сожжет снопы.

7 августа – МАКАРИЙ И АННА-ХОЛОДНИЦА. По погоде в этот день определяли, какая будет зима (до полудня – с ноября до декабря, после полудня – с декабря до марта). Если на Макария тепло и ясно, жди суровой зимы, если идет дождь – теплой и снежной.

ПРАКТИЧНЫЕ СОВЕТЫ

Сохранить мясо без холодильника

Иногда случаются ситуации, когда необходимо сохранить мясо без холодильника. Существует несколько способов сделать это. В первую очередь нужно отделить мякоть от костей, это позволит сохранить мясо дольше.

Мясо, завернутое в смоченное уксусом полотенце, в прохладном месте сохранится в течение одного-двух дней. Заверните мясо в мокрую салфетку и уложите его в глиняный сосуд. Посуду с мясом поместите в емкость с холодной водой, растворив ней одну-две горсти соли. Если поместить кусок мяса в простоквашу и оставить в темном прохладном месте, оно не испортится четыре-пять дней. Можно также обложить его листьями крапивы или черемухи и обернуть мокрым полотенцем. А можно натереть мясо лимонным соком.

Перед приготовлением мясо промойте холодной водой. Необходимо оберегать мясо от мух. Не оставляйте его рядом с сырыми овощами, молочными и вареными продуктами. Не храните мясо на деревянной разделочной доске и не заворачивайте в бумагу.

Разное

К 70-ЛЕТИЮ КУРСКОЙ БИТВЫ

Крах «Цитадели»

Окончание. Начало в №27

Прохоровское танковое сражение выиграли советские войска, германская танковая группировка потерпела полное поражение. В этой тяжелой военной обстановке получил боевое крещение командир взвода зенитно-пулеметной роты 170-й танковой бригады 18-го танкового корпуса наш земляк **Юрий Марков,** который родился и вырос в селе Икково. Судьба этого молодого фронтовика была очень тяжелой.

На третий день битвы, 7 июля 1943 года, погиб командир зенитно-пулеметной роты 170-й танковой бригады старший лейтенант А.С. Доев. Командование ротой принял его заместитель младший лейтенант Л.Я. Ярадайкин, который родился и вырос в деревне Томлеи Красночетайского района, но через 35 дней погиб и он. Тогда на его место был назначен 19-летний младший лейтенант Юрий Марков, который, командуя этой ротой, участвовал в боях по форсированию реки Днепр, освобождению от немецких захватчиков Украины, Молдавии.

Юрий Марков

В октябре 1943 года, когда бои шли уже на территории Румынии, командующий артиллерией 18-го танкового корпуса полковник Синицын назначил Юрия Маркова помощником начальника штаба. В этой должности старший лейтенант участвовал в боях по освобождению Румынии, Венгрии, Югославии и Австрии до встречи с американской армией 8 мая 1945 года. 24 декабря 1944 года во время боев за взятие столицы Венгрии города Будапешт он был тяжело контужен. 19 января 2013 года майору в отставке, заслуженному учителю РФ Юрию Маркову исполнилось 89 лет, он по сей день живет в своем родном селе Икково.

Кирилл Васильев из деревни Клычево Абашевского сельсовета перед войной окончил Киевское военное училище и был назначен командиром взвода артиллеристов. В первые

Кирилл Васильев

месяцы, отступая к Волге, потерял много своих товарищей. За мужество при обороне Сталинграда получил орден Красной Звезды. Летом 1943 года за умелые действия под Прохоровкой удостоен ордена Отечественной войны. Освобождал Украину, Белоруссию. Победу встретил под крепостью Кенигсберг. Старший лейтенант Кирилл Васильев, награжденный тремя орденами, множеством медалей, благодарственными письмами Иосифа Сталина, снял военную форму только в 1948 году.

Пять лет тому назад, в августе 2008 года, в Кугесях отметили 65-летие Курской битвы. Тогда на территории района жили 13 участников этой битвы: Г. Иванов, М. Иванов, М. Федоров, Г. Михайлов, П. Бусов, Г. Васильев, Д. Елахов, Ю. Марков, И. Силова, С. Скворцов, А. Федоров, Ф. Ядринцев.

Но, к сожалению, на встречу смогли приехать только четверо: М. Иванов, М. Федоров, Ф. Ядринцев, И. Силова.

Ничего не поделать, время берет свое – ряды героев редеют...

Хорошо если молодежь будет интересоваться и знать историю своей Родины.

ЛЕОНИД ПАВЛОВ
(со слов Юрия Маркова)

От автора

Юрий Егорович Марков имеет большой архивный материал. К 140-летию Икковской школы он выпустил замечательную книгу «Важный очаг народного просвещения». Этой школе сегодня 152 года.

ВАЖНО ЗНАТЬ

О пользе бега

Кроме воздуха, воды и пищи человек нуждается в определенной порции физической нагрузки, иначе его организм разрушается.

Оздоровительный бег – наиболее доступная форма физической активности. Сидячий, малоподвижный образ жизни очень распространен в современном обществе. В 21 веке средняя физическая нагрузка городского жителя уменьшилась почти в 50 раз по сравнению с предыдущими столетиями. Низкая физическая активность, наряду с курением, избыточной массой тела, повышенным содержанием холестерина в крови и повышенным артериальным давлением, является независимым фактором риска развития большинства хронических неинфекционных заболеваний, таких как артериальная гипертония, ишемическая болезнь сердца, обменные заболевания, заболевания опорно-двигательного аппарата и др.

Как определить, достаточно ли Вы физически активны? Активность считается низкой, если вы сидите на работе или (для неработающих и пенсионеров) дома 5 часов и более, а активный досуг ежедневно в течение года, включая время, которое тратится на ходьбу до работы или в магазин, аптеку, поликлинику и т.п. и обратно, составляет менее 10 часов в неделю.

Регулярная физическая активность снижает риск: артериальной гипертензии, сахарного диабета 2-го типа, рака кишечника, матки, яичников и груди, повышает настроение, избавляет от депрессии и беспокойства.

Почему именно бег? Он успокаивает, умиротворяет, дает мышечную радость, позволяет избавиться от лишних килограммов, обрести хорошую форму. Ощущение счастья и даже эйфории, которые испытывают все бегуны, ученые связывают с мощным выделением гормонов, называемых эндорфинами.

Бег полезен и молодым, и пожилым. Не требует особого оснащения, спортивного оборудования. Не создает острых волнующих ситуаций, какие возникают при игре в футбол, волейбол и др. Темп бега можно регулировать самому. В любой момент можно замедлить бег, прервать его и дать себе отдохнуть. Бегать можно в любую погоду, в любое время дня и везде.

МАРИЯ ТОЯБИНСКАЯ,
врач республиканского центра восстановительной медицины и реабилитации

ОБЪЯВЛЕНИЕ

7-99. На основании постановления администрации Чебоксарского района от 30 июля 2013 года № 1229 «Об условиях приватизации движимого имущества, составляющего казну Чебоксарского района Чувашской Республики» администрацией Чебоксарского района проводится аукцион по продаже движимого имущества Чебоксарского района Чувашской Республики с открытой формой подачи предложений о цене, который состоится 24 сентября 2013 года в 10-00 часов в зале заседаний администрации Чебоксарского района по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15.

Организатором торгов выступает отдел экономики, имущественных и земельных отношений администрации Чебоксарского района.

На аукцион выставлено следующее движимое имущество:

№ лота	Наименование и характеристика имущества	Начальная цена продажи с учетом НДС (руб.)	Шаг аукциона (руб.)	Размер задатка (руб.)
1	Автомобиль марки ГАЗ-3102, 2005 года выпуска, ПТС 52 КУ 720884, идентификационный номер Х9631020051269002, модель, № двигателя *40620D* 53002648*, кузов № 31020050144220, цвета буран	33 000,00	1 650,00	3 300,00
2	Автобус марки КАВЗ 397652, 2002 года выпуска, ПТС 45 КК 754642, идентификационный номер Х1Е39765220033551, модель, № двигателя 51300Н 21016625, шасси № 330700 20827519, кузов № 20033551, золотисто-желтого цвета	62 000,00	3 100,00	6 200,00
3	Автобус марки САРЗ-3280, 2003 года выпуска, ПТС 52 КО 425383, идентификационный номер Х9А32800030000285, модель, № двигателя 51300Н31009437, шасси № 33070030003086, кузов № 0000285, желтого цвета	66 000,00	3 300,00	6 600,00
4	Автобус марки САРЗ-3280, 2003 года выпуска, ПТС 52 КР 753947, идентификационный номер Х9А32800030000323, модель, № двигателя 51300Н31021184, шасси № 33070030845393, кузов № 0000323, желтого цвета	66 000,00	3 300,00	6 600,00

Собственник движимого имущества: муниципальное образование – Чебоксарский район Чувашской Республики.

Форма подачи предложений о цене: открытая.

Шаг аукциона в размере 5% от начальной цены движимого имущества.

Задаток в размере 10% от начальной цены движимого имущества.

Право его приобретения принадлежит покупателю, который предложит в ходе торгов наиболее высокую цену движимого имущества. Победителем аукциона признается участник, номер карточки которого и заявленная им цена были названы аукционистом последними.

Внесенный победителем аукциона задаток засчитывается в оплату приобретаемого в собственность движимого имущества.

Договор купли-продажи заключается не ранее 10 рабочих дней и не позднее 15 рабочих дней со дня подведения итогов аукциона.

Оплата по договору купли-продажи осуществляется не позднее 15 рабочих дней со дня подписания договора.

Покупателями муниципального имущества могут быть любые физические и юридические лица, за исключением государственных и муниципальных унитарных предприятий, государственных и муниципальных учреждений, а также юридических лиц, в уставном капитале которых доля Российской Федерации, субъектов Российской Федерации и муниципальных образований превышает 25 процентов.

Для участия в аукционе претенденты должны представить в срок по 03 сентября 2013 года включительно следующие документы: заявку; юридические лица: заверенные копии учредительных документов; документ, содержащий сведения о доле Российской Федерации, субъекта Российской Федерации или муниципального образования в уставном капитале юридического лица (реестр владельцев акций либо выписка из него или заверенное печатью юридического лица и подписанное его руководителем письмо); документ, который подтверждает полномочия руководителя юридического лица на осуществление действий от имени юридического лица (копия решения о назначении этого лица или о его избрании) и в соответствии с которым руководитель юридического лица обладает правом действовать от имени юридического лица без доверенности; физические лица предъявляют документ, удостоверяющий личность, или представляют копии всех его листов.

В случае, если от имени претендента действует его представитель по доверенности, к заявке должна быть приложена доверенность на осуществление действий от имени претендента, оформленная в установленном порядке, или нотариально заверенная копия такой доверенности. В случае, если доверенность на осуществление действий от имени претендента подписана лицом, уполномоченным руководителем юридического лица, заявка должна содержать также документ, подтверждающий полномочия этого лица.

Все листы документов, представляемых одновременно с заявкой, либо отдельные тома данных документов должны быть прошиты, пронумерованы, скреплены печатью претендента (для юридического лица) и подписаны претендентом или его представителем.

К данным документам (в том числе к каждому тому) также прилагается их опись. Заявка и такая опись составляются в двух экземплярах, один из которых остается у продавца, другой – у претендента.

Организатор аукциона имеет право отказаться от проведения аукциона не позднее, чем за 3 дня до его проведения.

Определение участников аукциона состоится 06 сентября 2013 года в зале заседаний администрации Чебоксарского района в 10-00 часов.

Регистрация участников аукциона состоится 24 сентября 2013 года с 09 час. 30 мин. до 09 час. 50 мин. по адресу: пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 9, каб. № 5а.

Осмотр движимого имущества осуществляется 20 августа 2013 года в 10-00 часов в следующем порядке: место сбора пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д.15 (администрация Чебоксарского района); осмотр движимого имущества производится визуально с участием специалистов администрации Чебоксарского района.

Задаток перечисляется на счет: Финотдел администрации Чебоксарского района (Администрация Чебоксарского района Чувашской Республики) л/с 05163ЧР0012 ИНН 2116815609 КПП 211601001 р/с 40302810875230100003 Отделение № 8613 Сбербанка России г. Чебоксары кор. счет 30101810300000000609 БИК 049706609 и должны поступить на указанный счет не позднее 04 сентября 2013 года.

Документом, подтверждающим поступление задатка на указанный счет, является выписка с этого счета.

Оплата за движимое имущество производится покупателем на счет Управления Федерального казначейства по Чувашской Республике (администрация Чебоксарского района), р/с №40101810900000010005 ГРКЦ НБ ЧР Банка России г. Чебоксары, БИК 049706001, ИНН 2116820246, КПП 211601001, ОКАТО 97 244 000 000, код платежа 903 1 14 02052 05 0000 410 «Поступления от продажи движимого муниципального имущества».

Прием заявок, оформление документов для участия на аукционе, ознакомление с проектом договора купли-продажи осуществляются с 05 августа 2013 года по 03 сентября 2013 года включительно с 8-00 до 12-00, с 13-00 до 17-00 часов ежедневно, кроме выходных и праздничных дней, в отделе экономики, имущественных и земельных отношений администрации Чебоксарского района по адресу: пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 9, каб. № 5а. Телефон для справок: (883540) 2-50-77.

К СВЕДЕНИЮ

Когда День знаний?

В 2013 году 1 сентября, когда традиционно отмечается День знаний, выпало на выходной день – воскресенье. Минобразования Чувашии приглашает родительскую и педагогическую общественность, учащихся и студентов высказать свое мнение по вопросу, когда отмечать День знаний?

1. Отмечать День знаний 1 сентября (предоставив учебным заведениям право отдыхать за воскресенье, 1 сентября 2013 года, в субботу, 7 сентября 2013 года).

2. Отмечать День знаний 2 сентября.

Свою точку зрения вы можете высказать, проголосовав на сайте Минобразования Чувашии, портале «Образование Чувашии», «Молодежном портале Чувашской Республики», главной странице портала органов власти Чувашской Республики. Завершение голосования 20 августа 2013 года.

КОНКУРС

Расскажи, где ты был

ОАО «Ростелеком» объявляет конкурс творческих работ «Я тут был».

Принять участие в нем могут все активные жители регионов Приволжского федерального округа. Основная цель конкурса – исследование малоизвестных объектов, которые представляют интерес в регионе, поиск новых направлений для туризма и отдыха.

На конкурс принимаются оригинальные текстовые и фотоматериалы об интересном и необычном месте региона, которое не должно быть широко известным, разрекламированным, популярным среди туристов и путешественников. Материалы принимаются в формате MS Word со встроенными изображениями. Объем файла не должен превышать 10 Мб.

Для участия необходимо ознакомиться с положением, заполнить форму и разместить работу на сайте конкурса. Жюри определит по одному победителю в каждом регионе. Они будут награждены дипломами и ценными призами.

К СЛОВУ

К рассмотрению принимаются работы, поданные в период с 22 июля по 16 сентября 2013 года, итоги конкурса будут подведены 30 сентября.

Реклама. Пĕлтерӳсем

Памятники СКИДКИ ДО 10%

ОАО «Базальт»
предлагает памятники, кресты из мраморной крошки, черного гранита, серого и белого мрамора.
■ **Столики, скамейки, ограды, венки.** ■ **Автоуслуги и установка.** ■ **Рассрочка платежа, бесплатное хранение. Гарантия.**
г. Чебоксары, ул. Гладкова, д. 7.
Тел.: 8 (8352) **56-29-68.**
1-49

Скидки. Гарантия

НЕМЕЦКИЕ ОКНА
от простых до элитных *Качество, кованое веками!*
8-987-576-65-62
7-2

Мини займы «Дорожник» 1,5%
Скидки:
- **Пенсионерам 1%**
- **При наличии поручителей 1%**
- **Постоянным клиентам 1%**

От 1 000 до 30 000 рублей
Выдача в течение 30 минут
Адрес: ТД «Дорожник», 2 этаж.
Тел. 8 927-858-02-96.
6-37

Хисеплĕ вулакансем!
Эпир сире унченхи пекех Кӳкеҫри Шоссейнăй урамри 13-мĕш ҫуртра – 2-мĕш хутри пӳлĕмсенче – хапăл туса кĕтетпĕр!
Ĕҫ кунĕ:
тунти кун - эрне кун **8.00 – 17.00**
кĕҫнерни кун **(пĕлтерӳпе реклама уйрăмĕ) 8.00 – 16.00**
АПАТ ВĂХĂЧĔ: 12.00 – 13.00

Газете «Таван Ен» требуется МЕНЕДЖЕР ПО РЕКЛАМЕ
ТРЕБОВАНИЯ:
■ КОММУНИКАБЕЛЬНОСТЬ, ■ НАЦЕЛЕННОСТЬ НА РЕЗУЛЬТАТ, ■ ОПЫТ ПРОДАЖ ПРИВЕТСТВУЕТСЯ.
ОБЯЗАННОСТИ: ■ ПОИСК И ПРИВЛЕЧЕНИЕ РЕКЛАМОДАТЕЛЕЙ.
Оформление по ТК РФ.
8(83540) 2-12-59, 8(8352) 45-54-22.
Резюме по адресу: tavan-en21@yandex.ru.

СУТАТПĂР ПРОДАЕМ

3-97. ПЕСОК речной, ОПГС (грав-масса), ЩЕБЕНЬ. Доставка. Тел.: 8-927-668-84-40.

3-96. БЕТОН, РАСТВОР всех марок. Доставка. Дешево. Тел.: 8-927-668-87-78.

4-50. Пиломатериал в наличии и на заказ. Срубы, дрова и горбыль. Тел.: 8-903-389-14-00.

4-85. Гравмасса, песок, бой кирпича, щебень. Доставка. Тел.: 8-906-135-52-41.

5-13. Песок, гравмассу, щебень. Доставка. Тел.: 8-906-134-68-96.

6-13. ЦЕМЕНТ. ГРАВМАССА, ПЕСОК ОТ 1 ТОННЫ. ТЕЛ. 8-927-849-76-75, 8-927-849-76-74.

7-14. Организация продает щебень, песок, гравмассу (ОПГС), асфальт. Воможна доставка. Тел.: (8352) 57-42-81, 57-33-83, 8-903-358-36-23.

7-63. Май уйăхĕнче чупнă хĕрлĕшурă тына. Тел. 8-906-382-56-11.

7-81. Хĕрлĕ тĕслĕ ĕне. Тел. 8-906-135-39-34.

7-86. 1-2 месячных поросят. Цена 1300-1500. 50-60 кг, цена 5000 руб. Тел. 8-960-311-22-86.

7-92. Годовалую черно-белую телку. 27 тысяч. Тел. 8-917-065-49-74.

ТУЯНАТПĂР КУПИМ

5-67. Корову, бычка, телку, овец. Тел.: 8-905-342-39-43.

7-95. Монеты. Царские бумажные деньги. Старинные книги, открытки. Тел. 8-927-990-75-26.

ПУЛĂШУ УСЛУГИ

6-16. Пластиковые окна, железные двери. Тел. 38-92-50, 8-905-028-11-82.

СĔР ЗЕМЕЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

7-84. Предполагается предоставление в собственность (за плату) земельных участков:

- площадью 0,0564 га с кадастровым номером 21:21:070505:183 (земли населенных пунктов), с видом разрешенного использования - для огородничества. Местоположение земельного участка: установлено относительно ориентира, расположенного за пределами участка. Ориентир жилое строение. Участок находится примерно в 101 м от ориентира по направлению на северо-запад. Почтовый адрес ориентира: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Синьяльское сельское поселение, с. Чемурша, ул. Лапракасы, д. 37 а;

- площадью 0,1000 га с кадастровым номером 21:21:170101:70, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Шинерпосинское сельское поселение, д. Шинерпоси (земли населенных пунктов), для огородничества. Адрес: пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15. Тел. 8(83540) 2-14-00. Администрация Чебоксарского района.

7-85. Предполагается предоставление в собственность (за плату) земельного участка площадью 0,0244 га с кадастровым номером 21:21:102003:937, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Вурман-Сюктерское сельское поселение, п. Сюктерка (земли населенных пунктов), для огородничества. Адрес: пос. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15. Тел. 8(83540) 2-14-00. Администрация Чебоксарского района.

7-94. Предполагается предоставление в аренду на 11 месяцев земельных участков: площадью 0,0365 га с кадастровым номером 21:21:130102:265; площадью 0,0236 га с кадастровым номером 21:21:130102:266; площадью 0,0585 га с кадастровым номером 21:21:130102:264; площадью 0,0400 га с кадастровым номером 21:21:130102:267, расположенных по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Лапсарское сельское поселение, д. Большие Карачуры (земли населенных пунктов), для огородничества. Адрес: п. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15, администрация Чебоксарского района. Тел.: 8(83540) 2-14-00.

7-102. Предлагаются в собственность (за плату) земельные участки:

- площадью 0,0200 га с кадастровым номером 21:21:060201:1058, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Атлашевское сельское поселение, д. Толиково (земли населенных пунктов), для огородничества;

- площадью 0,0286 га с кадастровым номером 21:21:160205:109, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Кугесьское сельское поселение, п. Кугеси, ул. М. Горького (земли населенных пунктов), для огородничества;

-площадью 0,0441 га с кадастровым номером 21:21:160120:1390 , расположенного по адресу: Чебоксарский район, Кугесьское сельское поселение, п. Кугеси (земли населенных пунктов), для огородничества. Адрес: п. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15, администрация Чебоксарского района. Тел.: 8(83540) 2-14-00.

Предполагается предоставление в аренду на 12 месяцев помещение площадью 13 кв.м. с кадастровым номером 21:01:01:0000:10824:040, расположенного по адресу: Чувашская Республика, г. Чебоксары, пр. М. Горького, д. 11, для офисных целей. Обращаться по телефону: (8352) 45-54-20.

7-93. ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА.

Кадастровым инженером Ивановой А. Ю., адрес: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311, тел. 8(83540) 2-26-14, квалификационный аттестат № 21-11-43, подготовлен проект межевания земельного участка, образованного путем выдела из землепользования ОАО «Агрофирма «Средняя Волга» (кадастровый номер 21:21:0:52, бывший СХПК «Атăл»), местоположение: ЧР, Чебоксарский район, Вурман-Сюктерское сельское поселение, поле № 5 третьего полевого севооборота.

Заказчиком работ по подготовке проекта межевания земельного участка является Прохоров А.Д., адрес: ЧР, Чебоксарский район, с. Хыркасы, пр. Сюктерский, д. 4, кв. 1, ком. 3.

С проектом межевания земельного участка можно ознакомиться по адресу: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311.

Возражения по проекту межевания земельного участка относительно размера и местоположения границ земельного участка принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311, а также в орган кадастрового учета -ФГБУ «Федеральная кадастровая палата Федеральной службы государственной регистрации, кадастра и картографии» по Чувашской Республике-Чувашии, расположенного по адресу: ЧР, г. Чебоксары, Московский проспект, д. 37.

7-101. ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ.

Настоящим извещением уведомляем участников долевой собственности на земельный участок с кадастровым номером 21:21:000000:32 о месте и порядке ознакомления с проектом межевания земельных участков, образованных в счет земельных долей. Предметом согласования являются размер и местоположение границ выделяемого земельного участка.

Заказчиками проекта межевания являются: Павлова Мина Кирилловна, проживающая по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, д. Малое Янгильдино, ул. Советская, д. 30; Павлова Римма Анатольевна, проживающая по адресу: Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Б. Хмельницкого, д. 72, кв. 94.

Проект межевания земельных участков подготовлен кадастровым инженером Карзаковой М.А номер квалификационного аттестата № 21-12-49 от 20.12.2012 г., почтовый адрес: 428032, Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Ярославская, д.25, электронная почта –ooozemly@rambler.ru.

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:21:000000:32, адрес (местоположение): Чувашская Республика, Чебоксарский район, Большекатрасьское сельское поселение, территория землепользования СХПК "Сад", западнее д. Малые Карачуры. С проектом межевания земельных участков можно ознакомиться по адресу: 428032, Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Ярославская, д.25.

Обоснованные возражения после ознакомления с проектом межевания относительно размера и местоположения границ земельных участков принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: 428032, Чувашская Республика, г. Чебоксары, ул. Ярославская, д.25, а также в филиале ФГБУ "ФКП Росреестра" по Чувашской Республике-Чувашии по адресу: 428000, Чувашская Республика, г. Чебоксары, Московский пр-т, д.37.

7-103. ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА.

Кадастровым инженером Ивановой А. Ю., адрес: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311, тел. 8(83540) 2-26-14, квалификационный аттестат № 21-11-43, подготовлен проект межевания земельного участка, образованного путем выдела из землепользования ОАО «Агрофирма «Средняя Волга» (кадастровый номер 21:21:0:52, бывший СХПК «Атăл»), местоположение: ЧР, Чебоксарский район, Вурман-Сюктерское сельское поселение, поле № 5 первого полевого севооборота, рабочий участок № 3.

Заказчиком работ по подготовке проекта межевания земельного участка является Надикова Л. В., адрес: ЧР, Чебоксарский район, д. Онгапось, ул. Ударников, д. 7.

С проектом межевания земельного участка можно ознакомиться по адресу: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311.

Возражения по проекту межевания земельного участка относительно размера и местоположения границ земельного участка принимаются в течение 30 дней со дня опубликования данного извещения по адресу: ЧР, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Советская, д. 50, офис 311, а также в орган кадастрового учета — ФГБУ «Федеральная кадастровая палата Федеральной службы государственной регистрации, кадастра и картографии» по Чувашской Республике — Чувашии, расположенного по адресу: ЧР, г. Чебоксары, Московский проспект, д. 37.

7-89. ИЗВЕЩЕНИЕ О СОГЛАСОВАНИИ ПРОЕКТА МЕЖЕВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО УЧАСТКА

Настоящим, кадастровый инженер Михайлова А. О., номер квалификационного аттестата 21-12-27, адрес: ЧР, г. Чебоксары, Президентский бульвар, д. 31, e-mail: inzhener21@ya.ru, тел.:8(8352) 66-20-20 извещает участников долевой собственности СХПК «Туруновский» о подготовке проекта межевания земельного участка, выделяемого в счет земельной доли в первом рабочем участке 7 поля полевого севооборота.

Заказчиком работ по подготовке проекта межевания земельного участка является Администрация Чиршкасинского сельского поселения, адрес: Чувашская Республика, Чебоксарский район, д. Чиршкасы, Школьный переулок, д. 7. тел. (83540) 2-62-35.

Кадастровый номер исходного земельного участка 21:21:000000:266, адрес: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Чиршкасинское с/пос.

С проектом межевания земельного участка можно ознакомиться по адресу: г. Чебоксары, Президентский бульвар, д. 31, офис 303, с 9 часов 00 мин. по 16 часов 30 мин. в течении 30 дней со дня опубликования настоящего извещения. Для ознакомления с материалами проекта межевания заинтересованным лицам необходимо при себе иметь:

- документ, удостоверяющий личность;
- свидетельство о праве собственности на земельную долю или иной документ в соответствии со ст. 18 Федерального закона №101-ФЗ «Об обороте земель сельскохозяйственного назначения».

Обоснованные возражения* относительно размера и местоположения границ выделяемого в счет земельной доли земельного участка, после ознакомления с проектом межевания, направляются или вручаются в письменной форме в течение 30 дней со дня опубликования настоящего извещения по двум адресам:

428000, Чувашская Республика, г. Чебоксары, Президентский бульвар, д. 31, офис 303.

428017, Чувашская Республика, г. Чебоксары, пр-кт Московский, д. 37, филиал ФГБУ «Федеральная кадастровая палата Федеральной службы государственной регистрации, кадастра и картографии» по Чувашской Республике-Чувашии.

(*В соответствии со ст. 13 Федерального закона №101-ФЗ «Об обороте земель сельскохозяйственного назначения» возражения должны содержать фамилию, имя и отчество лица, выдвинувшего эти возражения, реквизиты документа, удостоверяющего его личность, обоснование причин его несогласия с предложенными размером и местоположением границ выделяемого в счет земельной доли(долей) земельного участка, кадастровый номер исходного земельного участка. Должны быть приложены копии документов, подтверждающих право лица на земельную долю в исходном земельном участке).

Модульная реклама за 1 кв см – 22 руб.

ХУРЛАННИ СОБОЛЕЗНОВАНИЕ

БУ «Чебоксарская РБ» Минздравсоцразвития Чувашии глубоко скорбит по поводу смерти **Евгении Геннадьевны СЕРГЕЕВОЙ,** много лет проработавшей в БУ «Чебоксарская РБ» Минздравсоцразвития Чувашии и выражает искреннее соболезнование родным и близким. 7-42

Предоставляем услуги МИНИ-ЭКСКАВАТОРА

Телефон: 44-10-13, 67-29-25
7-28

Стоимость 1 слова в рубрике **"СОБОЛЕЗНОВАНИЕ"** для юрлиц и ИП – **16 РУБ,** для частных лиц – **11 РУБ.**

Таван Ен

Учредитель (соучредители): Министерство информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики, Автономное учреждение Чувашской Республики «Редакция газеты «Таван Ен» Министерства информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Чувашской Республике - Чувашии 05 октября 2012 г. **ПИ № ТУ 21-00231.**

Газета распространяется в Чебоксарском районе, гг. Чебоксары и Новочебоксарск, а также в райцентрах Чувашской Республики

Выходит по пятницам на чувашском языке, с подачей некоторых материалов на русском.

Гонорар выплачивается только за материалы, написанные по заказу редакции. Рукописи не возвращаются и не рецензируются. Опубликованные мнения не всегда совпадают с точкой зрения редакции. За достоверность материалов ответственность несут авторы. За содержание рекламы ответственность несет рекламодатель.

При подготовке материалов использованы информация и фотографии с сайта администрации Чебоксарского района, официального портала органов власти Чувашии www.cap.ru, ИА Regnum и сайта «Российской газеты».

Подписной индекс газеты **54820**

Редакция и издатель: **АУ ЧР «Редакция газеты «Таван Ен» 429500, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Шоссейная, 13**
E-mail: **tavan-en21@yandex.ru** Сайт: **www.tavan-en.ru**
Факс: (83540) **2-12-59**

Тел. для справок – (83540) **2-12-59.** | *Отделы:* новостей и общественной жизни – **2-12-59,** экономической жизни – **2-12-59,** местного самоуправления, социальной политики и организационно-массовой работы – **(83540) 2-12-59, (8352) 45-54-10** | бухгалтерия – **(8352) 45-54-20**| гл. редактор – (83540) **2-12-59, (8352) 45-54-22**

Прием объявлений и рекламы, подписка с 8.00 до 17.00
Тел. (83540) **2-12-59** E-mail: **tavanen@mail.ru**

Гл. редактор **Т.Г. ВАШУРКИНА**
Дежурный по номеру **А.В. ФАДЕЕВА**

Материалы, обозначенные знаком Ф, а также опубликованные в рубриках "Саламлатпăр", "Тав тăватпăр", публикуются на платной основе.

© Перепечатка или иное воспроизведение материалов без письменного разрешения редакции запрещено.

Печать офсетная.
Объем 4,0 печ. л.
Время подписания в печать: по графику – 18.00 , фактически – 17.30 01.08.2013 г.

Тираж **2500 экз.**
Заказ № 2638
Номер отпечатан в ГУП «ИПК Чувашия»
428019, Чебоксары, пр. И. Яковлева, 13.

СЫВĂ ПУРНĂÇ

Ĕçре те, спортра та МАТТУР

Июлĕн 27-мĕшĕнче Шупашкар район администрацин команди Чăваш Республикин патшалăх влаçĕн тата вырăнти хăй тытăмлăх органĕсен ĕçченĕсен XII Спартакиадин çуллахи тапхăрне хутшăннă. Вĕсене райадминистраци пуçлăхĕ Георгий Егоров ертсе пынă.

Спартакиада Красноармейски районĕнчи Пшонкă ялĕ сывăхĕнчи уçă вырăнта иртнĕ. Унта 500 ытла çын хутшăннă. 56 командăран 21-шĕ патшалăх влаç органĕсен пулнă, федераци тытăмĕн – 9 представителĕ тата вырăнти хăй тытăмлăх органĕсен – 26 команда. Спартакиадăн çуллахи тапхăрĕн программине 4 спорт тĕсĕ кĕнĕ: комбинациллĕ эстафета, канат туртасси, минифутболпа тата мини-гольфпа финал вăййисем.

Чăваш Республикин Пуçлăхĕн Администраци ертӳçин пĕрремĕш çумĕ Юрий Васильев, Чăваш Республикин физкультура, спорт тата туризм министрĕ Сергей Мельников, Красноармейски районĕн администрацин пуçлăхĕ Андрей Шестаков ăмăртусене уçнă май сывă пурнăç йĕркине кăмăллакансене ăнăçлă старт тата çĕнтерӳ суннă.

Комбинациллĕ эстафетăна пневматика винтовкинчен перессри, велокросс тата çăмăл атлетика кросĕ кĕнĕ. Шупашкар район команди çак эстафетăра финиша 3-мĕш çитнĕ. Виçĕ тапхăра 3 минут та 2 çеккунтра тухнă. Канат туртассипе Патăрьелпе Комсомольски районĕсене выляса ярса 3-мĕш вырăн йышăннă.

Мини-гольф вăййисем 7 площадкăра иртнĕ. Шупашкар район чысне район администрацин пуçлăхĕ Георгий Егоров, унăн çумĕсем Зоя Маслова тата Сергей Ванюшкин хӳтĕленĕ.

Спартакиадăн тепĕр тапхăрĕ сентябрĕн 14-мĕшĕнче «Олимпийский» стадиона иртет – «Советская Чувашия» хаçат парнисене çĕнсе илессишĕн çăмăл атлетика эстафети пулать. Спартакиадăн юлашки тапхăрĕ кĕркунне иртет. Унта пĕтĕмлетӳсем туса çĕнтерӳçĕсене палăртăç.

МАРИЯ ВИТАЛЬЕВА

САЛАМЛАТПĂР!

Пирĕн хаклă та юратнă çын, Елизавета Семеновна АЛЕКСАНДРОВА, августăн 2-мĕшĕнче 85 çул тултарать. Хисеплĕ анне тата асанне Явăш ялĕнче çуралса ӳснĕ, ĕмĕрех çавăнта пурăнать. Хăйĕн шăпине вăл хамăр районти Ярăскасси ял каччипе Иван Николаевич Александровпа çыхăнтарнă. Вĕсем çемье çавăрса виçĕ хĕрпе пĕр ывăл çуратса ӳстернĕ, тĕрĕс çул çине тăратнă. Кĕçĕн Коля ывăлĕпе, Манефа кинĕпе, виçĕ мăнукĕпе пурăнаççĕ. Пирĕн анне ĕмĕрех «Сад» фирмăра ырми-канми ĕçлесе тивĕçлĕ канăва тухнă. Вăл яланах — хисепре. Халĕ те, пенсире, иртен-каян сывлăх сунмасăр иртмест ăна. Пархатарлă ĕçшĕн нумай хисеп грамотине тивĕçлĕ пулнă анне, ĕçпе тыл ветеранĕ.

Анне, эсĕ пирĕншĕн яланах тĕрек, чи пысăк телей. Сан пек уçă кăмăллă, ырă чунлă çын çук та пуль тĕнчере! Темле йывăрлăх сиксе тухсан та эсĕ пире май пур таран пулăшатăн. Сана чун-чĕререн чăваш сурпанĕ пек вăрăм ĕмĕр, канлĕ пурнăç сунатпăр. Ан чирле, ан ватăл нихăçан та!

Сăмах май, аннепе пĕрлех аттене те (майăн 26-мĕшĕнче 85 çул тултарчĕ) юбилейпе саламлатпăр. Малашне те пĕр-пĕрне юратса, ăнланса пурăнмалла пултăр. Эпир, ачисем, мăнукĕсем, яланах сирĕн умра парăмра. Юрататпăр сире, хисеплетпĕр, эсир пурришĕн савăнатпăр.

■ *Ывăлĕпе хĕрĕсем, кĕрӳшĕсем, кинĕ, 13 мăнукĕ, 3 кĕçĕн мăнукĕ, тăванĕсем.*

2-60

Çатракасси ялĕнче пурăнакан Таисия Корниловнăпа Василий Гаврилович АНДРЕЕВСЕМ августăн 2-мĕшĕнче пĕрле шăкăл-шăкăл калаçса пĕрпĕрне килĕштерсе пурăнни 50 çул çитет. Ылтăн туйпа сире çирĕп сывлăх та телей сунатпăр.

Сирĕншĕн çунтăр çут хĕвел,
Парса тăтăр вăл хĕлхем.
Пурăнма ырă курса
Нумай-нумай çуллăха.

■ *Ывăлĕсем, хĕрĕ, кинĕсем, кĕрӳшĕ, мăнукĕсем, мăнукĕн ачи.*

2-65

Кивçурт Маркара пурăнакан Герман Данилович АЛЕКСАНДРОВА августăн 3-мĕшĕнче 60 çул, Лидия Никифоровна АЛЕКСАНДРОВĂНА августăн 28-мĕшĕнче 57 çул тултарнă ятпа чун-чĕререн саламлатпăр.

Тав тăватпăр сире чĕререн,
Тайма пуçăм сире пирĕнтен.
Ăшшăра паратăр-çке чунтан,
Эсир хаклă пире ылтăнран.
Эсир пурри пире савăнтарать,
Пур тăван та сире саламлать.
Сывлăх пултăр мĕн ватăличчен,
Пурăнма сунатпăр сире çĕр çулччен.

■ *Ачисем, кĕрӳшĕ, кинĕсем, мăнукĕсем, хăтисемпе тăхлачисем, тăванĕсем.*

7-90

Ĕçтешĕмĕре, Анжелика Витальевна ФАДЕЕВĂНА сывхарса килекен çуралнă кун ячĕпе чун-чĕререн ăшшăн саламлатпăр.

Телейлĕ, сывлăхлă пулсамăр,
Ан сӳнтĕр савăнăç нихçан.
Ăнăçупах пĕрле утсамăр
Çак пурнăçра эсир ялан.

■ *Редакци ĕçченĕсем.*

7-98

Малти Ункăпуçĕнче пурăнакан Илья Николаевич ФОМИНА 80 çулхи юбилейпа саламлатпăр. Малалла та çирĕп сывлăхлă, нумай çул пурăнма ырлăх-сывлăх сунатпăр.

■ *Ывăлĕсемпе кинĕсем, хĕрĕсемпе кĕрӳшĕсем, мăнукĕсем, тăванĕсем.*

7-104

УЯВ

Шупашкаркассинче – «Верка Сердючка»

Иртнĕ шăмат кун Вăрман-Çĕктер ял тăрăхĕнчи Шупашкаркассинче ял уявĕ иртрĕ. Çумăрлă çанталăк пулнипе халăх ял клубне пухăнчĕ. Юра Сумановпа Юра Курцов вара урамра хуран çакса уяв яшки пĕçерчĕç. Клуба кĕрсенех стена çинче ял пурнăçне çутатса паракан стендсене курма пулать. Ачасен çуллахи пурнăçне сăнлакан тĕрлĕ ӳкерчĕк пур кунта.

Н. Смирнов архивĕнчи сăн ӳкерчĕкĕсем

Уява Шупашкаркассинчи ИКЦ директорĕ Любовь Иванова ертсе пычĕ. Мероприятие вăл тĕплĕн хатĕрленни курăнать. Малтанах Вăрман-Çĕктер ял тăрăх пуçлăхĕ Николай Хорасев сăмах илчĕ. Вăл пухăннисене Пăрттас князь юманĕ патĕнче уяв валли çĕнĕ сцена хатĕрлени çинчен пĕлтерчĕ. Çак кун ялти активлă çынсем тав хучĕсене илме тивĕç пулчĕç. Вĕсен йышĕнче – Тамара Грознова, Надежда Коберчакова, Александр Скворцов, Екатерина Суманова, Роза Бычкова. Шупашкаркассинче нумай çул пĕрле килĕштерсе пурăнакан çемье чылай. Вĕсене те сцена çинче тав хучĕсемпе чысларĕç, парнесем парнелерĕç. Николайпа Елиферия Костинсем пĕрле çур ĕмĕр ытла пурăнаççĕ. Çавăн пекех Валерианпа Феодосия Чигаркинсем, Евгенийпе Таисия Костинсем, Вячеславпа Римма Мазяровсем тата Вадимпа Любовь Волковсем чылай çул çемье ăшшине упраççĕ.

Уява Шупашкар хули çумĕнчи Чантăр ялĕнчи клуб заведующийĕпе Вера Ивановăпа Чăваш патшалăх академи симфони капеллин солисчĕ Вячеслав Вахтеркин ертсе пыракан «Пилеш» вокал ансамблĕ тата «Нонстоп» хĕрсен ташă ушкăнĕ (ертӳçи – Светлана Вахтеркина) пуçларĕç. Ташă ушкăнĕнче 4 хĕр пулчĕ: Ирина Чернова, Юля Краковская, Анжела Вахтеркина тата Алина Краснова. Пурте 10-11 классенче вĕренеççĕ. Залра ларакансем вĕсене тăвăллăн алă çупрĕç. Вячеслав Вахтеркин, Лия Смирнова, Фаина Полтавец сцена çине пĕрчĕ, шăрантарчĕç. «Кукаçипе куками» юрă-инценировка та куракансен кăмăлне кайрĕ. Чантăрти «Верка Сердючка» – кукамăшĕ патĕнче пурăнакан Эдуард Зиновьев социаллă педагог иккен. «Пьер Нарцисс» («Шăккалат мулкачĕ») та пулса тухатăп сцена çине», – терĕ пултарулла качча. Часах уява чăваш эстрада юрăçисем Дипендра Манипе Светлана Васильева (Вутăшпи) килсе çитрĕç.

Уявра спорт вăййисене те йĕркеленĕ шупашкаркассисем. Ачасем çитĕнсен тăван çĕршыв хӳтĕлевçисем пулччăр, пăшалтан тĕл пеме вĕренччĕр тесе тир уçнă. Тира пейнтболла вылямалли пăшалсемпе усă курса Шупашкаркассинчи ИКЦра ди-джейра тăрăшакан Алексей Анисимов йĕркеленĕ: йĕри-тавра сеткăсем карнă, пушă хулăн тĕкĕрлĕ савăтсене вырнаçтарнă. 2 вылякан 10 метртан сăрăллă шариксемпе авăрланă пейнтбол пăшалсенчен тĕллесе переççĕ. Ачасенчен чи нумайрах персе лектерекен шăккалатлă пулчĕ. Пĕчĕккисем те ашшĕсем пулăшнипе савăнсах вылярĕç. Вадим Ельдараевпа Егор Востров шăпăрлансем пылак кучченеçе тивĕçрĕç. Хĕрарăмсем те вăйăа хутшăнчĕç. Роза Бычковăна выränти ял депутатне çитекенни пулмарĕ. Уявра тата вăйă картинче савăннă ял çыннисемпе хăнасем уяв сĕтелĕпе те кăмăллă пулчĕç. Уява пĕлтĕрхинчен те интереслĕрех ирттерчĕç кăçал шупашкаркассисем.

НИКОЛАЙ СМИРНОВ,
атăлъял